

2016

בנק הפועלים

דין וחשבון שנתי

תוכן העניינים

4	א. דבר יו"ר הדירקטוריון המתייחס לשלושת הנושאים הבאים:
4	1. תמצית ודגשים עיקריים לגבי שנת הדיווח
4	2. תמצית חזון, יעדים ואסטרטגיה עסקית
4	3. נושאים אחרים
7	ב. דוח הדירקטוריון וההנהלה
12	4. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
17	5. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
41	6. סקירת הסיכונים
89	7. מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים
94	8. דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
95	ג. הצהרות בקרה פנימית על דיווח כספי
99	ד. דוחות כספיים לשנת 2016
113	ביאורים לדוחות הכספיים
267	ה. ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי
271	9. ממשל תאגידי
294	10. פרטים נוספים בנוגע לעסקי התאגיד הבנקאי ואופן ניהולם
321	11. נספחים
335	דוח תקופתי לשנת 2016
379	מילון מונחים
382	אינדקס

הבנק קיבל את אישור המפקח על הבנקים לפרסם את הדוחות הכספיים השנתיים על בסיס מאוחד בלבד.
בביאור 36 לדוחות הכספיים נכללת תמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד.
חוברת הכוללת את נתוני הבנק תמסר לכל דורש, או באתר האינטרנט של הבנק, www.bankhapoalim.co.il

דבר יו"ר הדירקטוריון

מחזיקות ומחזיקי עניין נכבדים,

בשם הדירקטוריון והנהלה אני גאה להגיש לכם את הדוח הכספי השנתי של קבוצת בנק הפועלים לשנת 2016.

ביום 1 בינואר 2017 מונתי ליו"ר דירקטוריון הבנק, לאחר שכינהתי כחבר דירקטוריון הבנק החל מחודש פברואר 2016. בחודשים הראשונים לכהונתי כיו"ר הבנק, המשכתי תהליך של למידה והיכרות. במפגשי עם הנהלה, עם חברי הסגל הבכיר, עם המנהלים והעובדים בסניפים וביחידות השונות, מצאתי בנק מצוין ומקצועי, הממשיך לחזק את הקשר עם לקוחותיו, ולשפר כל העת את איכות השירות בערוצים שונים ומגוונים.

בשיחות הרבות שערכתי עם כניסתי לתפקיד עם עובדים ומנהלים בבנק ועם בני-שיח אחרים מדיסציפלינות מגוונות - בארץ ובעולם - עולה תמונה של תפיסות כלכליות וחברתיות אחרות, בהשוואה לתפיסות שהיו מקובלות בעשורים הקודמים, ביחס לתפקידם של תאגידים עסקיים, בחברה ובמדינות בהם הם פועלים. לצד התוצאות העסקיות, עסקים וחברות נדרשים בשנים האחרונות להקפיד גם על רגישות ציבורית ולהפגין אחריות חברתית. מכהונתי בדירקטוריון בשנה האחרונה, אני משוכנע כי הבנק נמצא בעמדה מצוינת להמשיך ולהוביל גם בתחומים אלו.

בסוף שנת 2016 עמד יחס הון עצמי רובד 1 על שיעור של 11.01% ויחס ההון הכולל על שיעור של 15.11%, הגבוה מיחס ההון שנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים, והגבוה מהיעד שנקבע על-ידי הדירקטוריון לסוף שנת 2017. הרווח הנקי לשנת 2016 עמד על 2,628 מיליוני ש"ח בהשוואה ל-3,082 מיליוני ש"ח בשנת 2015.

תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2016 הסתכמה ב-7.72%.

על תוצאות השנה העיבה הפרשה בגין החקירה של עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים והשלכות הפחתת מס החברות. הרווח בשנת 2016 בנטרול שני רכיבים אלו הסתכם ב-3,427 מיליוני ש"ח בהשוואה ל-3,082 מיליוני ש"ח בשנת 2015. תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2016 בנטרול שני רכיבים אלו עמדה על 10.1%.

הבנק ימשיך לטפל בנושא החקירה של עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים בקפידה תוך השקעת המשאבים הנדרשים.

הבנק נקט בשנת 2016 במספר מהלכים משמעותיים שהביאו לצמצום נכסי הסיכון, ביניהם רכישת ביטוח לתיק ערבויות חוק מכר ומכירת משכנתאות ששיפרו את יחס הלימות ההון. במקביל לצמיחה בתחומים השונים, מדדי היעילות של הבנק מציבים אותו בקדמת הבנקים הישראליים ובשורה אחת עם הבנקאות המערבית.

תוכנית אסטרטגית 2016-2018: אישי, אנושי וטכנולוגי

בשנת 2016 החל הבנק ביישום מתווה התוכנית האסטרטגית לשנים 2016-2018 אשר ממקדת את הבנק במספר תחומים עיקריים: ביצירת תשתית אופטימלית וגמישה בנושאים כגון ניהול הון, פיתוח הון אנושי ובניית תשתית טכנולוגית וחדשנית, כפלטפורמה לשירותים המתקדמים ללקוחות הקמעונאיים והעסקיים; לחדשנות במוצרים ושירותים פיננסיים; לפיתוח ממוקד של הפעילות הבינלאומית; ולהמשך המצוינות התפעולית כדרך חיים. במהלך השנה הוציאה הנהלה לפועל את התוכנית האסטרטגית שהתווה הדירקטוריון, תוך שמירה על הרווחיות ובסביבת פעילות מאתגרת: ריבית נמוכה ומדיניות מוניטרית מרחיבה; ותנאי שוק משתנים - בהם, המשך הקשחת המשטר הרגולטורי הישראלי, רפורמות ויוזמות חקיקה רבות, ותחרות ישירה עם שחקנים מסורתיים ועם שחקנים חדשים לכל אורכה של שרשרת הערך בתעשייה הפיננסית.

הובלה בשוק תחרותי

גם השנה המשכנו לשרת את קהל הלקוחות הגדול שלנו דרך הסניפים ובערוצים הטכנולוגיים השונים. שנת 2016 אופיינה במיקוד ובהתאמה אישית של השירותים והמוצרים ללקוחות השונים על-פי צרכיהם הפיננסיים המיוחדים והמגוונים של כל אוכלוסייה ואוכלוסייה. השנה האחרונה עמדה בסימן קפיצת מדרגה בהצעת הערך הדיגיטלית ללקוח, יחד עם חיזוק הקשר האישי והאנושי. נושא החדשנות משתלב בתרבות הבנק ומטרתו להציע שירותים לציבור באופן אישי, אנושי וטכנולוגי. בשנה החולפת הוקמה בבנק חטיבת החדשנות במטרה לזוּם ולמנף פתרונות חדשניים ומנועי צמיחה חדשים, דיגיטליים וטכנולוגיים, וכדי להגביר את קצב השינוי וההוצאה לפועל של יוזמות. בשנת 2016 הוסיף הבנק להוביל במימון תשתיות ותאגידים. בפלח הבנקאות המסחרית המשיך הבנק את תנופת הצמיחה בהכנסות ובמספר לקוחות. מחויבותו העמוקה של הבנק לסקטור העסקים הקטנים באה לידי ביטוי בחיזוק הצעת הערך, בניית מוצרים חדשניים, וליווי מתמיד במימון ויעוץ לפלח לקוחות זה. כמו-כן, המשכנו לחזק את הצעת הערך של הבנק לתעשיית ההיי-טק על-ידי המשך ביסוסו של מערך "פועלים היי-טק".

תנופת הבנק בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל שינתה את תנאי התחרות בסקטור זה והביאה לידי ביטוי את העוצמה והמקצועיות של בנק הפועלים. הבנק הכפיל את מספר הסניפים בישובים הערבים בשנים האחרונות. במהלך השנה האחרונה נפתחו שני סניפים חדשים בישובים ערבים.

בשנת 2016 הוסיף הבנק להוביל את מימון המשק הישראלי גם בתקופה מורכבת ומאתגרת לחלק מלקוחותינו. בד בבד עם חיזוק הרווחיות העסקית המשכנו להפחית את ריכוזיות תיק האשראי במהלך המשלב רווחיות ופיזור סיכונים.

מבט אל העתיד

התוכנית לשנים 2016-2018 שגובשה בסופה של שנת 2015 מבוססת על כיווני פעולה אסטרטגיים בראיית הטווח הבינוני ובראיית הטווח הארוך. בתקופה הקרובה עומדים לפנינו אתגרים רבים ומורכבים. לחקיקה קיימת ועתידית וכן להוראות רגולטוריות שונות תהיה השלכה מהותית על מבנה ענף השירותים הפיננסיים ומפת התחרות בו.

הבנק בוחן מהם הצעדים המתחייבים מהחקיקה להפרדת פעילות ישראלכרט מהבנק. נבדקות ההשלכות של החקיקה בשני הקשרים שונים: אופן ההעברה של מניות קבוצת ישראלכרט תוך שלוש (או ארבע) שנים, כמתחייב מן החוק; וניתוח על השלכות פעילות הבנק בתקופה שלאחר הפרדת הפעילויות. בחודשים האחרונים מבוצעת בבנק עבודה אסטרטגית מקיפה במטרה לבחון את האפשרויות השונות העומדות בפניו, כמתחייב מהחקיקה. ישום החוק כאמור, ובפרט החלק העוסק בהפרדת ישראלכרט מן הבנק יפגע במרכיב חשוב בהכנסה התפעולית של הבנק וברווח בדוחות הכספיים.

הטכנולוגיה המתפתחת הביאה ליצירתם של מאות סטארט-אפים בתחום הפיננסי. שחקנים אלו משנים את דינמיקת התחרות בשוק הפיננסי המקומי והבינלאומי.

טיפול המשאב האנושי ומערכת יחסי העבודה

הבנק המשיך לקדם ולפתח את איכות המשאב הגדול והחשוב ביותר בבנק – המשאב האנושי. הבנק המשיך לטפח את מערכת יחסי העבודה, המהווה מזה שנים נכס אסטרטגי לבנק. ארגון העובדים הוא שותף מלא בהובלת הבנק להישגים המרשימים ומהווה דוגמה לתעשייה כולה.

בד בבד עם תוכניות ופעילויות לצמיחה עסקית, אנו ממשיכים לפעול בנחישות להמשך שיפור היעילות התפעולית של הבנק. באוקטובר 2016 אישר הדירקטוריון תוכנית התייעלות רב-שנתית שתיושם במהלך השנים 2017-2020, תוך שיתוף פעולה מלא עם ארגון העובדים של הבנק. תוכנית זו באה בהמשך לתוכניות התייעלות קודמות שיושמו בהצלחה.

כחלק מקידום וטיפול המשאב האנושי המשיך הבנק, גם השנה, בהכשרת העובדים והמנהלים באמצעות שעות לימוד בקמפוס פועלים, בהכשרת on-line ובהעצמה דיגיטלית בסניפים.

אחריות חברתית תאגידית כערך מוביל

גם בשנת 2016 הוביל הבנק את המערכת הבנקאית כולה בפעילותו למען הקהילה. הבנק התמקד בפרויקטים בתחום החינוך, תוך מתן דגש מיוחד על חינוך להתנהלות כלכלית נבונה, כמפתח לקידום החירות הפיננסית. זה כמה שנים ברציפות שהבנק מפרסם דוח קיימות ואחריות חברתית. הדיווח נעשה ברמה הגבוהה ביותר של התקן החדש GRI-G4. בדירוג מעלה של החברות המובילות בתחום האחריות החברתית לשנת 2016, דורג הבנק בראש דירוג קבוצת ה"פלטניה פלוס", שהיא קטגורית המצטיינים בסולם הדירוג הכולל, הודות למכלול ביצועיו בממדי הקיימות והאחריות התאגידית. גם בדירוג המדדים הבינלאומיים בתחומי קיימות ואחריות חברתית ממוקם הבנק בצמרת דירוג הבנקים.

מחויבות למחזיקי העניין

אני מאמין ביכולתנו להמשיך ולייצר ערך לבעלי המניות גם בסביבת ריבית נמוכה ובתקופה של שינויים טכנולוגיים רבים. כבנק מוביל בישראל, שפעילותו חובקת עולם, חשוב לנו מאוד לקיים דיאלוג שוטף עם כל מחזיקי העניין: בעלי המניות שלנו; לקוחותינו, ממשקי הבית ועד לחברות הגדולות במשק; עובדי הבנק; והחברה הישראלית, בה אנו פועלים וממנה אנו שואבים את כוחנו, וממשיכים לתרום לה בקידום מגוון רחב של נושאים פיננסיים וחברתיים. כחלק ממחויבות זו הקים הבנק בשנה האחרונה את חטיבת מחזיקי העניין כדי לנהל דיאלוג, תוך מטרה ליצור ערך משותף עם מחזיקי העניין שלנו.

ברצוני להביע את תודתי העמוקה ללקוחותינו הממשיכים להביע בנו אמון כל יום מחדש, לחברי הדירקטוריון, לחברינו בהנהלת הבנק, וכמובן תודה גדולה לכל עובדי הבנק, שהם הנכס החשוב ביותר שלנו. יחד נצמיד את הבנק קדימה ונשלב את פעילותו במשק הישראלי, תוך הובלת המעבר אל עולם פיננסי מתקדם המבוסס על בנקאות אישית, אנושית וטכנולוגית.

בכבוד רב,

עודד ערן
י"ר הדירקטוריון
29 במרץ 2017

2016

בנק הפועלים

דוח הדירקטוריון וההנהלה

תוכן העניינים

12	4. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
12	4.1. תיאור תמציתי של הבנק
13	4.2. מידע כספי תמציתי עיקרי
15	4.3. תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם
15	4.4. יעדים ואסטרטגיה עסקית
17	5. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
17	5.1. מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים
20	5.2. התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח כולל אחר
26	5.3. המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
36	5.4. תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים
40	5.5. חברות מוחזקות עיקריות
41	6. סקירת הסיכונים
41	6.1. תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
44	6.2. סיכון אשראי
63	6.3. סיכון שוק
77	6.4. סיכון נזילות ומימון
79	6.5. סיכון תפעולי
82	6.6. סיכון ציות
83	6.7. סיכון משפטי
83	6.8. סיכון מוניטין
84	6.9. סיכון רגולציה וחקיקה
84	6.10. סיכון כלכלי
84	6.11. סיכון אסטרטגי
85	6.12. סיכון סביבתי
85	6.13. הליכים משפטיים ואחרים
87	6.14. יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח
87	6.15. טבלת גורמי סיכון
89	7. מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים
89	7.1. מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים קריטיים
93	7.2. בקרות ונהלים
94	8. דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

רשימת הטבלאות

13	טבלה 1-4: נתונים עיקריים בקבוצת בנק הפועלים
20	טבלה 1-5: תמצית דוח רווח והפסד
20	טבלה 2-5: הרכב הרווח המימוני, נטו
21	טבלה 3-5: התפתחות של סך הרווח המימוני, נטו
21	טבלה 4-5: נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות ריבית
22	טבלה 5-5: ההוצאה המצטברת להפסדי אשראי בגין חובות ובגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים
22	טבלה 6-5: פירוט עמלות והכנסות אחרות
23	טבלה 7-5: פירוט של ההוצאות התפעוליות והאחרות
24	טבלה 8-5: רווח כולל
25	טבלה 9-5: מערך טכנולוגיית המידע
26	טבלה 10-5: ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים
26	טבלה 11-5: התפתחות האשראי לציבור, נטו, מאזני לפי ענפי משק עיקריים
27	טבלה 12-5: סיכון אשראי בעייתי
27	טבלה 13-5: ההתפתחות בסעיפים החוץ-מאזניים העיקריים
28	טבלה 14-5: יתרות ניירות-ערך
28	טבלה 15-5: פירוט אגרות-חוב קונצרניות לפי ענפי משק
29	טבלה 16-5: התפתחות ביתרות הפיקדונות
29	טבלה 17-5: ההתפתחות ביתרות החזקת הנכסים הכספיים החוץ-מאזניים של לקוחות קבוצת הבנק, לגביהם מספקת קבוצת הבנק שירותי משמורת, ניהול, תפעול, וייעוץ
29	טבלה 18-5: פירוט אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
30	טבלה 19-5: מכשירים נגזרים
31	טבלה 20-5: פרטים בדבר דיבידנד ששולם
33	טבלה 21-5: חישוב יחס הלימות ההון
34	טבלה 22-5: הרכב ההון לצורך חישוב יחס הון לרכיבי סיכון
35	טבלה 23-5: רכיבי הסיכון ודרישות ההון הרגולטוריות בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי
36	טבלה 24-5: יחס מינוף
36	טבלה 25-5: תוצאות הפעילות ונתונים עיקריים של מגזרי פעילות פיקוחיים
45	טבלה 1-6: סיכון אשראי בעייתי
45	טבלה 2-6: נכסים שאינם מבצעים
46	טבלה 3-6: מידע נוסף על תנועה בחובות בעייתיים בגין אשראי לציבור ובהפרשה הפרטנית בשנת 2016
46	טבלה 4-6: מדדי סיכון אשראי
47	טבלה 5-6: הרכב יתרת הפרשה להפסדי אשראי
48	טבלה 6-6: סיכון אשראי לפי ענפי משק
52	טבלה 7-6: פילוח סיכון האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים
52	טבלה 8-6: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני כלולים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק
52	טבלה 9-6: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ל-6 הלווים הגדולים לפי ענפי משק
54	טבלה 10-6: חשיפות עיקריות למדינות זרות
56	טבלה 11-6: תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות
57	טבלה 12-6: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים
59	טבלה 13-6: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל
59	טבלה 14-6: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל
60	טבלה 15-6: סיכונים בתיק הלוואות לדיור
60	טבלה 16-6: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק
61	טבלה 17-6: התפתחות סכומי הפיגור בהלוואות לדיור והפרשה להפסדי אשראי
61	טבלה 18-6: התפתחות יתרות האשראי לדיור ל-5 השנים האחרונות
62	טבלה 19-6: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק
62	טבלה 20-6: חשיפות הבנק בגין מיומן ממונף לפי ענף המשק של הלווה ליום 31 בדצמבר 2016
64	טבלה 21-6: פירוט השווי ההוגן של הבנק וחברות מאוחדות שלו לפי מגזרי הצמדה
65	טבלה 22-6: השפעת שינויים הيفוטטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא-כספיים

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

66	טבלה 6-23: חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית לא-צמוד
68	טבלה 6-24: חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית צמוד למדד
70	טבלה 6-25: חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית מטבע-חוץ
72	טבלה 6-26: חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית
74	טבלה 6-27: נתונים אודות רגישות הון הבנק כולל חברות בנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש, כולל מודלים פנימיים)
75	טבלה 6-28: נתונים אודות רגישות הון הבנק לשינויים במדד (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)
76	טבלה 6-29: נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה
77	טבלה 6-30: פרטים על השקעת קבוצת הבנק במניות בתיק הבנקאי בהתאם לסיווג המאזני
78	טבלה 6-31: יחס כיסוי הנזילות
79	טבלה 6-32: יתרת סך הפיקדונות של שלוש קבוצות המפקדים הגדולות
88	טבלה 6-33: חומרת גורמי הסיכון
90	טבלה 7-1: נתונים בדבר ההתאמה של הנכסים וההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, כאמור לעיל

4. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

4.1 תיאור תמציתי של הבנק

כללי

- הבנק נוסד בשנת 1921 ומהווה "תאגיד בנקאי" בעל רישיון "בנק", לפי הוראות חוק הבנקאות. בשנת 1983, במסגרת הסדר שגובש בין ממשלת ישראל לבין הבנקים, הועברו מניות הבנק לשליטת המדינה. בשנת 1997 הופרט הבנק, והשליטה בו עברה לידי בעלי השליטה הנוכחיים ואחרים.
- קבוצת הבנק פועלת בישראל במכלול תחומי הבנקאות השונים, באמצעות שתי חטיבות מרכזיות: החטיבה העסקית משרתת את מרבית הלקוחות העסקיים, כאשר בתחום החברות הגדולות (Corporate) פועלת החטיבה באמצעות סקטורים בעלי התמחות ענפית, בתחום החברות הבינוניות (Middle Market) פועלת החטיבה באמצעות מרכזי עסקים, הפרוסים ברחבי המדינה ובאמצעות סניפי הבנק המעניקים ללקוחות החטיבה שירותים תפעוליים. החטיבה הקמעונאית (Retail) משרתת, בין השאר, לקוחות משקי בית, בנקאות פרטית, תושבי חוץ ועסקים קטנים, באמצעות 235 סניפים ביניהם סניפים מסורתיים וסניפים דיגיטליים מתקדמים המספקים את מכלול השירותים הבנקאיים, לצד מגוון ערוצים ישירים: אינטרנט, סלולר, פועלים בטלפון ומכונות לשירות עצמי בפריסה רחבה.
- בנוסף לפעילות הבנקאית, עוסקת קבוצת הבנק בפעילויות משיקות, בעיקר בתחום כרטיסי האשראי ובשוק ההון. בתחום כרטיסי האשראי, עוסקת קבוצת הבנק, באמצעות חברות בת ("קבוצת ישראל כרטיס"), בהנפקה, בתפעול ובשיווק של כרטיסי האשראי בבנק ומחוצה לו, לשימוש בארץ ובחו"ל, וכן בסליקת עסקות הנעשות בכרטיסי האשראי שהונפקו על-ידי ועל-ידי אחרים. פעילות קבוצת הבנק בשוק ההון הינה, בין היתר, במתן שירותי ביצוע פעולות מסחר בניירות-ערך (ברוקראזי), שמירת ניירות-ערך, שירותי מסחר במטבעות ובנגזרים, מחקר וייעוץ, שירותים למנהלי נכסים פיננסיים, ניהול תיקי השקעות, בנקאות להשקעות, עסקי חיתום וניהול הנפקות.
- בנוסף לפעילות בישראל, פועלת קבוצת הבנק בחו"ל, במגזר הבנקאות הפרטית ובמגזר העסקי ופרושה בישראל, אירופה, וארצות-הברית. כמו-כן, לקבוצת הבנק פעילות במגזר המסחרי בתורכיה. במסגרת פעילות הבנקאות הפרטית מספקת קבוצת הבנק ללקוחותיה בעלי עושר פיננסי בחו"ל שירותים ומוצרים מתקדמים ומקצועיים, הכוללים מוצרי השקעה וניהול נכסים גלובלי. פעילות המגזר העסקי בחו"ל כוללת מתן אשראי ללווים מקומיים וזרים בין היתר, על-ידי העמדת אשראי לפעילות עסקית של לקוחות הבנק. הבנק עורך מזה תקופה, בחינה בנוגע להיערכות פעילותו בתחום הבנקאות הפרטית הבינלאומית, על מנת להתאימה לשינויים שחלו בסביבה העסקית והרגולטורית. כתוצאה מכך הבנק החליט על מכירת תיק נכסי לקוחות הבנקאות הפרטית הבינלאומית בסניף מיאמי ועל סגירת הנציגויות באמריקה הלטינית, עד סוף המחצית הראשונה של 2017. כמו-כן, הבנק החליט על סגירת חברת הבת Hapoalim Latin America S.A. באורוגוואי שתפסיק את פעילותה וצפויה להיסגר בסוף שנת 2017. הפועלים-שוויץ, ימשיך בפעילות בתחום הבנקאות הפרטית הבינלאומית, תוך התמקדות בשוקי יעד בישראל ובאיחוד האירופי. פעילות הפועלים-שוויץ עם לקוחות מאמריקה הלטינית ומרוסיה תצומצם במידה מהותית וסניף זינווה של הבנק ייסגר במהלך המחצית הראשונה של 2017. כמו-כן, תיסגר הנציגות של הפועלים שוויץ במוסקבה.

מידע הצופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוחות אלו, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע הצופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינויים בתוכניות העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתעתד", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות הנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובחו"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כוח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסיכונים בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו במקצת בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

4.2. מידע כספי תמציתי עיקרי טבלה 1-4: נתונים עיקריים בקבוצת בנק הפועלים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2012	2013	2014	2015	2016	
מדדי ביצוע עיקריים					
10.02%	9.30%	9.10%	9.61%	7.72%	תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק
0.67%	0.67%	0.66%	0.71%	0.59%	תשואה לנכסים
63.80%	62.60%	61.56%	61.20%	60.88%	יחס יעילות - הוצאות תפעוליות לסך ההכנסות ⁽⁵⁾
2.31%	2.12%	2.27%	2.09%	2.09%	מרווח מימוני מפעילות שוטפת ⁽⁴⁾
-	-	9.29%	9.63%	11.01%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון לפי באזל 3 ⁽¹⁾
-	-	14.60%	14.36%	15.11%	יחס הון כולל לרכיבי סיכון לפי באזל 3 ⁽¹⁾
-	-	-	7.10%	7.25%	יחס מינוף* ⁽¹⁾
-	-	-	99.00%	124.00%	יחס כיסוי נזילות* ⁽²⁾⁽³⁾
מדדי איכות אשראי עיקריים					
1.61%	1.54%	1.56%	1.56%	1.49%	שיעור הפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
3.53%	3.54%	2.70%	2.19%	1.76%	שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור של 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור
0.38%	0.38%	0.06%	0.08%	0.19%	שיעור מחיקות חשבוניות נטו מתוך אשראי ממוצע לציבור
0.39%	0.34%	0.16%	0.17%	0.10%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך אשראי ממוצע לציבור
במיליוני ש"ח					
נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד					
2,506	2,537	2,713	3,082	2,628	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
8,160	7,943	7,768	7,885	8,193	הכנסות ריבית, נטו
987	874	425	475	269	הוצאות בגין הפסדי אשראי
8,415	8,423	8,684	8,929	9,345	רווח מימוני, נטו**
5,477	5,721	6,254	6,477	6,528	הכנסות שאינן מריבית
5,105	5,115	5,207	5,287	5,216	מזה - עמלות
8,886	9,041	9,183	8,790	9,490	הוצאות תפעוליות ואחרות
5,130	5,451	5,343	4,934	4,783	מזה - משכורות והוצאות נילוות
13,637	13,664	14,022	14,362	14,721	סך הכנסות
רווח נקי למניה רגילה (בש"ח)					
1.90	1.92	2.05	2.32	1.98	רווח נקי למניה בש"ח המיוחס לבעלי מניות הבנק - בסיס

* נדרש לפרסם משנת 2015.

** רווח מימוני, נטו כולל הכנסות ריבית, נטו והכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית.

(1) למידע נוסף, ראה פרק "הון הלימות הון ומינוף" להלן. הבנק מיישם את הוראות באזל 3 החל מיום 1 בינואר 2014.

(2) למידע נוסף, ראה פרק "סיכון נזילות ומימון" להלן. הבנק מיישם את הוראת יחס כיסוי הנזילות החל מיום 1 באפריל 2015.

(3) מחושב על בסיס שנתי.

(4) רווח מימוני מפעילות שוטפת (ראה דוח דירקטוריון פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר) מחולק בסך-הכל נכסים פיננסיים לאחר הפרשה להפסדי אשראי ובניכוי יתרות בגין כרטיסי אשראי שאינן נושאות ריבית.

(5) אינו כולל הוצאות בגין עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאיים.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 1-4: נתונים עיקריים בקבוצת בנק הפועלים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2012	2013	2014	2015	2016	
נתונים עיקריים מהמאזן					
376,194	380,201	408,033	431,638	448,105	סך-כל הנכסים
55,301	45,709	54,974	64,976	80,378	מזה - מזומנים ופיקדונות בבנקים
52,070	60,912	58,778	62,884	71,449	ניירות-ערך
249,182	251,600	263,980	278,497	271,957	אשראי לציבור, נטו
13,284	16,279	12,721	9,311	7,600	סיכון אשראי בעייתי, נטו
6,701	6,817	5,389	4,265	3,110	חובות פגומים מאזניים, נטו
349,331	351,417	376,817	398,419	413,880	סך-כל ההתחייבויות
6,015	5,303	4,322	4,773	4,377	מזה - פיקדונות מבנקים
271,411	276,525	297,230	321,727	338,502	פיקדונות הציבור
35,677	33,980	33,671	34,475	33,560	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
26,561	28,534	30,966	33,032	34,047	הון המיוחס לבעלי המניות של הבנק
7,538	7,240	5,859	4,942	3,507	יתרות נכסים לא מבצעים (NPL)
נתונים נוספים					
16.0	19.5	18.4	20.1	22.9	מחיר מניה לסוף שנה (בש"ח)
-	21.00	33.83	42.87	51.44	סך-הכל דיבידנד למניה (באגורות)*
13,769	13,240	12,683	11,930	11,628	מספר משרות לסוף שנה
1.36%	1.35%	1.28%	1.22%	1.16%	יחס עמלות לסך נכסים

* על-פי מועד התשלום בפועל.

להלן פרטים על ההתפתחויות והשינויים העיקריים שחלו בשנת 2016:

הרווח הנקי של קבוצת הבנק המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2016 ב-2,628 מיליון ש"ח, בהשוואה לרווח בסך של 3,082 מיליון ש"ח בשנת 2015. שיעור תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2016 הסתכם ב-7.72%, בהשוואה ל-9.61% בשנת 2015.

הקיטון ברווח הנקי הושפע בעיקר מהגורמים הבאים:

- מעדכון הפרשה בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאיים בסך של 528 מיליון ש"ח, כמו גם גידול בהוצאות המשפטיות הקשורות בחקירה זו.
- השפעת ירידת מס החברות על יתרות המסים הנדחים שגרמה להגדלת הוצאות המס בשנת 2016 בסך של כ-271 מיליון ש"ח. מנגד קיזוז ירידה זו:

- גידול בהכנסות ריבית נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי, בסך של כ-514 מיליון ש"ח נובע ברובו מגידול ברווח המימוני מפעילות שוטפת וירידה בהפרשות להפסדי אשראי, לנוכח המשך מגמת הירידה בהיקף האשראי הבעייתי והקיטון בהפרשה הפרטנית להפסדי אשראי.

יחס הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם לשיעור של 11.01%, בהשוואה לשיעור של 9.63% ביום 31 בדצמבר 2015. יחס זה, גבוה מיעדי ההון הנדרשים על-ידי בנק ישראל לשנת 2017. הגידול נבע מפעילויות יזומות לניהול הון בהן נקט הבנק, כדוגמת ביטוח ערבויות חוק מכר ומכירת משכנתאות וזאת לצד גידול בהון העצמי.

4.3. תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם

פעילותו של הבנק כרוכה בסיכונים פיננסיים הבאים: סיכוני אשראי, המבטאים את הסיכון שלוה או חייב לא יעמוד בהחזרים ובתשלומים לבנק אשר מוגדרים בהסכם האשראי; סיכוני שוק, הנובעים מחשיפה לשינויים בשערים בשווקים הפיננסיים, כגון: שערי חליפין, מניות וריבית; סיכון הנזילות, שהוא הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי, ליציבותו ולכוחות להמשיך בהתנהלותו השוטפת, מחמת אי ודאות לגבי יכולתו לעמוד בתזרים המזומנים הנדרש לצרכיו, ובכלל זה סיכון המימון שהינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו בהכנסות הבנק נטו מריבית. סיכונים אחרים שאינם פיננסיים הם בעיקר סיכון הציות, הסיכון המשפטי והסיכון התפעולי לרבות סיכוני טכנולוגיה ומיחשוב וסיכוני סייבר. סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד (הבנק) עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות. סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והינם: סיכון מוניטין, סיכון תחרות, סיכון רגולציה וחקיקה, סיכון אסטרטגי, סיכון כלכלי וסיכון סביבתי. ראה הרחבה בפרק סקירת הסיכונים [ודוח על הסיכונים להלן](#).

4.4. יעדים ואסטרטגיה עסקית

בסוף שנת 2016 אישרו הנהלת הבנק ודירקטוריון הבנק תוכנית אסטרטגית תלת-שנתית (לשנים 2019-2017), המתעדכנת מדי שנה על בסיס התייחסות לשינויים בכלכלה הגלובלית, שינויים בסביבה העסקית בישראל, מהלכי הרגולציה ושינויים בסביבה התחרותית בה פועל הבנק על כלל תחומי פעילותו. מכלול גורמים משפיעים על המערכת הבנקאית בעולם ובישראל ובראשם שינויים בהרגלי הלקוחות, התהדקות של הרגולציה, והשפעה הולכת וגוברת של אמצעים טכנולוגיים. תמורות אלו מובילות להתגברות התחרות מצד שחקנים מסורתיים ושחקנים חדשים רבים ומגוונים והן מחייבות את הבנק להיערך לעתיד במטרה להעניק ללקוחותיו חוויית שירות איכותית ומתקדמת וליצר ערך ללקוחותיו וליתר מחזיקי העניין.

בנוסף, הבנק ממשיך ליישם את הוראות בנק ישראל לעמידה ביעדי הלימות ההון, והן היוו שיקול בגיבוש התוכנית האסטרטגית. התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק לוקחת בחשבון את הזיהרות המתחייבת מהסיכונים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון. מטרת התוכנית האסטרטגית היא לאפשר לבנק, גם לנוכח האתגרים וחוסר היציבות בכלכלה ובמערכת הפיננסית בעולם, להמשיך להתקדם בתוואי של צמיחה יציבה והמשך ביסוס מובילות הבנק במערכת הבנקאית בישראל, תוך השאת ערך למחזיקי המניות וכלל מחזיקי העניין. תוכנית אסטרטגית זו נבחנת ומותאמת מדי שנה לשינויים בסביבה העסקית בישראל ובעולם וכן לשינויים בסביבה התחרותית בה פועל הבנק, והיא מתמקדת בחמש תימות מרכזיות אשר עודכנו ואושרו בסוף שנת 2016:

- **מובילות יוצרת ערך בישראל בפלחי לקוחות ופעילויות במיקוד** – העמקת הקשר והפעילות עם לקוחות הבנק, בהתבסס על חדשנות בשירותים ואופטימיזציה בערוצי הפעילות, העמקת הערך המוסף, יצירת פתרונות מותאמים לצורכי הלקוחות השונים וחיזוק המיקוד העסקי בפעילויות בעלות פוטנציאל.
- **העצמת הערך ללקוח תוך שילוב קשר אישי, אנושי וטכנולוגי** – שירות בנקאי פשוט, נגיש ואינטואיטיבי המשלב שירותים דיגיטליים מתקדמים עם שירות ויזעוף אנושי בפעילויות מורכבות וצמתי החלטה.
- **בונים את המחר: בניית תשתיות, חדשנות וצמיחה בינלאומית ממוקדת** – חיזוק התשתיות לצמיחה עתידית, פיתוח יכולות טכנולוגיות מתקדמות תוך שיתופי פעולה עם הסביבה העסקית ופיתוח הפעילות המסחרית הבינלאומית, בדגש על ארצות-הברית.
- **ערך משותף בר קיימא עם מחזיקי העניין** – קידום מהלכים עסקיים המייצרים ערך משותף לציבור ולבנק תוך הגברת השקיפות וקידום השיח עם כלל מחזיקי העניין.
- **פישוט ומצוינות תפעולית מתמשכת** – אופטימיזציה של כלל המשאבים, תוך פישוט ועיצוב מחדש של תהליכים מקצה לקצה ויישום תוכנית התייעלות רב שנתית.

הבנק ימשיך לשים דגש על טיפוח וניהול המשאב האנושי ויצירת תשתית ארגונית תומכת וגמישה (Agile).

הבנק יפעל לקידום מצוינות בניהול פיננסי וניהול הון דינמי ומתקדם.

הפעילות תתבצע תוך ניהול סיכונים קפדני, הולם את מתווה פעילות הבנק.

הבנק ימשיך לפעול בהתבסס על ערכי היסוד של הבנק ובהלימה לעקרונות הקיימות, כפי שהוגדרו בחזון הבנק. בהקשר זה הבנק יפעל להמשיך ולהוביל, כפי שעשה בשנים האחרונות, את המערכת הפיננסית בנושא אחריות חברתית ותרומה לקהילה.

בפעילות הקמעונאית ממשיכה להתגבר התחרות מצד הבנקים, השחקנים המוסדיים, מיזמי Fintech ושחקנים חוץ בנקאים נוספים. כמו-כן, ישנן רפורמות משמעותיות מצד הרגולטורים, בדגש על תחום האשראי הקמעונאי, ובמרכזן החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017 (ראה הרחבה בהמשך). על מנת לענות באופן מיטבי לשינויים בצורכי הלקוחות ובהרגליהם, הבנק גיבש תוכנית אסטרטגית ארוכת טווח בתחום הבנקאות הקמעונאית, במטרה לפעול בצורה ממוקדת ונחושה לביסוס וחיזוק מובילותו במגזר פעילות זה. בבסיס התוכנית האסטרטגית המקיפה ניצב שינוי מודל ההפעלה ללקוחות הפרטיים והעסקיים לצורך שיפור והתאמת השירות המוצע ללקוחות על-פי צרכיהם הפיננסיים ובהתאם לערוצים בהם מעדיפים הלקוחות לצרוך את השירותים השונים – לרבות, בעזרת בנקאים מקצועיים בסניפים ברחבי הארץ, בנקאים מקצועיים במוקדי שירות טלפונים יעודיים, בעזרת שימוש בכלים דיגיטליים (כולל אתר הבנק והאפליקציות השונות) ובעזרת מכונות לשירות עצמי. הלקוחות יזכו לשירות איכותי יותר – אישי, אנושי וטכנולוגי – המותאם באופן טוב יותר לצרכיהם, תוך שילוב בין שירות אנושי מקצועי ואיכותי וגישה נוחה לאמצעים טכנולוגיים זמינים ופשוטים. כחלק מיישום התוכנית ימשיך הבנק לפתח הצעות ערך ייעודיות ומותאמות לצרכיהם הייחודיים של פלחי לקוחות בעלי פוטנציאל.

בנוסף, הבנק ימשיך למקד ולפתח פעילותו במגזר העסקים הקטנים, תוך המשך פיתוח מוצרים מותאמים ונגישים לצד חיזוק צוותי הבנקאים המתמחים המספקים ליווי אישי לעסקים הקטנים, במטרה לספק ללקוחותיו מעטפת שירות מקצועית ואיכותית המותאמת לצרכיהם.

בחדש ינואר 2017 חוקק החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017. חוק זה כולל הוראות שונות בעלות השפעה על הבנק, וביניהן החובה להיפרד מחברות כרטיסי האשראי שבעלות הבנק, מגבלות על פעילות הנפקת כרטיסי חייב, והוראות שונות בתחום שיתוף מידע ונושאים נוספים. הבנק פועל ליישום החוק ונערך להתמודדות עם השלכותיו.

גם בזירת הלקוחות העסקיים והמסחריים התחרות גוברת, בעיקר מצד שחקנים מוסדיים. בנוסף, מגבלות רגולטוריות, דרישות הון ושינויים בצורכי הלקוחות מובילים לשינויים בכללי המשחק. הבנק ימשיך לפעול לשימור מעמדו המוביל והיותו הבחירה הראשונה של הלקוחות העסקיים הגדולים והבינוניים. הבנק שואף ופועל להעמקת ופיתוח פעילותו עם לקוחות המגזר העסקי, החברות והעסקים הגדולים במשק, תוך שימת דגש על הרחבת היצע השירותים והמוצרים, ויצירת מעטפת כוללת של שירותים המותאמת במיוחד ועונה בצורה המיטבית לצורכי לקוחות המגזר בפעילותם בארץ ובח"ל. הבנק צופה כי פעילות זו תאפשר לו גם להגדיל את הכנסותיו שלא מאשראי במגזר זה. במקביל, הבנק יפעל להשיג קפיצת מדרגה נוספת בפעילותו במגזר העסקיים הבינוניים, המהווה חלק חשוב של הכלכלה הישראלית, תוך שיפור והרחבת הצעת הערך ללקוחות מגזר זה. בנוסף, החטיבה העסקית תרחיב את פעילותה בתחום מוצרי האשראי המורכבים, באמצעות מערך ייעודי המורכב מאנשי מקצוע מובילים בתחום, במטרה לתת מענה מיטבי לצורכי המימון הייחודיים של לקוחות החטיבה. ביסוס וחיזוק המובילות ייעשו תוך אופטימיזציה וניהול דינאמי של משאבי ההון ונכסי הסיכון ושימור היכולות הגבוהות בניהול סיכונים.

פעילות הבנק בשוקי ההון בארץ ובח"ל וניהול ה-Treasury מרוכזים בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. בפעילויות אלו יושם דגש אסטרטגי על התאמת היערכות הבנק לצרכים של לקוחותיו בארץ ובח"ל, לתמורות בשוקי ההון והמטבע ולסביבת התחרות תוך היערכות ויישום הרגולציה המקומית והבינלאומית. הבנק ימשיך לפעול למיצוי הסינרגיות בריכוז כלל הפעילויות הללו בכפיפה אחת. הבנק יפעל לפיתוח מובילותו בשוק ההון ובתחום המוצרים הפיננסיים באמצעות חיזוק תשתיות טכנולוגיות, תוך התאמת המוצרים לקהל לקוחותיו, בדגש על שימוש בכלים דיגיטליים להנגשת זירות המסחר, פעילויות עשיית השוק ומוצרים פיננסיים לסוגיהם. בנוסף, הבנק ימשיך לנהל באופן דינמי את התיק הבנקאי ותיקי ההשקעות בכפוף לתאבון הסיכון, לשינויים בשווקים הפיננסיים ובהתאמה לדרישות הרגולטוריות.

הבנק מייחס חשיבות רבה להעצמת הערך ללקוחותיו תוך שילוב קשר אישי, אנושי וטכנולוגי. הבנק מפנה תשומות משמעותיות לפיתוח חוויית לקוח פשוטה, נגישה ואינטואיטיבית. הבנק ימשיך להשקיע בבניית מערכת יחסים ארוכת טווח עם הלקוח, המבוססת על אמון ויצירת ערך, מתוך היכרות מעמיקה על בסיס מקצוענות ו-data smart. הבנק שואף להעצמה דיגיטלית של הלקוחות והבנקאים, לצד יעוץ אנושי ללקוח בפעולות מורכבות ובצמתי החלטה משמעותיים. היערכות הבנק לעתיד מבוססת על חיזוק תשתיות, חדשנות וצמיחה בינלאומית ממוקדת. הבנק נערך לביצוע קפיצת מדרגה בחדשנות ודיגיטל. ובניית יכולות טכנולוגיות מתקדמות וגמישות. בכונת הבנק לפעול בשנים הקרובות לגיבוש תהליכים ופיתוח תרבות ארגונית גמישה, תומכת ומעודדת חדשנות. בנוסף, הבנק שואף לקדם שיתופי פעולה עם חברות טכנולוגיות, לרבות בתחום ה-Fintech, ליצירת ערך ללקוחותיו.

בפעילות הבינלאומית יפעל הבנק להמשיך פיתוח וצמיחה של המגזר המסחרי בארצות-הברית, תוך הרחבת הפעילות הקיימת וכניסה סלקטיבית לתחומי פעילות ואיזורים גאוגרפיים חדשים. בתחום הבנקאות הפרטית הבינלאומית מתאים הבנק את פעילותו לשינויים הרגולטורים ולמגמות העסקיות בתחום זה. הבנק שם דגש על יצירת ערך משותף בר קיימא עם מחזיקי העניין ומתכוון לפעול לשגשוגם ולרווחתם של אנשים, עסקים וקהילות. הבנק יפעל לקידום מהלכים עסקיים המייצרים ערך משותף לציבור ולבנק, יגביר את השקיפות ויחזק את הדיאלוג עם כלל מחזיקי העניין. כחלק מיישום תוכנית זו, הבנק מקים מרכז ללמידה פיננסית ללקוחות ולציבור ומרכז ליצירת ערך משותף אשר תפקידו להוביל וליזום מהלכים ופעולות של ערך משותף לטובת הבנק יחד עם כלל מחזיקי העניין. השאיפה לפישוט ולמציאות תפעולית מתמשכת תמשיך להיות דגל מרכזי של הבנק. הבנק יפעל לשיפור יחס היעילות התפעולית לאורך תקופת התוכנית האסטרטגית. החתירה למציאות תפעולית תאפשר לבנק לנצל בצורה אופטימאלית את המשאבים הקיימים לטובת מימוש יוזמות חדשות. הבנק יפעל להמשיך לייעל ולשפר את תהליכי העבודה בהנהלה הראשית ובמטה, בדגש על פישוט תהליכים ומיכונם ובכך לשפר את רמת השירות ללקוחות במקביל לחיזוק המציאות התפעולית. כחלק מאסטרטגיית הבנק, ובהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים, הבנק יגיב תוכנית התייעלות לשנים 2017-2020.

התאמת המבנה הארגוני

על מנת לממש את האסטרטגיה הרב שנתית ולהכין את הבנק לאתגרי המחר, הבנק ביצע במהלך 2016 מספר שינויים משמעותיים במבנה הארגוני. מקור השינויים בהבנה שכדי להמשיך ולהיות ארגון מוביל ותחרותי בעולם המשתנה, על הבנק להיות ממוקד בלקוח, חדשני, גמיש ויעיל יותר, וכל זאת לצד שמירה על יכולת הביצוע, הקשר האישי והמקצוענות הגבוהה של העובדים והמנהלים בארגון.

השינויים שבוצעו:

- מינוי Chief Operating Officer - COO, המרכז תחתיו את ניהול המשאבים, התפעול והאסטרטגיה של הארגון, במטרה לרכז ולתאם את המהלכים הרחביים בארגון כך שישפר את יכולותיו התחרותיות וימשיך לשפר את יעילותו גם בעתיד. כחלק ממהלך זה מוזגה חטיבת האסטרטגיה לתוך פעילות ה-COO.
 - הקמת חטיבת החדשנות שתפקידה להאיץ ולהטמיע את תחומי החדשנות בבנק ולתמוך בבניית יכולות העתיד. באחריות החטיבה לקדם את אסטרטגיית הדיגיטל של הבנק, לשפר את חוויית הלקוח, לבנות כלי ביג-דאטה חדשים, להטמיע במהירות חידושים טכנולוגיים ולהגביר את שיתופי הפעולה עם גופים חיצוניים.
 - הקמת חטיבת מחזיקי עניין, מתוך מטרה לשים את הלקוח במרכז, תוך התחשבות בסביבה בה הבנק פועל. נדבך של פעילות זו הוא ההכשרה וההעצמה של העובדים והמנהלים בארגון, לתת להם את הכישורים והכלים להתמודד בהצלחה עם אתגרי היום ואתגרי המחר.
 - מיזוג החטיבה הבינלאומית וחטיבת שווקים פיננסיים לחטיבה אחת שתחתיה ממשיכים להתנהל כל התהליכים האסטרטגיים הקשורים לתחומי פעילות אלה. התוכנית האסטרטגית שנקבעה מציבה יעדים שאפתניים לפעילויות השונות. עקב כך, יש להביא בחשבון כי בכל תכנון ובמיוחד בתכנון לטווח של מספר שנים, וביתר שאת בתקופה של שינויים וטלטלות בכלכלה הגלובלית והמערכת הפיננסית בעולם, קיימת מידה לא מבוססת של אי ודאות. גורמים שונים ומגוונים עלולים להביא לידי כך שהנחות השונות העומדות בבסיס וברקע של התוכנית האסטרטגית לא יתקיימו, או לא יתקיימו במלואן, ושהתוכנית לא יתממשו, או לא יתממשו במלואן. בין גורמים אלו יש לציין, כי סיכויי ההצלחה של תוכנית מעין זו תלויים במידת הצלחה של הבנק להגשים את תוכניותיו פנימה, וזאת בנוסף להיותם תלויים בסביבה העסקית בישראל ובעולם ולתנאי המאקרו. חשיבות מיוחדת יש לייחס למצב הכלכלה העולמית, למצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור ולשינויים הרגולטוריים.
- תוכנית העבודה של הבנק כפי שאושרו והנחות העבודה עליהן התבססו, מתייחסות לפעילות עתידית של הבנק. לפיכך, המידע שפורט לעיל בפרק זה בכל הקשור בתוכניות פעולה וכוונות הבנק הינו "מידע צופה פני עתיד".

5. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

5.1 מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

5.1.1 סקירה כלכלית ופיננסית

התפתחויות בכלכלה העולמית

הצמיחה העולמית בשנת 2016 עמדה על שיעור של 3.1% (אומדנים של קרן המטבע הבינלאומית), בדומה לשנה הקודמת. במדינות המפותחות נרשמה האטה בצמיחה לשיעור של 1.6% לעומת 2.1% בשנת 2015. ההאטה בצמיחת הכלכלות המפותחות בלטה בארצות-הברית שצמחה בשיעור נמוך של 1.6% לעומת של 2.6% בשנה הקודמת. גם בגוש האירו הצמיחה הממוצעת האטה ל-1.7%. במשקים המתעוררים נרשמה צמיחה בשיעור דומה לשנה שחלפה בשיעור של 4.1%. הצמיחה בארצות-הברית הושפעה מצמיחה מאכזבת במחצית הראשונה של שנת 2016 בשיעור של 1.1%, אך במחצית השנייה נרשמה האצה בצמיחה לשיעור של 2.7%. באינדיקטורים כלכליים רבים נרשם שיפור ובהם שיעור האבטלה שירד לרמה של כ-4.7%, השכר שעלה בשיעור שנתי של כ-3.0%, ומדדי אמון הצרכנים ומדדים לפעילות התעשייה שהגיעו לרמות גבוהות יחסית לשנים האחרונות. גם בפעילות בשוק הנדל"ן נמשך המומנטום החיובי בעסקאות, והמחירים עלו בקצב שנתי של כ-5.0%. על-פי הצהרותיו של הנשיא טראמפ במהלך הבחירות, כמו גם הצעדים בהם נקט בחודש הראשון בתפקיד, צפוי שינוי מהותי במדיניות הכלכלית, ובכלל זה מהלכים כמו הגנה על ייצור מקומי, מניעת הגירה והפחתת מסים. מוקדם עדיין להעריך את השפעת הצעדים שינקטו, אם בכלל, על כלכלת ארצות-הברית והעולם, אולם קיים חשש מפגיעה בסחר הבין-לאומי, ובייחוד כזו שתפגע במשקים המתעוררים. בכלכלת גוש האירו נמשך השיפור המתון בפעילות בתמיכת המדיניות המוניטרית המרחיבה. הצריכה הפרטית התאוששה ושיעור האבטלה הממוצע בגוש האירו ירד לרמה של 9.6% בדצמבר 2016. בבריטניה עד כה ההשלכות של החלטת הברקזיט על הפעילות הכלכלית היו מתונות יחסית, ונתוני הצמיחה ברבעונים השלישי והרביעי היו גבוהים יחסית ברמה שנתי של 2.4%. עם זאת, הליש"ט נחלשה מאוד מול כל המטבעות. תהליך הירידות בריטניה מהאיחוד האירופי כמו גם הכרעות פוליטיות בחלק ממדינות אירופה יוסיפו להגביר את אי הוודאות ולהכביד על הצמיחה ביבשת האירופית. הסיכון למשקים המתעוררים פחת במהלך שנת 2016 עם העלייה במחירי הסחורות והאנרגיה, והירידה בסיכון הנשקף ממינוף החברות בסין. קצב הצמיחה בסין התייצב, בתמיכת התמריצים הממשלתיים, ועל פי האומדנים האטה הצמיחה משיעור של 6.9% ב-2015 ל-6.7% בשנת 2016. האינפלציה במדינות המפותחות החלה לעלות מעט, בין היתר בשל העלייה במחירי הסחורות והאנרגיה. בארצות-הברית מדד המחירים לצרכן (ללא אנרגיה ומזון) עלה בשיעור של 2.2% ב-2016 ובגוש האירו עלה מדד הליבה בשיעור של 0.9%. השיפור בפעילות הכלכלית בארצות-הברית במחצית השנייה של שנת 2016 הביא את הבנק המרכזי האירופי להעלות את הריבית בחודש דצמבר 2016 לרמה של 0.5%-0.75%. הלחצים הדפלציוניים בגוש האירו נותרו והבנק המרכזי האירופי הוחיב עוד יותר את המדיניות המוניטרית - ריבית הפיקדונות (של הבנקים המסחריים בבנק המרכזי) הופחתה ל-0.4%, והבנק המרכזי האירופי הותיר את מדיניות ההרחבה כמותית (רכישת אגרות-חוב) אך הודיע שהחל ממאוס 2017 היא תצומצם מ-80 מיליארד אירו בחודש ל-60 מיליארד אירו. הפערים בנתונים הבסיסיים בין ארצות-הברית לאירופה והעמקת פערי הריביות בין הבנקים המרכזיים הביאו להתחזקות של הדולר האמריקני מול מרבית המטבעות בעולם ובעיקר מול הין היפני והאירו.

הפעילות הכלכלית במשק הישראלי

המשק צמח בשנת 2016 בשיעור גבוה של 4.0%. הצמיחה הובלה על-ידי גידול של כ-6.3% בצריכה הפרטית, ובכלל זאת עלייה חדה של 43% ברכישת כלי רכב חדשים. עליית השכר במשק כשצד זה ריבית נמוכה ושער חליפין חזק העלו את כוח הקנייה של הציבור, והם היו הכוח המניע של הגידול החד בצריכה. חלה עלייה חדה של 11.3% בהשקעות בנכסים קבועים, לאחר שנתיים של קיפאון. ביצוא התמונה הייתה לא אחידה: יצוא הסחורות ירד בכ-0.5%, בעוד שיצוא השירותים עלה בכ-8.5%. להערכת הבנק הצמיחה בשנה החולפת הייתה דומה לפוטנציאל הצמיחה של המשק, ואולי אף גבוהה ממנו, נוכח גורמים חיצוניים שפעלו בשנת 2016 כמו מחירי האנרגיה הנמוכים ויבוא נרחב של כלי רכב. כמו-כן פעלו לעידוד הצמיחה מדיניות פסקאלית ומוניטרית מרחיבות. ההשקעה בבנייה למגורים גדלה אף היא בשיעור של 8.6% וקצב התחלות הבניה עמד על כ-50 אלף יחידות. מאמצי הממשלה לבלום את עליית מחירי הדירות טרם נשאו פרי, ובשנה האחרונה עלו מחירי הדירות בשיעור של 6.3%. שוק העבודה המשיך להפגין עצמה: שיעור האבטלה ירד ממוצע של 5.3% בשנת 2015 ל-4.8% בשנת 2016. מספר המועסקים גדל ב-2.2% והשכר הממוצע עלה ב-2.4%.

המדיניות הפיסקאלית והמוניטרית

הגירעון התקציבי בשנת 2016 הסתכם ב-25.9 מיליארד ש"ח שהם 2.15% מהתמ"ג. יעד הגירעון המקורי לשנה זו היה 2.9%. סטיית הגירעון מהתכנון המקורי מוסברת בעיקר בגביית מסים הגבוהה מהתכנון בהיקף של 8.8 מיליארד ש"ח. בצד ההוצאות הביצוע היה בהתאם לתכנון. העמידה ביעד הגירעון לא שיקפה מדיניות מרסנת של הממשלה, והוצאות המשרדים עלו בשנה החולפת בשיעור של 8.2%. בנטול שינויי חקיקה וגורמים חד פעמיים עלו ההכנסות ממסים בשנת 2016 בשיעור של כ-7%. עליית הגבייה הושגה בשל עלייה חדה ביבוא מכוניות, עלייה בשכר במשק וכן הגברת האכיפה על-ידי רשות המסים. הגירעון הנמוך יחסית, האינפלציה השלילית ועדכון נתוני התוצר הביאו לירידה בשיעור החוב הציבורי מהתמ"ג לרמה של 62.1%, לעומת 63.9% בסוף 2015. ריבית בנק ישראל עמדה על רמה של 0.1% מחודש מרץ 2015 ועד סוף שנת 2016. הריבית נותרה על כנה גם בחודשים הראשונים של 2017. המדיניות המוניטרית הייתה מרחיבה על רקע האינפלציה השלילית והייסוף המתמשך בשער השקל. פער הריביות מול ארצות-הברית המשיך להתרחב, לאור עליית ריבית הפד בחודש דצמבר לרמה של 0.75%. נכון לחודש מרץ 2017, שוק ההון מגלם צפי לאי שינוי ריבית בנק ישראל במהלך שנת 2017.

אינפלציה ושער חליפין

מדד המחירים לצרכן ירד בשנת 2016 בשיעור של 0.2% (מדד בגין). המדד "הידוע" ירד בשיעור של 0.3%. זו השנה השלישית ברציפות בה האינפלציה היא שלילית. ירידת המדד הושפעה מייסוף השקל מול סל המטבעות וכן מהמשך צעדים שנקטה הממשלה להפחתת יוקר המחיה. סעיף הדיוור (נמדד על-ידי שכר-דירה) היה בעל התרומה החיובית הגדולה ביותר למדד והוא עלה ב-1.4%. נכון לסוף חודש ינואר 2017 שוק ההון מגלם ההערכה כי האינפלציה בשנת 2017 תהיה אף היא נמוכה מהיעד, ותעמוד על כ-0.3% בלבד. להערכת הבנק האינפלציה השלילית והציפיות הנמוכות לאינפלציה אינן מהוות סיכון, שכן הן משקפות את מדיניות הממשלה ושינויים מבניים במשק, ולא מצב של היעדר ביקושים.

השקל יוסף בשנת 2016 בשיעור של 1.5% מול הדולר ומול האירו רשם ייסוף של 4.8%. בארבע השנים האחרונות השקל התחזק בשיעור מצטבר של כ-16% מול סל המטבעות. הלחצים לייסוף השקל גברו בשנת 2016 נוכח עלייה נוספת בעודף בחשבון השוטף של מאזן התשלומים, בין השאר על רקע ירידת מחירי האנרגיה בעולם. בנק ישראל רכש מטבע-חוץ בהיקף מוערך של 6.0 מיליארד דולר, מהם 1.8 מיליארד כחלק מהתוכנית לקזז את השפעת הגז הטבעי על שער החליפין. בחודשים ינואר-פברואר 2017 יוסף השקל ב-3.8% נוספים מול סל המטבעות.

שוקי הכספים וההון

ההתפתחויות בשווקים הושפעו במהלך שנת 2016 מהמדיניות המוניטרית המרחיבה, האינפלציה השלילית ומתוצאות הבחירות בחודש נובמבר 2016 בארצות-הברית. מדד ת"א 100 היה תנודתי יחסית במהלך שנת 2016 ובסיכום שנתי רשם ירידה של 2.5% בהשפעת ירידה חדה במניות חברות הפארמה. מדד ת"א 75 שאינו כולל את מניות חברות הפארמה, שירדו בממוצע בכ-40% ב-2016, עלה בסיכום שנתי ב-17%. מדד המניות האירופי ה-STOXXEUROPE 600 ירד ב-1.1%, ובארצות-הברית ובמשקים המתעוררים נרשמה עלייה במדדי המניות לאורך שנת 2016, כשלאחר תוצאות הבחירות בארצות-הברית בחודש נובמבר 2016 התגברו העלויות בארצות-הברית, ואילו במשקים המתעוררים נרשמה עלייה במדדי המניות לאורך שנת 2016, כשלאחר תוצאות הבחירות בארצות-הברית בחודש שנתי מדד S&P 500 עלה בשיעור של 9.5% ומדד השווקים המתעוררים (EEM) עלה בשיעור של 11.0%. מחזורי המסחר היומיים במניות בתל-אביב ירדו בשנת 2016 בכ-13% לממוצע יומי של 1,269 מיליון ש"ח לעומת 1,449 מיליון ש"ח ב-2015.

שוק אגרות-החוב הושפע מהריבית הנמוכה ומהמגמות בתשואות בעולם לאחר הברקזיט והבחירות בארצות-הברית. במחצית הראשונה של שנת 2016, ובייחוד לאחר משאל העם בבריטניה, נרשמה ירידה בתשואות אגרות-החוב הממשלתיות בעולם ובישראל, ומדדי אגרות-החוב בישראל עלו בהתאם. במחצית השנייה של שנת 2016, נרשם תיקון חד בתשואות שהתגבר לאחר היוודע תוצאות הבחירות בארצות-הברית בחודש נובמבר 2016. תשואות אגרות-חוב ממשלת ישראל לעשר שנים עלתה מרמה של 1.7% ביולי ל-2.2% בדצמבר 2016. בסיכום שנתי מדד אגרות-החוב הצמודות הממשלתיות ירד בשיעור של כ-0.7% ומדד אגרות-החוב השקליות בריבית קבועה עלה בכ-1.3%. מדד אגרות-החוב הקונצרניות עלה בכ-3.9%. עקום התשואות של אגרות-החוב של ממשלת ישראל היה לאורך שנת 2016 נמוך ברובו מזה של ממשלת ארצות-הברית. התפתחות זו שיקפה את ההערכה שהמדיניות המוניטרית בישראל תהיה מרחיבה לאורך זמן, וכי עליית הריבית בארצות-הברית לא תלווה בצעד דומה בישראל.

עלייה של כ-16% נרשמה בגיוסי הון באמצעות אגרות-חוב לסכום של 63 מיליארד ש"ח. כ-33% מההנפקות בשנת 2016 היו של חברות נדל"ן ו-29% של המגזר הפיננסי.

החוב של הסקטור העסקי הלא פיננסי גדל ב-2016 ב-4.1%, כשעיקר הגידול היה באשראי המקומי הלא בנקאי. חוב משקי הבית גדל ב-6.2%, כאשר ההלוואות שלא לדויר התרחבו ב-7.6%.

5.1.2 סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד לייצוב פיננסי) סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק מתואר בהרחבה בדוח על הסיכונים. הנהלת הבנק דנה בהתפתחותם של הסיכונים הנוספים המפורטים להלן כסיכונים מובילים או מתפתחים:

- סביבת המאקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבת העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, עליית ריבית בשווקים, המצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור. יש להביא בחשבון שעדיין קיימת אי ודאות גבוהה לגבי שיעורי הצמיחה שילוו את התאוששות הכלכלה הריאלית בישראל ובעולם בשנים הקרובות. התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק לוקחת בחשבון את הזהירות המתחייבת מהסיכונים שעדיין קיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון.
- הסביבה הרגולטורית בארץ:** בשנים האחרונות גובשו מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בעיקר, הגברת התחרותיות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות מספר יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום. היוזמות והמגמות הרגולטוריות עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק בפרט. בשלב זה מוקדם להעריך ולאמוד השפעתן על הבנק. לפרטים אודות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל התשע"ז-2017 ראה ביאור 36 בדוחות הכספיים.
- הסביבה הרגולטורית בחו"ל:** רפורמות רגולטוריות בינלאומיות להן השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובעולם, לרבות: "דוד - פרנק" (DODD FRANK) ו"חוק וולקר" (VOLCKER) האמריקאיים ו"אמיר" (EMIR) האירופאי.
- סיכון הציות:** המשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים על בנקים ברחבי העולם בהקשר להפרות של הנחיות רגולטוריות, כגון בדבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרור, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות. ראה [ביאור 26 ד' וה' בדוחות הכספיים](#) - בדבר חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים והחקירה בנושא FIFA.

• **סיכון אבטחת מידע ותקריט קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים והפנית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקרות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגענים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי הבקרה מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצונית בתור הגנה היקפית. לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה פרק סקירת הסיכונים להלן. לפרטים בדבר תביעות משפטיות וחקירות ראה [ביאור 26 ג-ה בדוחות הכספיים](#). לפרטים בדבר יוזמות גולטריות בולטות ראה [ביאור 36 בדוחות הכספיים](#).

5.1.3 שינויים עיקריים במדיניות חשבונאית קריטית ואומדנים חשבונאים קריטיים הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי

ביום 20 בפברואר 2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על פיו בשנים 2016 ו-2017 ימשיכו השנים 2011 ואילך להילקח בחשבון לצורך קביעת שיעורי ההפסד ההיסטוריים, המשמשים בסיס לחישוב ההפרשה הקבוצתית. לפירוט נוסף ראה [ביאור 1.ה.4 \(4\) לדוחות הכספיים](#).

התחייבות לזכויות עובדים

בעקבות אישור חוק תגמול לעובדים בכירים בתאגידים פיננסיים, עדכן הבנק ברבעון הראשון של 2016 את ההנחות האקטואריות ביחס לשיעורי העזיבה של מנהלים בחוזה אישי בכיר, על מנת לשקף את ההסתברות המוגברת לעזיבת מנהלים בכירים. עם גיבוש תוכנית התגמול החדשה, ולאחר חתימת מנהלים בכירים על הסכמים חדשים, ופרישת מספר מנהלים אחרים, עדכן הבנק את שיעורי העזיבה ביחס למנהלים בכירים.

נכון ליום 31 בדצמבר 2016, הסתכמה השפעת עדכון ההנחות בדבר שיעורי עזיבה, בגין מנהלים בכירים המועסקים בבנק, בעקבות אישור החוק, בגידול ההתחייבות האקטוארית (ביחס להתחייבות ליום 31 בדצמבר 2015) בסך של כ-85 מיליון ש"ח, אשר נזקף להון המיוחס לבעלי המניות. ביום 27 באוקטובר 2016 אישר דירקטוריון הבנק תוכנית התייעלות רב שנתית. על-פי תוכנית התייעלות שאושרה צפויים לפרוש מקבוצת הבנק כ-1,500 עובדים בשנים 2017-2020. כמו-כן, הבנק עדכן את שיעורי העזיבה לטווח ארוך של עובדים בתנאים מיטיבים. שיעורי העזיבה החדשים משתנים לפי גיל ומגדר ומשקפים שיעור עזיבה משוקלל של כ-7.5% לשנה לעומת שיעור של 6.25% לשנה טרם השינוי. עלויות עדכון ההתחייבות האקטוארית בגין תוכנית התייעלות, ובגין עדכון שיעורי העזיבה, על סך כ-1.2 מיליארד ש"ח, המהווים הפסד אקטוארי נזקפו לרווח כולל אחר. לפרטים נוספים בדבר תוכנית התייעלות - ראה [ביאור 2.23 לדוחות הכספיים](#).

5.1.4 גילוי בדבר הפניות תשומת לב רואי החשבון המבקרים

לעיתים, מוצא רואה החשבון המבקר לנכון לכלול שינוי מהנוסח האחיד על-ידי הוספת פיסקת הפניית תשומת לב שנועדה להדגיש עניין מסוים המשפיע באופן משמעותי על הדוחות הכספיים וכלול בביאור לדוחות הכספיים. רואי החשבון המבקרים הפנו את תשומת הלב לאמור בביאור 26.ג(ב) בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות שהוגשו כנגד קבוצת הבנק, לביאור 26.ד בדבר חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ולביאור 26.ה בדבר החקירה בנושא FIFA. בעניין חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים, נאמר בביאור 26.ד כי "אין ביכולתו של הבנק, בהתבסס על יועציו המשפטיים, להעריך באופן מהימן את היקף החשיפה או את טווח החשיפה של קבוצת הבנק בקשר עם חקירת הרשויות האמריקאיות ואפשר שהתוצאות בסופו של דבר יהיו שונות כך שהסכומים שתשלם במסגרת הסדרים כאמור (אם יושגו), יהיו גבוהים משמעותית מסכום הפרשה". נוכח אי ודאות זו כללו רואי החשבון המבקרים הפניית תשומת לב בדוח רואי החשבון המבקרים.

5.2. התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2016 הסתכם ב-2,628 מיליון ש"ח, בהשוואה לרווח בסך של 3,082 מיליון ש"ח בשנת 2015. תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2016 הסתכמה בכ-7.72% בהשוואה לשיעור של כ-9.61% בשנת 2015.

טבלה 1-5: תמצית דוח רווח והפסד

השינוי	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2015	2016	
	במיליוני ש"ח		
רווח מימוני, נטו*	8,929	9,345	4.7%
הוצאות בגין הפסדי אשראי	475	269	(43.4%)
רווח מימוני, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי	8,454	9,076	7.4%
עמלות והכנסות אחרות*	5,433	5,376	(1.0%)
הוצאות תפעוליות ואחרות	8,790	9,490	8.0%
רווח לפני מסים	5,097	4,962	(2.6%)
הפרשה למסים על הרווח	2,097	2,358	12.4%
חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר מסים	19	12	
רווח נקי:			
לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	3,019	2,616	(13.3%)
הפסד המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	63	12	
המיוחס לבעלי מניות הבנק	3,082	2,628	(14.7%)
תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק להון	9.6%	7.7%	

* סעיפי רווח והפסד לעיל הוצגו במתכונת שונה מתמצית דוח רווח והפסד באופן המאפשר ניתוח טוב יותר של התוצאות הפיננסיות. השינוי בא לידי ביטוי באמצעות מיון של הכנסות מימון שאינן מריבית מסעיף הכנסות (הוצאות) שאינן מריבית לרווח המימוני, נטו.

5.2.1 התפתחות הכנסות והוצאות

הרווח המימוני נטו

כבדי לנתח את הרווח מפעילות מימון יש לכלול ברווח בנוסף להכנסות והוצאות ריבית גם הכנסות והוצאות מימון שאינן מריבית. הכנסות אלה כוללות את הכנסות המימון בגין מכשירים נגזרים, בין היתר הפרשי שער ורווח ממימוש ניירות-ערך, המהווים חלק אינטגרלי בניהול החשיפות של הבנק. הכנסות נגזרים כוללות, בין השאר, את השפעות ערך הזמן בשווי ההוגן של נגזרים המקזזות את חשיפות הריבית המאזניות וכן את השפעות שיעור השינוי במדד הידוע בגין יתרות נגזרים המקזזות את חשיפות המדד בגין היתרות המאזניות.

טבלה 2-5: הרכב הרווח המימוני, נטו

השינוי	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2015	2016	
	במיליוני ש"ח		
הכנסות ריבית	9,837	10,200	3.69%
הוצאות ריבית	(1,952)	(2,007)	2.82%
הכנסות ריבית, נטו	7,885	8,193	3.91%
הכנסות מימון שאינן מריבית	1,044	1,152	10.34%
סך הרווח המימוני, נטו	8,929	9,345	4.66%

טבלה 3-5: התפתחות של סך הרווח המימוני, נטו

השינוי	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2015	2016	
במיליוני ש"ח			
5.3%	*8,141	8,574	רווח מפעילות שוטפת ⁽¹⁾
(60.8%)	520	204	הכנסות מימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות-חוב
250.0%	94	329	רווח מהשקעות במניות ⁽²⁾
	*3	93	רווחים בגין הליוואות שנמכרו ⁽³⁾
(19.8%)	121	97	התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים ⁽⁴⁾
(4.0%)	50	48	הכנסות מימון הנובעות מחיסוי המס בגין השקעות בחו"ל ⁽⁵⁾
4.7%	8,929	9,345	רווח מימוני, נטו

* סווג מחדש.

- (1) רווח מימוני בניטרול השפעות חריגות, ובניטרול השפעות הנובעות בעיקרן מעיתוי הרישום החשבונאי. מזה בגין השפעות שינויים במדד: הוצאה של 64 מיליון ש"ח בשנת 2016 בהשוואה להוצאה בסך 147 מיליון ש"ח בשנת 2015.
- (2) בשנת 2016 כלול רווח בסך 109 מיליון ש"ח, הנובע מעסקת מיזוג ויזה אירופה עם ויזה העולמית. למידע נוסף ראה [ביאור 12 בדוחות הכספיים](#).
- (3) בשנת 2016 עיקר הרווח נובע ממכירת חוב שסווג כפגום.
- (4) השפעת מדידת הרווח והפסד במכשירים נגזרים המהווים חלק מאסטרטגיית ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק על בסיס שווי הוגן לעומת מדידה על בסיס צבירה.
- (5) השפעת חיסוי האסימטריה בחבות המס בגין הפרשי שער על ההשקעות בחברות בנות בחו"ל אשר אינם מובאים בחשבון בבסיס ההכנסה לצורך חישוב הפרשה למס, שלא כמו הפרשי השער בגין מקורות המימון. הבנק מבצע חיסוי כנגד חשיפת המס בגין ההשקעות בחו"ל באמצעות העמדת מקורות מימון עודפים כנגד השקעות אלו.

הרווח המימוני, נטו הסתכם בשנת 2016 ב-9,345 מיליון ש"ח בהשוואה ל-8,929 מיליון ש"ח בשנת 2015. הגידול ברווח המימוני נבע מעלייה ברווח מפעילות שוטפת בעיקר בשל גידול בהיקפי האשראי הקמעונאי ובשל השפעות שינויים במדד. כמו-כן במהלך שנת 2016 נרשם רווח ממכירת הליוואות בסך 93 מיליון ש"ח הנובע ברובו ממכירת חוב שסווג כפגום. בנוסף, נרשם גידול ברווחים ממניות הנובע, בין השאר, מרווח בסך 109 מיליון ש"ח מעסקת מיזוג ויזה אירופה עם ויזה העולמית. למידע נוסף בדבר עסקת ויזה ראה [ביאור 12 בדוחות הכספיים](#). מנגד, חלה ירידה בהכנסות הבנק מרווחים מאגרות-חוב.

טבלה 4-5: נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות ריבית

לשנה שהסתיימה ביום		
31.12.2015	31.12.2016	
2.68%	2.64%	שיעור ההכנסה על נכסים נושאי ריבית
0.78%	0.79%	שיעור ההוצאה על התחייבויות נושאי ריבית
1.90%	1.85%	פער הריבית הכולל
2.15%	2.12%	יחס בין הכנסות מריבית נטו לבין יתרת הנכסים נושאי הריבית

מניתוח השינויים בהכנסות ובהוצאות ריבית בין שנת 2016 לבין שנת 2015 עולה כי השינויים בשיעורי הריבית גרמו לגידול בסך של כ-98 מיליון ש"ח והשינויים בהיקף היתרות המאזניות הממוצעות גרמו לגידול בסך של כ-210 מיליון ש"ח בהכנסות ריבית נטו. למידע נוסף בדבר שיעורי הכנסות והוצאות ריבית של הבנק והחברות המאוחדות שלו וניתוח השינויים בהכנסות ובהוצאות ריבית, ראה [פרק 11.4 בדוח הממשל התאגידי](#).

ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו בשנת 2016 ב-269 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-475 מיליון ש"ח בשנת 2015.

בהפרשה הפרטנית, נטו נרשמה הכנסה בסך של 114 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאה בסך של 53 מיליון ש"ח בשנת 2015. השינוי בהפרשה הפרטנית נבע מחד מהוצאה פרטנית שהסתכמה בסך של 1,034 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של 1,393 מיליון ש"ח בשנת 2015, ומאידך מקיטון בהפרשות וגביית חובות (Recovery) שהסתכמו בסך של 1,148 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של 1,340 מיליון ש"ח בשנת 2015 וקיזז את הקיטון בהפרשה הפרטנית כאמור. ההוצאה בגין הפרשה קבוצתית הסתכמה ל-383 מיליון ש"ח בשנת 2016, בהשוואה להוצאה בסך של 422 מיליון ש"ח בשנת 2015. הוצאה זו הושפעה מחד מגידול בהוצאה בגין סיכון אשראי פרטי, הנובעת מגידול במחיקות בגין חובות קטנים בפיגור הנבחנים על בסיס קבוצתי (מחיקות אוטומטיות) ומגידול בהוצאה הפרטנית, ומאידך מקיטון בהוצאה בגין סיכון אשראי מסחרי עקב ירידה ביתרות סיכון האשראי ומשיפור בהיקף החובות הבעייתיים. למידע נוסף בדבר התפתחות יתרות האשראי לציבור ראה [פרק "המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון" בדוח הדירקטוריון](#). למידע נוסף בדבר התנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי, ראה [ביאור 13 בדוחות הכספיים](#).

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 5-5: ההוצאה המצטברת להפסדי אשראי בגין חובות ובגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים**

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
1,393	1,034	הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי
(1,340)	(1,148)	קיטון בהפרשה פרטנית להפסדי אשראי וגביית חובות שנמחקו חשבונאית
53	(114)	הוצאה (הכנסה) פרטנית, נטו, בגין הפסדי אשראי
422	383	הוצאה, נטו, בגין הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ומחיקות חשבונאיות, נטו
475	269	סך-הכל הוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי*
* מזה:		
291	(212)	הוצאה (הכנסה), נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מסחרי
5	(5)	הוצאה (הכנסה), נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לדיור
180	482	הוצאה, נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי פרטי אחר
(1)	4	הוצאה, נטו, להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לבנקים וממשלות
475	269	סך-הכל הוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי
שיעור ההוצאה (הכנסה) מסך האשראי לציבור:		
0.51%	0.37%	שיעור ההוצאה (הכנסה) הפרטנית בגין הפסדי אשראי
0.66%	0.51%	שיעור ההוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי, ברוטו מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור***
0.17%	0.10%	שיעור ההוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.08%	0.19%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
5.17%	13.16%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

** רבות בגין אשראי לדיור שנבחן לפי עומק הפיגור.

*** ההוצאה להפסדי אשראי, ברוטו הינה סך ההוצאה להפסדי אשראי בניטרול הקיטון בהפרשה פרטנית להפסדי אשראי וגביית חובות שנמחקו חשבונאית.

עמלות והכנסות אחרות הסתכמו בשנת 2016 ב-5,376 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-5,433 מיליון ש"ח בשנת 2015. מזה העמלות הסתכמו בשנת 2016 ב-5,216 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-5,287 מיליון ש"ח בשנת 2015. מחד נרשם קיטון בהכנסות מעמלות משוק ההון, מנגד חלה עלייה בעמלות מכרטיסי אשראי ובעמלות טיפול באשראי.

טבלה 5-6: פירוט עמלות והכנסות אחרות

השינוי	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2015	2016	
	במיליוני ש"ח		
			עמלות
(1.7%)	987	970	דמי ניהול חשבונות
(18.9%)	1,032	837	פעילות בניירות-ערך
6.3%	1,725	1,834	כרטיסי אשראי, נטו
34.6%	205	276	טיפול באשראי
3.8%	548	569	עמלות מעסקי מימון
(7.6%)	790	730	עמלות אחרות
(1.3%)	5,287	5,216	סך-הכל עמלות
9.6%	146	160	הכנסות אחרות
(1.0%)	5,433	5,376	סך-הכל הכנסות עמלות והכנסות ואחרות

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2016 ב-9,490 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-8,790 מיליון ש"ח בשנת 2015, גידול בשיעור של כ-8.0%.

טבלה 7-5: פירוט של ההוצאות התפעוליות והאחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2015	2016
במיליוני ש"ח	
הוצאות שכר	
4,406	4,370
528	413
4,934	4,783
1,555	1,530
7	-
2,294	3,177
8,790	9,490

הוצאות השכר הסתכמו בשנת 2016 ב-4,783 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-4,934 מיליון ש"ח בשנת 2015, ירידה בשיעור של 3.1%. הירידה בהוצאות השכר נבעה בעיקר מחיסכון בעלויות שוטפות כתוצאה מתהליכי התייעלות ומירידה במענקים כתוצאה מירידה ברווח בהשוואה לשנה הקודמת. מנגד בתגמול מבוסס מניות חל גידול עקב עלייה במחיר מניית הבנק בשנת 2016.

ההוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2016 ב-3,177 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,294 מיליון ש"ח בשנת 2015, גידול בשיעור של 38.5%. הגידול נובע בעיקרו מעדכון ההפרשה בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאיים בסך של 528 מיליון ש"ח, וגידול בהוצאות המשפטיות הקשורות בחקירה זו. כמו-כן, חל גידול בהוצאות ביטוח בסך של כ-65 מיליון ש"ח כתוצאה מרכישת ביטוח ערבויות חוק מכר ששמשו להקטנת רכיבי הסיכון ותרמו לשיפור יחס הלימות ההון וכן גידול בהוצאות שיווק, פרסום ומחשב.

ההפרשה למסים על הרווח הסתכמה בשנת 2016 בסך של 2,358 מיליון ש"ח, בהשוואה לסך של 2,097 מיליון ש"ח בשנת 2015. שיעור המס האפקטיבי של הבנק בשנת 2016 הגיע ל-47.5% בהשוואה לשיעור מס סטטוטורי של 35.9% וזאת, בעיקר בשל השפעת ירידת מס החברות שגרמה להגדלת הוצאות המס בשנת 2016 בסך של כ-271 מיליון ש"ח. שיעור המס האפקטיבי בשנת 2016, בנטרול השפעת השינויים במס חברות הגיע ל-42.06% והושפע מחד מהוצאות לא מוכרות ומסים בגין שנים קודמות עקב גביית חובות שנמחקו בעבר. מנגד חל קיטון עקב רווחים שנבעו מחברות בנות בעלות שיעור מס סטטוטורי נמוך מאשר בבנק.

חלקם של בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה בתוצאות, נטו, של חברות מאוחדות הסתכמו בשנת 2016 בחלקם בהפסד בסך של 12 מיליון ש"ח, בהשוואה לסך של 63 מיליון ש"ח בשנת 2015. הקיטון נובע מכך שבשנת 2015 נרשמו הפסדים חד פעמיים בבנק פוזיטיף בתורכיה, ממכירת חברת הבת בקזחסטן ומשינויים שליליים בשערי החליפין.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכמו בשנת 2016 בסך של 2,628 מיליון ש"ח, בהשוואה לסך של 3,082 מיליון ש"ח בשנת 2015. **הרווח הנקי הבסיסי למניה בת 1 ש"ח ערך נקוב** הסתכמו בשנת 2016 ב-1.98 ש"ח, בהשוואה ל-2.32 ש"ח בשנת 2015.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

5.2.2. התפתחות ברווח כולל

טבלה 5-8: רווח כולל

2015	2016	
במיליוני ש"ח		
3,019	2,616	רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
63	12	הפסד (רווח) נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
3,082	2,628	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
		רווח (הפסד) כולל אחר, לפני מסים:
(750)	(160)	התאמות בגין הצגת ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן נטו
4	(2)	התאמות מתרגום דוחות כספיים* נטו, לאחר השפעת גידורים**
49	(1,221)	התאמות של התחייבויות בגין הטבות לעובדים***
4	4	רווחים נטו בגין גידורי תזרים מזומנים
(693)	(1,379)	רווח (הפסד) כולל אחר, לפני מסים
210	439	השפעת המס המתניח
(483)	(940)	רווח (הפסד) כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה, לאחר מסים
2	(1)	בניכוי הפסד (רווח) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(481)	(941)	רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי מניות הבנק, לאחר מסים
2,536	1,676	הרווח הכולל לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
65	11	ההפסד הכולל המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
2,601	1,687	הרווח הכולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

* התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ שמטבע הפעילות שלה שונה ממטבע הפעילות של הבנק.
 ** גידורים - רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעות נטו במטבע-חוץ.
 *** בעיקר משקף התאמות בגין אומדנים אקטואריים לסוף התקופה והפחתה של סכומים שנרשמו בעבר ברווח כולל אחר.

רווח כולל הסתכם בשנת 2016 בסך של 1,687 מיליון ש"ח, בהשוואה לסך של 2,601 מיליון ש"ח בשנת 2015. השינוי העיקרי נבע מגידול בהתחייבות האקטוארית בגין זכויות עובדים, בניכוי השפעת המס, בסך של כ-762 מיליון ש"ח כתוצאה מתוכנית ההתייעלות החמש שנתית. מנגד בשנת 2016 נרשמה הוצאה, בניכוי השפעת המס, בסך של 95 מיליון ש"ח כתוצאה מהצגת ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי שנבעה משינוי בשערי ניירות הערך בשוק וממכירת ניירות-ערך, וזאת לעומת הוצאה, בניכוי השפעת המס בסך של 512 מיליון ש"ח בשנת 2015.

5.2.3 מערך טכנולוגיית המידע

טבלה 5-9: מערך טכנולוגיית המידע

סך-הכל	אחר	חומרה ⁽³⁾	תוכנה
במיליוני ש"ח			
תוספות לנכסים ⁽¹⁾ בגין מערך טכנולוגיית המידע שלא נזקפו כהוצאה בשנת 2016:			
163	-	-	163
עלויות בגין שכר עבודה ונלוות			
89	-	-	89
עלויות בגין מיקור חוץ, לרבות שכר יועצים			
222	-	97	125
עלויות רכישה או רישיונות שימוש ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾			
26	26	-	-
עלויות ציוד בניינים ומקרקעין			
500	26	97	377
סך-הכל			
יתרות נכסים ⁽²⁾ בגין מערך טכנולוגיית המידע ליום 31 בדצמבר 2016:			
1,400	53	302	1,045
סך-הכל עלות מופחתת			
398	-	-	398
מזה: בגין שכר עבודה ונלוות			
הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע כפי שנכללו בדוח רווח והפסד בשנת 2016:			
460	5	114	341
הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות			
267	10	72	185
הוצאות בגין רכישות או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים			
101	-	11	90
הוצאות בגין מיקור חוץ, לרבות שכר יועצים			
499	23	130	346
הוצאות בגין פחת			
223	79 ⁽⁶⁾	47	97
הוצאות אחרות			
1,550	117	374	1,059
סך-הכל הוצאות			
תוספות לנכסים ⁽¹⁾ בגין מערך טכנולוגיית המידע שלא נזקפו כהוצאה בשנת 2015:			
120	-	-	120
עלויות בגין שכר עבודה ונלוות			
106	-	-	106
עלויות בגין מיקור חוץ, לרבות שכר יועצים			
209	-	128	81
עלויות רכישה או רישיונות שימוש ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾			
10	10	-	-
עלויות ציוד בניינים ומקרקעין			
445	10	128	307
סך-הכל			
יתרות נכסים ⁽²⁾ בגין מערך טכנולוגיית המידע ליום 31 בדצמבר 2015:			
1,365	42	305	1,018
סך-הכל עלות מופחתת			
334	-	-	334
מזה: בגין שכר עבודה ונלוות			
הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע כפי שנכללו בדוח רווח והפסד בשנת 2015:			
497	5	122	370
הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות			
266	11	65	190
הוצאות בגין רכישות או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים			
105	-	11	94
הוצאות בגין מיקור חוץ, לרבות שכר יועצים			
481	19	116	346
הוצאות בגין פחת			
197	80 ⁽⁶⁾	36	81
הוצאות אחרות			
1,546	115	350	1,081
סך-הכל הוצאות			

(1) לרבות הוצאות מראש בגין מערך טכנולוגיית המידע בסך 6 מיליוני ש"ח (31.12.15: 21 מיליוני ש"ח).

(2) לרבות הוצאות מראש בגין מערך טכנולוגיית המידע בסך 165 מיליוני ש"ח (31.12.15: 162 מיליוני ש"ח).

(3) לרבות תשתיות תקשורת.

(4) עלויות רכישה או רישיונות שימוש בגין מערך טכנולוגיית המידע אשר לא סווגו בדוחות הכספיים כרכוש קבוע (עלויות ציוד, בניינים ומקרקעין), אלא כהוצאה מראש.

(5) לרבות רכישות ורישיונות שימוש של תוכנה וחומרה לכלל החטיבות בתאגיד הבנקאי.

(6) כוללות הוצאות שהוצאו על-ידי מערך טכנולוגיית המידע לרבות הוצאות שוטפות על שימוש בתקשורת וטלפוניה, דואר, שכר-דירה, מסים, חשמל וכדומה.

5.3. המבנה והתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

המאזן המאוחד ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם ב-448.1 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-431.6 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015. טבלה 5-10: ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים

שינוי	יתרה ליום 31 בדצמבר		
	2015	2016	
	במיליוני ש"ח		
3.8%	431,638	448,105	סך-כל הנכסים
(2.3%)	278,497	271,957	אשראי לציבור, נטו
23.7%	64,976	80,378	מזומנים ופיקדונות בבנקים
13.6%	62,884	71,449	ניירות-ערך ⁽¹⁾⁽²⁾
5.2%	321,727	338,502	פיקדונות הציבור
(2.7%)	34,475	33,560	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
3.1%	33,032	34,047	הון המיוחס לבעלי המניות של הבנק

(1) לגבי סכומים הנמדדים בשווי הוגן, ראה [ביאור 3.3](#). בדוחות הכספיים.

(2) לפרטים בדבר ניירות-ערך ששועבדו למלווים ראה [ביאור 2.7](#), בדוחות הכספיים.

5.3.1 מבנה והתפתחות הנכסים וההתחייבויות

אשראי לציבור

טבלה 5-11: התפתחות האשראי לציבור, נטו, מאזני לפי ענפי משק עיקריים

השינוי	ליום 31 בדצמבר			
	2015	2016		
	במיליוני ש"ח			
0.4%	256	61,120	61,376	אנשים פרטיים - הלוואות לדירור
(0.2%)	(132)	53,794	53,662	אנשים פרטיים - אחר
(5.8%)	(2,736)	46,805	44,069	בינוי ונדל"ן
(3.7%)	(1,053)	28,646	27,593	מסחר
(13.7%)	(2,886)	21,030	18,144	תעשייה
(16.2%)	(3,566)	22,040	18,474	שירותים פיננסיים
7.9%	3,577	45,062	48,639	אחר
(2.3%)	(6,540)	278,497	271,957	סך-הכל

למידע נוסף בנוגע להתפתחות האשראי וסיכוני האשראי לפי ענפי משק ראה [פרק "סיכון אשראי"](#) בסקירת הסיכונים, בדוח הדירקטוריון.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

חבובות בעייתיות טבלה 12-5: סיכון אשראי בעייתי⁽¹⁾

31.12.15		31.12.16				
סך-הכל	חוץ-מאזני	מאזני	סך-הכל	חוץ-מאזני	מאזני	
במיליוני ש"ח						
6,016	655	5,361	4,625	621	4,004	סיכון אשראי פגום
2,622	133	2,489	1,595	165	1,430	סיכון אשראי נחות
2,695	802	1,893	2,989	747	2,242	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת ⁽²⁾
11,333	1,590	9,743	9,209	1,533	7,676	סך סיכון אשראי בעייתי*
9,311	1,477	7,834	7,600	1,378	6,222	סיכון אשראי בעייתי נטו
857	-	857	884	-	884	* מזה חובות שאינם פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר ⁽²⁾

הערה:

סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני מוצג לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(1) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(2) לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיר שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

בשנת 2016 חלה ירידה בסך החבובות הבעייתיות בשיעור של 19% שנבעה משיפור באיכות תיק האשראי. למידע נוסף על ניתוח תיק האשראי וסיכון אשראי בעייתי ראה פרק "סיכון אשראי" בסקירת הסיכונים, בדוח הדירקטוריון.

אשראי חוץ-מאזני

טבלה 13-5: ההתפתחות בסעיפים החוץ-מאזניים העיקריים

שינוי	יתרה ליום 31 בדצמבר		במיליוני ש"ח	
	2015	2016		
				מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים למעט נגזרים
(19.8%)	1,074	861		אשראי תעודות
8.3%	48,430	52,451		ערבוביות והתחייבויות אחרות***
(24.7%)	32,721	24,628		מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו באחריות הבנק
(8.0%)	11,700	10,759		מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו באחריות בנקים אחרים
(14.6%)	41,613	35,540		מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה, שלא נוצלו
(18.1%)	55,336	45,304		התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ושעדיין לא ניתן והתחייבויות להוצאת ערבוביות

* כולל התחייבויות הבנק בגין חלקו בקרן סיכונים של מסלקת המעו"ף בסך 289 מיליוני ש"ח (בשנת 2015: 505 מיליוני ש"ח).

** כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-13,430 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבוביות חוק מכו.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

ניירות-ערך

לבנק השקעות באגרות-חוב ממשלתיות וקונצרניות וכן השקעה במניות סחירות ושיאין סחירות בפיזור נרחב. ניירות הערך הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2016 ב-71.4 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-62.9 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015, עלייה בשיעור של כ-13.6% שנבעה בעיקר מרכישת אגרות-חוב של ממשלת ישראל וממשלת ארצות-הברית.

להלן פירוט אודות הפעילות בניירות הערך של קבוצת הבנק:

טבלה 14-5: יתרות ניירות-ערך

סך-הכל		מוחזק לפדיון		זמין למכירה		תיק למסחר	
הערך במאזן	% מסך ניירות-ערך	הערך במאזן	% מסך ניירות-ערך	הערך במאזן	% מסך ניירות-ערך	הערך במאזן	% מסך ניירות-ערך
ליום 31 בדצמבר 2016							
8,420	11.8%	-	-	42,424	59.4%	77	0.1%
אגרות-חוב ממשלת ישראל							
77	0.1%	-	-	6,729	9.4%	7	0.0%
אגרות-חוב ממשלת ארצות-הברית							
7	0.0%	-	-	1,443	2.0%	7	0.0%
אגרות-חוב ממשלות - מדינות זרות אחרות							
8,504	11.9%	-	-	50,596	70.8%	8,504	11.9%
סך-הכל אגרות-חוב ממשלות							
3	0.0%	413	0.6%	1,077	1.5%	3	0.0%
אגרות-חוב קונצרני - בישראל							
7	0.0%	-	-	8,593	12.0%	7	0.0%
אגרות-חוב קונצרני - מדינות זרות							
10	0.0%	413	0.6%	9,670	13.5%	10	0.0%
סך-הכל אגרות-חוב קונצרני							
54	0.1%	-	-	2,202	3.1%	54	0.1%
מניות							
8,568	12.0%	413	0.6%	62,468	87.4%	8,568	12.0%
סך-הכל ניירות-ערך							
ליום 31 בדצמבר 2015							
6,291	10.0%	-	-	37,351	59.4%	6,291	10.0%
אגרות-חוב ממשלת ישראל							
-	-	-	-	3,849	6.1%	-	-
אגרות-חוב ממשלת ארצות-הברית							
7	0.0%	-	-	1,766	2.8%	7	0.0%
אגרות-חוב ממשלות - מדינות זרות אחרות							
6,298	10.0%	-	-	42,966	68.3%	6,298	10.0%
סך-הכל אגרות-חוב ממשלות							
3	0.0%	405	0.6%	2,274	3.6%	3	0.0%
אגרות-חוב קונצרני - בישראל							
126	0.2%	9	0.0%	8,269	13.1%	126	0.2%
אגרות-חוב קונצרני - מדינות זרות							
129	0.2%	414	0.7%	10,543	16.8%	129	0.2%
סך-הכל אגרות-חוב קונצרני							
48	0.1%	-	-	2,486	4.0%	48	0.1%
מניות							
6,475	10.3%	414	0.7%	55,995	89.0%	6,475	10.3%
סך-הכל ניירות-ערך							

טבלה 15-5: פירוט אגרות-חוב קונצרניות לפי ענפי משק

2015		2016	
הערך במאזן	אחוז מסך אגרות-חוב קונצרני	הערך במאזן	אחוז מסך אגרות-חוב קונצרני
991	8.9%	731	7.2%
כרייה וחציבה			
1,734	15.6%	1,251	12.4%
תעשייה			
749	6.8%	353	3.5%
מידע ותקשורת			
233	2.1%	220	2.2%
שירותים פיננסיים			
*5,371	48.5%	6,316	62.6%
בנקים ומוסדות פיננסיים			
*2,008	18.1%	1,222	12.1%
אחרים			
*11,086	100.0%	10,093	100.0%
סך-הכל אגרות-חוב קונצרני			

* סווג מחדש.

לפרטים בדבר ההפסד שטרם מומש מהתאמות לשווי הוגן בגין ניירות-ערך בתיק הזמין למכירה, ראה [ביאור 12\(5\) בדוחות הכספיים](#).

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

פיקדונות

טבלה 16-5: התפתחות ביתרות הפיקדונות

השינוי	יתרה ליום 31 בדצמבר		
	2015	2016	
	במיליוני ש"ח		
5.2%	321,727	338,502	פיקדונות הציבור
(8.3%)	4,773	4,377	פיקדונות מבנקים
(2.5%)	354	345	פיקדונות הממשלה
5.0%	326,854	343,224	סך-הכל

יתרת הפיקדונות ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה בסך של כ-343 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של כ-327 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2015. עיקר הגידול נבע מלקוחות קמעונאים ומנגד חל קיטון בפיקדונות לקוחות הפעילות הבינלאומית.

פעילות חוץ-מאזנית בניירות-ערך המוחזקים על-ידי הציבור

טבלה 17-5: ההתפתחות ביתרות החזקת הנכסים הכספיים החוץ-מאזניים של לקוחות קבוצת הבנק, לגביהם מספקת קבוצת הבנק שירותי משמורת, ניהול, תפעול, וייעוץ

שינוי	יתרה ליום 31 בדצמבר		
	2015	2016	
	במיליוני ש"ח		
(0.4%)	872,139	868,863	ניירות-ערך ⁽¹⁾
1.4%	116,393	118,078	נכסי קופות-גמל המקבלות שירותי תפעול
3.2%	70,029	72,286	נכסי קרנות נאמנות ⁽²⁾
33.3%	27,951	37,251	יתרות פנסיוניות נועצות ⁽³⁾

- (1) לרבות יתרות ניירות-ערך של קופות-גמל וקרנות נאמנות לגביהן מעניקה קבוצת הבנק שירותי משמורת.
- (2) שווי הנכסים של קרנות הנאמנות המקבלות שירותים נלווים לניהול חשבונות בהיקפים שונים.
- (3) יתרות מוצרים פנסיוניים וקרנות השתלמות שניתן לגביהן ייעוץ פנסיוני.

אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו ב-33.6 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-34.5 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015, קיטון בשיעור של כ-2.7%. הקיטון נבע ממימוש אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים בסך של 3.4 מיליארד ש"ח שקוזז בחלקו מגיוס של אגרות-חוב.

טבלה 18-5: פירוט אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים

ליום 31 בדצמבר 2016		ליום 31 בדצמבר 2015		
הערך במאזן	מזה: סחיר	הערך במאזן	מזה: סחיר	
במיליוני ש"ח				
17,520	14,007	19,885	15,750	כתבי התחייבות נדחים
16,040	15,468	14,590	13,773	אגרות-חוב
33,560	29,475	34,475	29,523	סך-הכל אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים

2015			2016			
ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	
במיליוני ש"ח						
617,003	8,975	8,244	571,828	8,015	7,542	חוזי ריבית
268,467	3,873	3,573	268,755	3,938	3,715	חוזי מטבע
37,789	877	882	26,613	632	638	חוזים בגין מניות
1,432	95	98	862	23	28	חוזי סחורות ושירותים (כולל נגזרי אשראי)
924,691	13,820	12,797	868,058	12,608	11,923	סך-הכל

5.3.2. הון, הלימות הון ומינוף

1. הון

השקעות בהון הבנק ועסקות במניות

הון המניות המונפק והנפרע של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016 הינו 1,333,550,613 ש"ח ע.ג. המורכב ממניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. כל אחת. ההון המונפק הינו לאחר הפחתת 3,826,498 מניות רגילות שנרכשו על-ידי הבנק (להלן: "מניות באוצר"), כפי שיפורט להלן. להלן פרטים בדבר ההתפתחויות העיקריות הקשורות בהון הבנק, לרבות השקעות בהון הבנק ועסקות במניות:

רכישה עצמית של מניות הבנק

הפיקוח על הבנקים אישר לבנק לבצע רכישה עצמית של 39,250,000 מניות לצורך יצירת מאגר מניות עבור תוכנית התגמול ההוני לעובדים ולמנהלים בכירים, ראה [ביאור 25 ב להלן](#). עד ליום 31 בדצמבר 2016 רכש הבנק 26,700,000 מניות בעלות של כ-437 מיליון ש"ח.

שינויים בהון הבנק בשנת 2016

בשנת 2016 חל גידול של 4,143,894 מניות רגילות בהון המונפק והנפרע של הבנק כתוצאה מהעברת מניות ממאגר המניות כתוצאה ממימוש יחידות RSU, שקוזז מרכישת מניות נוספות למאגר המניות.

להלן פרטים על יתרת יחידות RSU שהונפקו וטרם מומשו ליום 31 בדצמבר 2016:

165,522 יחידות RSU שהונפקו לעובדים בכירים במסגרת תוכנית התגמול של שנת 2010.
2,432,736 יחידות RSU שהונפקו לעובדים בכירים במסגרת תוכנית התגמול של שנת 2014. כתשלום נדחה של 50% מהמענק השנתי בגין 2014-2015, היחידות עבור שנת 2016 יוענקו לאחר פרסום הדוחות הכספיים לשנת 2016.

לפרטים נוספים בקשר למנכ"ל היוצא ולעובדים בכירים, ראה [ביאור 24](#) בדוחות הכספיים.

דיבידנדים

דירקטוריון הבנק החליט ביום 10 ביולי 2013 לעדכן את מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק. מדיניות חלוקת הדיבידנד שנקבעה על-ידי הדירקטוריון הנה לחלק עד 30% מהרווח הנקי הנובע מפעולות רגילות. מדיניות זו תהיה תקפה עד שהבנק יעמוד ביעדי ההון שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים ואומצו על-ידי הדירקטוריון. לאחר שבעבר הפיקוח על הבנקים הגביל את הדיבידנד שהבנק היה רשאי לחלק לשיעור של פחות מ-30%. ביום 26 באוקטובר 2016 קיבל הבנק את אישור הפיקוח על הבנקים לחלוקת דיבידנד בשיעור 30% מהרווח הנקי החל מהרבעון השלישי של שנת 2016.
בנוסף למגבלות על-פי חוק החברות, חלוקת דיבידנד על-ידי תאגיד בנקאי כפופה לרגולציה החלה על תאגידים בנקאיים בישראל, לפיה לא יחולק דיבידנד: (א) אם יתרת העודפים המצטברת של הבנק (בניכוי הפרשים בחובה, שנכללו ברווח כולל אחר מצטבר) על-פי הדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו אינה חיובית, או במידה שחלוקה כאמור תגרום ליתרה שלילית; (ב) כאשר אחת או יותר משלוש השנים הקלנדריות האחרונות הסתיימה בהפסד או בהפסד כולל; (ג) כאשר התוצאה המצטברת של שלושת הרבעונים המסתיימים בתום תקופת הביניים לגביה פורסם הדוח הכספי האחרון מראה על הפסד או על הפסד כולל; (ד) אם החלוקה תגרום לכך, שיחס הון הבנק לנכסי סיכון ירד מתחת ליחס הנדרש לגביו; (ה) מקרנות הון או מהפרשים בזכות, הנובעים מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ; (ו) במידה שלאחר חלוקתו, הנכסים הלא-כספיים של הבנק יעלו על הונו העצמי; או (ז) במידה שהבנק לא יעמוד בדרישות סעיף 23א לחוק הבנקאות אשר קובע הגבלה לגבי השיעור מההון, אשר מותר לתאגיד בנקאי להשקיע בתאגידים ריאליים. על אף האמור לעיל, במקרים מסוימים יוכל הבנק לחלק דיבידנד אף בהתקיים הנסיבות לעיל, במידה שקיבל מראש ובכתב את אישורו של הפיקוח על הבנקים לחלוקה, ועד לגובה הסכום שאושר כאמור. לפרטים בדבר יעד הלימות הון של הבנק ראה [פרק הלימות הון להלן](#).

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

על-פי תנאי שטר הון נדחה היה והושעו תשלומי הריבית בגין שטר הון זה, הבנק לא ישלם דיבידנד לבעלי מניותיו כל עוד לא שולמו במלואם כל תשלומי הריבית שסילוקם הושעה, בין אם דיבידנד כאמור הוכרז טרם ניתנה הודעת הבנק בדבר היווצרות נסיבות משעות, ובין אם הוא הוכרז אחרי מתן הודעה כאמור. בהיתר נגיד בנק ישראל לרכישת השליטה בבנק על-ידי קבוצת אריסון נקבע כי לא יחולק דיבידנד מרווחים שנצברו בבנק עד יום 30 ביוני 1997 (ערב רכישת השליטה), אלא אם כן הפיקוח על הבנקים הסכים לכך מראש ובכתב. יתרת העודפים של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה ב-26,667 מיליון ש"ח, מהם סך של כ-2,734 מיליון ש"ח אינם ניתנים לחלוקה כדיבידנד כאמור.

להלן פרטים על חלוקת דיבידנד בשנת 2016 שטרם שולם:

בהתאם למדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק ולאישור הפיקוח על הבנקים לחלוקת דיבידנד רבעונית, החליט דירקטוריון הבנק ביום 29 במרץ 2017 על חלוקת דיבידנד בשיעור של כ-30% מרווחי הרבעון הרביעי של שנת 2016 בסך של כ-41 מיליון ש"ח המהווה 3.1045 אגורות לכל מניה בת 1 ש"ח ע.ב. הדירקטוריון קבע את יום 10 באפריל 2017 כיום הקובע לעניין תשלום הדיבידנד ואת יום 18 באפריל 2017 כיום התשלום.

טבלה 20-5: פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד הכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה באגורות	דיבידנד ששולם במזומן במיליוני ש"ח
16.11.2016	6.12.2016	15.745	210
10.08.2016	31.08.2016	16.770	223
18.05.2016	8.06.2016	10.116	135
28.02.2016	16.03.2016	8.804	117
15.11.2015	9.12.2015	12.080	160
19.08.2015	8.09.2015	13.350	177
19.05.2015	10.06.2015	12.180	162
9.03.2015	31.03.2015	5.262	70

2. הלימות הון

גישה הבנק להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות באזל 2 ו-3 כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 2011-2012 וכן במסגרת קובץ שאלות ותשובות. הוראות באזל 2 מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכוני האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים לרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית, סיכון נזילות, סיכון סליקה וסיכונים אסטרטגיים) ובמקביל תהליך סקירה שיבוצע על-ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את האופן וההיקף של המידע שיוצג במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרש מתן מידע כמותי ומידע איכותי כדי לאפשר לגורמי השוק להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.

הוראות באזל 3

הוראות באזל 3 נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014, כאשר היישום הינו באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299 בנושא "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר". בהתאם להוראות המעבר, ההתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון, וכן הזכויות שאינן מקנות שליטה שאינן כשירות להיכלל בהון הפיקוחי, מנוכים מההון בהדרגה בשיעור של 20% בכל שנה, החל מיום 1 בינואר 2014 ועד ליום 1 בינואר 2018. מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי הוכרו החל מיום 1 בינואר 2014 עד לתקרה של 80% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013, ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בשנת 2016 שיעור הניכויים מההון הפיקוחי עומד על 60% ותקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עומדת על 60%. בשנת 2017 שיעור הניכויים מההון הפיקוחי יעמוד על 80% והחל מיום 1 בינואר 2018 יעמוד על 100%.

יעד הלימות ההון

ביום 30 במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בדבר יחסי הון מינימליים במסגרת הערכות ליישום הוראות באזל 3. בהתאם לחוזר, כל התאגידים הבנקאיים נדרשים לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי בשיעור של 9%, וזאת, עד ליום 1 בינואר 2015. בנוסף, תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, יידרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי בשיעור של 10%, וזאת, עד ליום 1 בינואר 2017.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

כמו-כן קבע הפיקוח על הבנקים, כי החל מיום 1 בינואר 2015 יעמוד יחס ההון הכולל המינימלי על 12.5%, וכי בנוסף, החל מיום 1 בינואר 2017 יעמוד יחס ההון הכולל המינימלי של התאגידים הבנקאיים המשמעותיים במיוחד על 13.5%.
הבנק עונה להגדרת תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד.

ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראה נוספת. בהתאם להוראה זו ולהוראות המעבר לשנת 2014, החל מיום 1 בינואר 2015 מתווספת ליחסי ההון המזעריים דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה, על פני שמונה רבעונים, עד ליום 1 בינואר 2017.

בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח, הינם 10.2% ו-13.7%, בהתאמה.

ביום 20 באפריל 2015 החליט דירקטוריון הבנק להגדיל את יעד יחס הון עצמי רובד 1 של הבנק באופן, שמיום 31 בדצמבר 2017 הוא יעמוד על 10.75%.
[למידע נוסף ראה דוח על הסיכונים.](#)

נכון ליום 31 בדצמבר 2016 הושלמו מספר מהלכים משמעותיים ששיפרו את יחס הלימות ההון של הבנק, ביניהם:

- **ביטוח לתיק ערביות לרוכשי דירות מכח חוק מכר** – בחודש יולי 2016 הושלמה התקשרות עם מבטחי משנה בינלאומיים, לרכישת ביטוח לתיק ערביות מכח חוק מכר (דירות) ולהתחייבויות להוצאת ערביות כאמור. הרכישה נועדה לאפשר לבנק, בין היתר, הפחתה בהיקף ההון המוקצה בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת ערביות חוק המכר וההתחייבות להנפקתן, תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי", בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203. החלק המבוטח מתיק ערביות ומסגרות חוק מכר הינו בהיקף של כ-29 מיליארד ש"ח (לאחר שיקלול במקדמי המרה לאשראי - CCF, כ-13 מיליארד ש"ח). ההתקשרות הביאה להפחתה של כ-9.7 מיליארד ש"ח בנכסי סיכון ולשיפור של כ-0.3% ביחס הון עצמי רובד 1 של הבנק.
- **מכירת משכנתאות** – בחודש יולי 2016 הושלמה התקשרות למכירת הלוואות לדיוור, תוך שמירה על היקף של 20% מכל הלוואה בבעלות הבנק. יתרת ההלוואות שהועברו לרוכשת (80% מכל הלוואה) הינה בהיקף של כ-665 מיליון ש"ח. בנובמבר 2016 בוצעה מכירה נוספת בהיקף של כ-260 מיליון ש"ח. הבנק יסקול מכירת הלוואות נוספות בהתאם לצרכים והמגבלות הרגולטוריות הרלוונטיות.

התייעלות תפעולית

בחודש ינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן: "המכתב"). בהתאם למכתב, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תוכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו במכתב יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התוכנית לתקופה של עד חמש שנים בקו ישר לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף. בחודש אוקטובר 2016 אישר דירקטוריון הבנק תוכנית התייעלות שעלותה המוערכת בסך של 762 מיליון ש"ח, נטו מהשפעת המס, נזקפה להון. השפעת עלויות תוכנית התייעלות על יחסי הלימות ההון, המוערכת בכ-0.28%, תיזקף בשיעורים שווים על פני 5 שנים החל משנת 2017 ואילך.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 21-5: חישוב יחס הלימות ההון

31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
במיליוני ש"ח		
1. הון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים		
33,246	(1) 35,045	הון עצמי רובד 1
1,709	1,465	הון רובד 1 נוסף
34,955	(1) 36,510	סך-הכל הון רובד 1
14,593	11,609	הון רובד 2
49,548	(1) 48,119	סך-הכל הון כולל
2. יתרות משוקללות של נכסי סיכון		
317,891	(2) 290,139	סיכון אשראי
4,562	4,866	סיכויי שוק
22,671	23,374	סיכון תפעולי
345,124	(2) 318,379	סך-הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
באחוזים		
3. יחס ההון לרכיבי סיכון		
9.63%	11.01%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
10.13%	11.47%	יחס הון רובד 1 לרכיבי סיכון
14.36%	15.11%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
(3) 9.07%	(3) 9.17%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים
(3) 12.57%	(3) 12.67%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים
<p>(1) הנתונים מוצגים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 202 בדבר "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי" ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299. בנוסף, נתונים אלה כוללים התאמות בגין תוכנית ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב הפיקוח על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן: התאמות בגין תוכנית ההתייעלות), אשר נזקפות בשיעורים שווים על פני 5 שנים החל משנת 2017 ואילך. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תוכנית ההתייעלות ראה ביאור 25 בדוחות הכספיים.</p> <p>(2) מסך-הכל היתרות המשוקללות של נכסי סיכון הופחתו סך של 1,065 מיליוני ש"ח בשל התאמות בגין תוכנית ההתייעלות, אשר בהתאם לאישור הפיקוח על הבנקים יזקפו בהדרגה על פני 5 שנים החל משנת 2017.</p> <p>(3) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש מיום 1 בינואר 2015 ועד ליום 31 בדצמבר 2016 הינם 9% ו-12.5%, בהתאמה, והחל מיום 1 בינואר 2017 הינם 10% ו-13.5%, בהתאמה. ליחסים אלה, החל מיום 1 בינואר 2015, מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה, על פני שמונה רבעונים, עד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח, הינם 10.2% ו-13.7%, בהתאמה. ליתרת ההלוואות לדיור, ראה ביאור 30 א.2 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2016.</p>		

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 22-5: הרכב ההון לצורך חישוב יחס הון לרכיבי סיכון

31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
במיליוני ש"ח		
הון רובד 1		
8,094	8,146	הון מניות רגילות נפרע ופרמיה
24,720	26,665	עודפים
148	116	זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו
451	355	רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
(34)	(200)	מכשירים הוניים אחרים
(133)	(37)	סכומים שהופחתו מהון רובד 1
33,246	35,045	סך-הכל הון עצמי רובד 1
1,709	1,465	מכשירים מורכבים חדשניים
34,955	36,510	סך-הכל הון רובד 1
הון רובד 2		
1,150	264	מכשירי הון מורכבים וכתבי התחייבות נדחים
3,915	3,627	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתוּיחס
9,528	7,718	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג
-	-	סכומים שהופחתו מהון רובד 2
14,593	11,609	סך-הכל הון רובד 2
49,548	48,119	הון כולל כשיר

לפרטים נוספים, ראה [ביאור 25 בדוחות הכספיים](#).

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 23-5: רכיבי הסיכון ודרישות ההון הרגולטוריות בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי

31 בדצמבר 2015		31 בדצמבר 2016		
דרישות הון ⁽¹⁾	נכסי סיכון	דרישות הון ⁽¹⁾	נכסי סיכון	
במיליוני ש"ח				
סיכון אשראי				
266	2,115	209	1,649	חובות של ריבנויות
394	3,138	363	2,863	חובות של ישויות סקטור ציבורי
696	5,535	805	6,357	חובות של תאגידים בנקאיים
16,473	131,054	15,029	118,620	חובות של תאגידים
7,982	63,500	5,854	46,207	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
5,710	45,427	5,956	47,005	חשיפות קמעונאיות ליחידים
907	7,219	928	7,323	הלוואות לעסקים קטנים
4,506	35,849	4,851	38,288	הלוואות לדיוור
12	98	12	96	איגוח
2,442	19,431	2,303	18,180	נכסים אחרים
569	4,525	450	3,551	סיכון CVA
39,957	317,891	36,760	290,139	סך-הכל בגין סיכון אשראי
573	4,562	617	4,866	סיכונים שוק
2,850	22,671	2,961	23,374	סיכון תפעולי
43,380	345,124	40,338	318,379	סך נכסי הסיכון בגין הסיכונים השונים
	33,246		35,045	הון עצמי רובד 1
	34,955		36,510	הון רובד 1
	49,548		48,119	הון כולל

(1) דרישות ההון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 12.67% ליום 31 בדצמבר 2016 ו-12.57% ליום 31 בדצמבר 2015. הגישות הנהוגות בבנק לגבי קטגוריות הסיכון המרכזיות, לצורך חישוב ההון הפיקוחי הן: הגישה הסטנדרטית (מיושם בסיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכון תפעולי וסיכון איגוח) גישת החשיפה הנוכחית (סיכון אשראי צד נגדי) וחישוב על-פי משקולות הסיכון שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין (משמש לחישוב בנכסים אחרים).

3. יחס מינוף

החל מיום 1 באפריל 2015 מיישם הבנק את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים.

תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס המינוף החל מיום 1 בינואר 2018. בהתאם להוראה, יחס המינוף המזערי שנדרש מהבנק הוא 6%. תאגיד בנקאי, אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 24-5: יחס מינוף

31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
במיליוני ש"ח		
34,955	*36,510	הון רובד 1
492,192	*503,875	סך החשיפות
באחוזים		
7.10%	7.25%	יחס מינוף
6.00%	6.00%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תוכנית ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב הפיקוח על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". השפעת עלויות תוכנית ההתייעלות על יחס המינוף, המוערכת בכ-0.16% תיקף בשיעורים שווים על פני 5 שנים החל משנת 2017 ואילך.

5.4. תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים

הדיווח על מגזרי פעילות הינו בהתאם למתכונת ולסיווגים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים. דיווח זה שונה במהותו ממגזרי הפעילות המשמשים את הבנק לפי גישת ההנהלה, אשר מפורטים בסעיף 10.6 בדוח הממשל התאגידי. מגזרי הפעילות הפיקוחיים מדווחים במתכונת האחידה שקבע הפיקוח על הבנקים לכלל המערכת הבנקאית, והם מבוססים על מאפייני הלקוחות, כגון: היקף תיק הנכסים - בהתייחס ללקוחות פרטיים, או המחזור העסקי - בהתייחס ללקוחות העסקיים.

להגדרות המגזרים הפיקוחיים, ולפרטים בדבר עיקרי ההנחיות, האומדנים ועקרונות הדיווח, ראה [ביאור 29 בדוחות הכספיים](#).
לפירוט בדבר מגזרי הפעילות לפי גישת ההנהלה ראה [ביאור 29 בדוחות הכספיים](#).

טבלה 25-5: תוצאות הפעילות ונתונים עיקריים של מגזרי פעילות פיקוחיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016							
רווח מימוני, נטו	עמלות והכנסות אחרות	סך הכנסות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	הוצאות תפעוליות ואחרות	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק	יתרת האשראי לציבור, ברוטו, לטוף תקופת הדיווח	יתרת פיקדונות הציבור לטוף תקופת הדיווח	
2,926	1,752	4,678	418	120	108,018	125,853	פעילות ישראל
383	63	446	2	142	61,032	-	משקי בית
152	597	749	54	133	8,812	-	מזה: הלוואות לדירור
106	169	275	(1)	(3)	1,831	31,982	מזה: כרטיסי אשראי
1,985	968	2,953	247	653	63,015	41,703	בנקאות פרטית
634	382	1,016	(92)	457	28,376	21,914	עסקים קטנים וזעירים
1,221	665	1,886	(416)	1,109	48,888	39,508	עסקים בינוניים
93	180	273	(4)	47	2,137	46,567	עסקים גדולים
1,703	106	1,809	4	860	-	-	גופים מוסדיים
2	830	832	-	(210)	5,091	-	ניהול פיננסי
8,670	5,052	13,722	156	3,033	257,356	307,527	אחר
							סך-הכל פעילות ישראל
74	139	213	4	(46)	1,544	9,013	פעילות חו"ל
429	158	587	109	32	17,184	15,816	אנשים פרטיים
172	27	199	-	(391)	-	6,146	פעילות עסקית
675	324	999	113	(405)	18,728	30,975	אחר
9,345	5,376	14,721	269	2,628	276,084	338,502	סך-הכל פעילות חו"ל
							סך-הכל

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 25-5: תוצאות הפעילות ונתונים עיקריים של מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015							
רווח מימוני, נטו	עמלות והכנסות אחרות	סך הכנסות	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	סך הוצאות תפעוליות ואחרות	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק	יתרת האשראי לציבור, ברוטו, לסוף תקופת הדיווח	יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח
פעילות ישראל							
2,663	1,735	4,398	258	4,052	52	105,782	117,873
305	37	342	-	191	90	60,125	-
107	533	640	23	484	78	8,636	-
91	187	278	21	283	(15)	2,116	32,346
1,899	959	2,858	143	1,623	645	58,618	35,075
621	340	961	(128)	333	448	27,595	20,102
1,141	656	1,797	206	401	705	58,569	37,796
77	199	276	(9)	201	50	1,780	42,258
1,840	116	1,956	(1)	324	1,024	-	-
20	863	883	-	692	106	5,158	-
8,352	5,055	13,407	490	7,909	3,015	259,618	285,450
פעילות חו"ל							
82	170	252	4	305	(29)	2,571	11,148
406	200	606	(19)	392	129	20,722	15,176
89	8	97	-	184	(33)	-	9,953
577	378	955	(15)	881	67	23,293	36,277
8,929	5,433	14,362	475	8,790	3,082	282,911	321,727

שינויים עיקריים ברווח הנקי וביתרות המאזניות

מגזר משקי בית

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של מגזר משקי בית בשנת 2016 הסתכם ב-120 מיליון ש"ח, בהשוואה לרווח נקי בסך של 52 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע מעלייה בהכנסות ריבית, נטו ובעמלות, שקוזזה בחלקה על-ידי עלייה בהוצאות בגין הפסדי אשראי ובהוצאות התפעוליות. הרווח המימוני, נטו בשנת 2016 הסתכם ב-2,926 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,663 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע מעלייה ביתרות האשראי. העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2016 הסתכמו ב-1,752 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,735 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת 2016 הסתכמו ב-418 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאות בסך של 258 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה בהפרשה הקבוצתית בשל גידול בהיקפי האשראי. הוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר הסתכמו בשנת 2016 ב-4,081 מיליון ש"ח בהשוואה ל-4,052 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע מעלייה בהוצאות מחשב ובהוצאות שיווק ופרסום. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם בכ-108.0 מיליארד ש"ח (מזה: אשראי צרכני בסך של כ-38.2 מיליארד ש"ח ואשראי לדיור - כ-61.0 מיליארד ש"ח), בהשוואה לכ-105.8 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015 (מזה: אשראי צרכני בסך של כ-37.0 מיליארד ש"ח ואשראי לדיור - כ-60.1 מיליארד ש"ח). פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו בכ-125.9 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-117.9 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015. הגידול נבע מעלייה ביתרות עו"ש זכות עקב ירידה בפעילות לקוחות המגזר בניירות-ערך.

מגזר בנקאות פרטית

ההפסד המיוחס לבעלי מניות הבנק של מגזר בנקאות פרטית בשנת 2016 הסתכם ב-3 מיליון ש"ח, בהשוואה להפסד בסך של 15 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. השיפור בתוצאות נבע כתוצאה מקיטון בהוצאות בגין הפסדי אשראי ומעלייה ברווח המימוני, שקוזז בירידה בהכנסות מעמלות. הרווח המימוני, נטו, בשנת 2016 הסתכם ב-106 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-91 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2016 הסתכמו ב-169 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-187 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע בעיקר מירידה בהכנסות מפעילות בשוק ההון.

ההכנסות בגין הפסדי אשראי בשנת 2016 הסתכמו ב-1 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאות בסך 21 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. השינוי נבע בעיקר מירידה בהפרשה הפרטנית.

ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר הסתכמו בשנת 2016 ב-282 מיליון ש"ח בהשוואה ל-283 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם בכ-1.8 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-2.1 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015. פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו בכ-32.0 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-32.3 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015.

מגזר עסקים קטנים וזעירים

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של מגזר עסקים קטנים וזעירים בשנת 2016 הסתכם ב-653 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-645 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הרווח המימוני, נטו בשנת 2016 הסתכם ב-1,985 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,899 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה בהיקפי האשראי. העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2016 הסתכמו ב-968 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-959 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע מעלייה בהכנסות מטיפול באשראי ומעמלות מעסקי מימון.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת 2016 הסתכמו ב-247 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-143 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. העלייה נבעה בעיקרה מעלייה בהפרשות שנרשמו על בסיס קבוצתי עקב גידול במחיקות האוטומטיות.

ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר הסתכמו בשנת 2016 ב-1,613 מיליון ש"ח בהשוואה ל-1,623 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם בכ-63.0 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-58.6 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015. פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו בכ-41.7 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-35.1 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015.

מגזר עסקים בינוניים

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של מגזר עסקים בינוניים בשנת 2016 הסתכם ב-457 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-448 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הרווח המימוני, נטו, בשנת 2016 הסתכם ב-634 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-621 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע מעלייה ביתרות האשראי הממוצעות. העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2016 הסתכמו ב-382 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-340 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מעלייה בעמלות טיפול באשראי.

ההכנסות בגין הפסדי אשראי בשנת 2016 הסתכמו ב-92 מיליון ש"ח, בהשוואה להכנסות בסך של 128 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר בשנת 2016 הסתכמו ב-335 מיליון ש"ח בהשוואה ל-333 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם בכ-28.4 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-27.6 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015. פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו בכ-21.9 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-20.1 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015.

מגזר עסקים גדולים

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של מגזר עסקים גדולים בשנת 2016 הסתכם ב-1,109 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-705 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע בעיקר מירידה בהפרשות בגין הפסדי אשראי ומעלייה ברווח המימוני, נטו.

הרווח המימוני, נטו, בשנת 2016 הסתכם ב-1,221 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,141 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע מרישום רווח ממכירת הלוואות בסך 102 מיליון ש"ח הנובע ברובו ממכירת חוב שסווג כפגום ומרישום בשנת 2015 של הפסד בסך של 72 מיליון ש"ח מפסק-דין הנוגע לחיוב ריבית פיגורים על אשראי מובטח במניות שסווג בעבר כנייר ערך. גידול זה קוזז בחלקו על-ידי ירידה בהכנסות הריבית כתוצאה מירידת יתרות האשראי הממוצעות. העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2016 הסתכמו ב-665 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-656 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

ההכנסות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ל-416 מיליון ש"ח בשנת 2016, בהשוואה להוצאות בסך של 206 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. השינוי נבע בעיקר מירידה בהפרשה הפרטנית עקב גביית חובות שנמחקו חשבונאית, לצד קיטון בהפרשה הקבוצתית, בעיקר כתוצאה מירידה ביתרות האשראי. ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר הסתכמו בשנת 2016 ב-422 מיליון ש"ח בהשוואה ל-401 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול נבע מעלייה בהוצאות הביטוח בשל רכישת ביטוח ערבויות חוק מכר לצורך הקטנת נכסי סיכון.

האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם בכ-48.9 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-58.6 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015. הקיטון ביתרות האשראי נובע ממהלכים שביצע הבנק לצמצום האשראי ללווים גדולים ולצמצום ריכוזיות האשראי, וזאת כחלק מאסטרטגיית צמצום נכסי הסיכון לצורך עמידה בדרישות הליחות ההון הרגולטוריות.

פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו בכ-39.5 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-37.8 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015.

מגזר מוסדיים

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של מגזר גופים מוסדיים בשנת 2016 הסתכם ב-47 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-50 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הרווח המימוני, נטו, בשנת 2016 הסתכם ב-93 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-77 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2016 הסתכמו ב-180 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-199 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע בעיקר מירידה בהכנסות מפעילות בניירות-ערך.

ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר הסתכמו בשנת 2016 ב-198 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-201 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם בכ-2.1 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-1.8 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015. פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו בכ-46.6 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-42.3 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015.

מגזר ניהול פיננסי

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של מגזר ניהול פיננסי בשנת 2016 הסתכם ב-860 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,024 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע מירידה ברווח המימוני, נטו.

הרווח המימוני, נטו, בשנת 2016 הסתכם ב-1,703 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,840 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הקיטון נבע מירידה ברווחים מאגרות-חוב. הירידה קוזזה ברווח ממכירת מניות שכללה בין היתר רווח בסך 109 מיליון ש"ח הנובע מעסקת מיזוג ויזה אירופה עם ויזה העולמית. העמלות וההכנסות האחרות בשנת 2016 הסתכמו ב-106 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-116 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. ההוצאות התפעוליות והאחרות של המגזר בשנת 2016 הסתכמו ב-327 מיליון ש"ח בהשוואה ל-324 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

מגזר אחר (פעילות ישראל)

ההפסד המיוחס לבעלי מניות הבנק של מגזר אחר בפעילות ישראל בשנת 2016 הסתכם בסך של 210 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח בסך של 106 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. ההפסד נבע מהפרשה בסך 221 מיליון ש"ח בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים המיוחסת למגזר, ומעלייה בסך של 139 מיליון ש"ח בהוצאות המשפטיות הכרוכות בה.

הרווח הנקי מכרטיסי אשראי בגין פעילות לקוחות בנקים מחוץ לקבוצה ומתירות כנסת הסתכם בשנת 2016 ב-48 מיליון ש"ח בדומה לשנה הקודמת. האשראי ללקוחות של בנקים אחרים, אשר אינם חלק מקבוצת הבנק ושאינם התקשרה קבוצת ישראל כרטיס בהסדר הסתכם ליום 31 בדצמבר 2016 בכ-5.1 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-5.2 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015.

מגזר הפעילות הבינלאומית

ההפסד המיוחס לבעלי מניות הבנק של הפעילות הבינלאומית בשנת 2016 הסתכם ב-405 מיליון ש"ח, בהשוואה לרווח נקי בסך של 67 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. ההפסד נבע בעיקר מרישום הפרשה לחקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאיים בבנק הפועלים שוויץ, כמפורט להלן, וכן משינויים בפעילויות, כדלקמן:

- ההפסד של בנק הפועלים שוויץ הסתכם בכ-398 מיליון ש"ח בשנת 2016 בהשוואה לרווח נקי בסך של כ-32 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. ההפסד בשנת 2016 נבע בעיקרו מהכללת הפרשה בגין חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ומעלייה בהוצאות המשפטיות הכרוכות בה. כמו-כן, נרשמה ירידה ברווחיות כתוצאה מקיטון בהיקפי הפעילות, וזאת עקב צמצום פעילות הבנקאות הפרטית בחו"ל כחלק מאסטרטגיית הבנק, והתאמתה לשינויים שחלו בסביבה העסקית והרגולטורית.
- הרווח הנקי של פעילות ה-Middle-Market בסניף ניו-יורק הסתכם בכ-41 מיליון ש"ח בשנת 2016 בהשוואה לרווח נקי בסך של 54 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. פעילות זו רשמה בשנת 2016 גידול בהכנסה, עקב גידול בהיקף הפעילות שהתבטא בעלייה ביתרות האשראי. גידול זה קוזז בעיקר עקב רישום הוצאה פרטנית להפסדי אשראי בגין לקוח בודד.
- הרווח הנקי של פעילות הסינדיקציות בסניף ניו-יורק הסתכם בכ-27 מיליון ש"ח בשנת 2016 בהשוואה לכ-49 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הירידה ברווחיות הפעילות נובעת בעיקרה מצמצום פעילות זו, וזאת כחלק מאסטרטגיית הבנק.
- ההפסד של סניף מיאמי הסתכם בכ-35 מיליון ש"ח בשנת 2016 בהשוואה להפסד בסך של כ-21 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. הגידול בהפסד נובע בעיקר מגידול בהוצאות הקשורות למכירת תיק נכסי הלקוחות הבנקאות הפרטית בסניף מיאמי. לפרטים נוספים ראה פרק 10.5.6 בדוח ממשל תאגיד.
- הרווח הנקי של פעילות בנק פוזיטיב בתורכיה הסתכם בכ-3 מיליון ש"ח בשנת 2016 בהשוואה להפסד בסך של כ-37 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. ההפסד בשנת 2015 נבע, בין היתר, ממכירת חברת הבת בקזחסטן ומשיקת ההשקעה בחברת הבת כתוצאה מהיחלשות המטבע הקזחי. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם ב-18.7 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-23.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015.
- האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2016 בתחום ה-Middle-Market בסניף ניו-יורק הסתכם ב-9.1 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-6.6 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015, עלייה הנובעת מגידול בהיקף הפעילות.
- האשראי לציבור בפעילות הסינדיקציות בסניף ניו-יורק הסתכם ב-1.3 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2016 בהשוואה ל-2.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015, קיטון אשר נעוץ באסטרטגיית צמצום נכסי הסיכון של הבנק לצורך עמידה בדרישות הלימות ההון.
- האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2016 בבנק הפועלים שוויץ הסתכם ב-3.1 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-5.1 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2015, וזאת עקב צמצום פעילות הבנקאות הפרטית של בנק הפועלים שוויץ.
- האשראי לציבור בבנק פוזיטיב בתורכיה הסתכם ב-1.4 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2016 בהשוואה ל-1.7 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015. הקיטון נובע מהתוכנית האסטרטגית של הבנק לצמצום בהדרגתיות את תיק האשראי של בנק פוזיטיב.
- פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו בכ-31.0 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-36.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015.
- יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 בתחום ה-Middle-Market בסניף ניו-יורק הסתכמה ב-7.6 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-5.4 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015, גידול שמקורו בעלייה בהיקף הפעילות כאמור.
- יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 בסוג Brokered CD's בסניף ניו-יורק הסתכמו ב-6.1 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-9.9 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015.
- יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 בבנק הפועלים שוויץ הסתכמה ב-11.4 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-13.5 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015. הקיטון מקורו בהחלטה על צמצום פעילות הבנקאות הפרטית בחו"ל, כאמור לעיל.
- יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 במרכז לבנקאות פרטית בתל-אביב הסתכמה ב-3.3 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-4.5 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015.

5.5. חברות מוחזקות עיקריות

קבוצת הבנק פועלת באמצעות חברות בנות בנקאיות ושאין בנקאיות בישראל ובח"ל. תחומי פעילותן של אותן חברות בנות שאין בנקאיות הינם בתחום הפיננסי, שיווק ותפעול מערך כרטיסי האשראי, פעילות בעסקי נאמנות, הנפקה ומימון ומתן שירותי בנקאות להשקעות. תרומת החברות המוחזקות לתוצאות הפעילות של הבנק בנטרול הפרשי שער של חברות הבנות בחו"ל בשנת 2016 הסתכמה ב-161 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-507 מיליון ש"ח בשנת 2015. השקעת הבנק בחברות המוחזקות ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה ב-17.0 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-16.6 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015.

5.5.1. חברות בת ישראל

קבוצת ישראל

הקבוצה כוללת את החברות: ישראל בע"מ, פועלים אקספרס בע"מ, יורופיי (יורוקרד) ישראל בע"מ, ישראל בע"מ, ישראל בע"מ, ישראל בע"מ (נכסים) 1994 בע"מ, צמרת מימונים בע"מ וגלובל פקטורינג בע"מ. חברות אלו מהוות את פעילות הבנק בתחום כרטיסי האשראי. פעילות הליבה של קבוצת ישראל הינה הנפקה, סליקה ומימון של כרטיסי אשראי מסוג "ישראל", מותג פרטי בבעלותה, וכן של כרטיסי אשראי מסוג "מסטרוקרד", "ויזה" ו"אמריקן אקספרס" וזאת מכוח הסכמי רישיון. בנוסף, לקבוצה פעילויות בתחומים: הענקת אשראי צרכני שלא באמצעות כרטיסי אשראי, הבטחת פירעון המחאות וניכיון המחאות, ניכיון שוברים באופן ישיר ופעילות בתחום הפקטורינג (ניכיון ח"בים). תרומת קבוצת ישראל לרווח הנקי של הבנק, בשנת 2016 הסתכמה ב-275 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-282 מיליון ש"ח בשנת 2015. סך השקעת הבנק בקבוצת ישראל הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 ב-2,991 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,743 מיליון ש"ח בסוף שנת 2015. לפרטים נוספים הנוגעים לקבוצת ישראל ראה [סעיף 10.5.7 בפרק "מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה" בדוח ממשל תאגידי](#). לפרטים בנוגע תביעות משפטיות, ראה [ביאור 26 ג' בדוחות הכספיים](#). לפרטים בנוגע להוראות חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, ראה [ביאור 36 בדוחות הכספיים](#). הבנק בוחן את הצעדים המתחייבים מהחקיקה להפרדת פעילות ישראל מהבנק לרבות השלכות הפרדות על פעילות הבנק בעתיד.

5.5.2. פעילות קבוצת הבנק בחו"ל

לפרטים אודות חברות נוספות ומידע נוסף הנוגע לפעילות הבינלאומית של הבנק, ראה [סעיף 10.5.6 בפרק "מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה" בדוח ממשל תאגידי](#).

Bank Hapoalim (Switzerland) Ltd. (להלן: "הפועלים שווייץ")

חברה בת בנקאית (בבעלות מלאה של הבנק) המאוגדת בשווייץ העוסקת בעיקר במתן שירותי בנקאות פרטית באמצעות שלושה סניפים: שניים בציריך ובז'נבה ואחד בלוקסמבורג. כמו-כן, פועל באמצעות חברה לייעוץ השקעות בישראל ונציגות בישראל. בנק הפועלים-שווייץ, מבצע עדכון לתמהיל מדינות היעד המרכזיות שלו בתחום הבנקאות הפרטית הבינלאומית, ומתמקד בשווייץ יעד בישראל ובאיחוד האירופי. פעילות בנק הפועלים-שווייץ עם לקוחות מאמריקה הלטינית ומרוסיה תצומצם במידה מהותית וסניף ז'נבה של הבנק ייסגר במחצית הראשונה של 2017. כמו-כן, תיסגר הנציגות של בנק הפועלים שווייץ במוסקבה. בשנת 2016 הסתכם ההפסד של הפועלים שווייץ בסך של 89 מיליון פרנק שווייצרי בהשוואה לרווח בסך של 11.2 מיליון פרנק שווייצרי בשנת 2015. ההפסד בשנת 2016 נבע בעיקר מהכללת הפרשה בקשר עם חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים בסך של 81.5 מיליון פרנק שווייצרי וגידול בהוצאות המשפטיות הקשורות בחקירה זו. כמו-כן, נרשמו הוצאות הקשורות לצמצום הפעילות בבנקאות הפרטית והפרשות בגין סגירת סניף ז'נבה. תרומת הפועלים שווייץ, בנטרול הפרשי שער ולאחר השלמת מס בישראל, הייתה שלילית והסתכמה בסך של 331 מיליון ש"ח, בהשוואה לתרומה חיובית בסך של 35 מיליון ש"ח בשנת 2015. לפרטים בדבר חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ראה [ביאור 26 ד. בדוחות הכספיים](#). לפרטים בדבר חקירה בנושא ארגון הכדורגל הבינלאומי (FIFA) ראה [ביאור 26 ה. בדוחות הכספיים](#).

Bank Pozitif Kredi Ve Kalkinma Bankasi Anonim Sirketi (להלן: "בנק פוזיטיף")

קבוצת הבנק פועלת כיום בתורכיה באמצעות בנק פוזיטיף, הפועל ומתמחה בתחום הבנקאות העסקית הבנקאות להשקעות. לבנק פוזיטיף אין היתר פיקדונות מהרגולטור התורכי. במסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק, הוחלט על הקטנה הדרגתית של תיק האשראי בבנק פוזיטיף. במסגרת מימוש ההחלטה, מרבית תיק האשראי הקמעונאי של הבנק נמכר בחודש ינואר 2017. הרווח של קבוצת בנק פוזיטיף בשנת 2016 הסתכם בכ-13.0 מיליון לירות תורכיות לעומת הפסד של כ-78.0 מיליון לירות תורכיות בשנת 2015. ההפסד בשנת 2015 נבע, בין היתר, ממכירת חברת הבת בקזחסטן שכתוצאה ממנה נרשם הפסד של כ-22 מיליון ש"ח ומשחיקת ההשקעה בחברת הבת כתוצאה מירידת המטבע הקזחי. תרומת קבוצת בנק פוזיטיף בנטרול הפרשי שער ולאחר השלמת מס בישראל לתוצאות הפעילות של הבנק בשנת 2016 הסתכמה בתרומה חיובית של כ-20 מיליון ש"ח בהשוואה לתרומה שלילית של כ-27 מיליון ש"ח בשנת 2015. השקעת הבנק בקבוצת בנק פוזיטיף ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה ב-290 מיליון ש"ח, בהשוואה לכ-328 מיליון ש"ח בסוף שנת 2015.

6. סקירת הסיכונים

חלק מהמידע המפורט בפרק זה, אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, וכמפורט לעיל. מידע נוסף על הסיכונים ניתן למצוא באתר האינטרנט של הבנק "דוח על הסיכונים: גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים", להלן "הדוח על הסיכונים".

6.1. תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם

פעילותו של הבנק כרוכה בסיכונים הפיננסיים הבאים: סיכונים אשראי (לרבות סיכון ריכוזיות וסיכון צד נגדי), סיכונים שוק (לרבות סיכון שער חליפין וסיכון ריבית בתיק הבנקאי), סיכון השקעה (סיכון מניות ומרווחי אשראי) וסיכון הנזילות (לרבות סיכון המימון). סיכונים אחרים שאינם פיננסיים הם בעיקר סיכון הציות, הסיכון המשפטי והסיכונים התפעוליים. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והינם: סיכון מוניטין, סיכון תחרות, סיכון רגולציה וחקיקה, סיכון כלכלי, סיכון אסטרטגי וסיכון סביבתי. אסטרטגיית ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה כולה, תוך זיהוי וכימות הסיכונים, הגדרת אחריות על הסיכונים (Risk Ownership) ומקסום התועלת העסקית, בהתייחס לעלות במונחי סיכון על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. ניהול הסיכונים בבנק מתבצע במתודולוגיה אחידה ובראיה כוללת תוך התאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל על מנת להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון. הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון ציות, סיכון תפעולי, סיכון ריכוזיות, סיכון צד נגדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי וסיכון רגולטורי. פירוט והרחבה לגבי כל סוג סיכון ראה להלן.

מבנה וארגון מערך הסיכונים המופיעים בפרק זה רלוונטיים לכל סוגי הסיכונים ולכל היחידות בבנק, בהמשך של פרק זה יופיעו התייחסויות נוספות, לפי העניין, לכל סוג סיכון בנפרד. מידע נוסף ניתן למצוא ב"דוח על הסיכונים".

6.1.1. ממשל הסיכונים ואופן ניהול הסיכונים

המפקח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות בנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי, וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לניהול הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות אלו.

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניפי הבנק בחו"ל, ובשים לב לפעילות החברות הבנות. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בת בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המותווית על-ידי הדירקטוריון של כל חברה ואשר מוצגת בפני דירקטוריון הבנק. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם, כמפורט להלן בפרקים הרלוונטיים. בקרה של הסיכונים ואמידת הסיכונים הפיננסיים והסיכונים התפעוליים מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים, ובשים לב לאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה בת. סיכונים, ככל שישנם, במוצרים או בתהליכים חדשים, מזוהים באמצעות הליך סדור על-פי המדיניות להשקת מוצרים ותהליכים חדשים. מודלים המשמשים לאמידת הסיכונים נבחנים טרם יישומם וכן מדי תקופה על-פי מדיניות תיקוף המודלים בבנק.

תפיסת הבקרה ביחס לכל הסיכונים הפיננסיים והסיכונים התפעוליים בבנק היא של זיהוי ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות תיאבון הסיכון ובמגבלות נוספות שנקבעו בנהלים השונים, בשלושה מעגלי בקרה:

1. מעגל בקרה ראשון הכולל את היחידות העסקיות בחטיבות, לרבות חטיבות תמיכה ותפעול, שהם יוצרי/נוטלי הסיכונים, ואת יחידות הבקרה הפנימיות בחטיבות המספקות בקרה פנימית על יוצרי/נוטלי הסיכונים; הנהלת הקווים העסקיים נושאת באחריות הראשונית לניהול הסיכונים על בסיס שוטף ומטרתה לנהל את הסיכונים תוך חתירה להשגת המטרות האסטרטגיות והיעדים העסקיים, במסגרת תיאבון הסיכון שנקבע ובהתאם לנוהלי הסיכון ולהוראות הרגולטוריות. הבקרות במעגל הראשון מעוגנות בנהלי העבודה;
2. מעגל בקרה שני הכולל את יחידות הבקרה בחטיבה לניהול סיכונים שהינה בלתי תלויה בחטיבות העסקיות, מעגל זה אחראי גם על הצגת תמונה כוללת של הסיכונים, גיבוש המתודולוגיות לאמידת הסיכונים ולהקצאת ההון הכלכלית, אמידת סיכון בלתי תלויה, ניתוח מידת ההלימה של המוצרים והפעילויות למסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון שהוגדרה על-ידי הדירקטוריון ותיקוף מודלים. במעגל השני פונקציות בקרה עצמאיות נוספות, כגון: חשבונות, ייעוץ משפטי, מזכירות הבנק ומשאבי אנוש;
3. מעגל בקרה שלישי הכולל את מערך הביקורת הפנימית שפועלת באופן בלתי תלוי ואובייקטיבי. מטרתה, בין היתר, לסייע לארגון להשיג את מטרותיו באמצעות פיקוח ויודא יישום של הנחיות הנהלה ודירקטוריון, והמלצות להפחתת סיכונים על-ידי שיפור בקרות.

דירקטוריון הבנק אחראי להתווית אסטרטגיית הסיכון הכוללת ולפיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הוועדה לניהול ובקרת סיכונים. עיקר תפקידי הדירקטוריון בנושא ניהול הסיכונים:

- קביעת מסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון של הקבוצה;
- אישור מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים;
- אישור מסגרת תפיסת הבקרה בקבוצה ויודא כי היא עונה על צרכי ניהול הסיכונים;
- הנחיית ההנהלה הבכירה בדבר ניהול הסיכונים באופן ברור, על בסיס המלצות צוות ההנהלה לניהול סיכונים בראשות המנכ"ל, ויודא כי ההנהלה הבכירה נוקטת את הפעילויות הדרושות לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרת הסיכונים;

- אישור המתודולוגיות לאמידת הסיכונים, לבקרתם ולהקצאת ההון הכלכלית ביניהם;
- פיקוח ובקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה, בחינת פרופיל הסיכונים בפועל ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים.

הנהלת הבנק לרבות הנהלת החטיבות אחראית לגיבוש, הטמעה ויישום של מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הצוותים הפועלים מטעמה. עיקר תפקידי ההנהלה בנושא ניהול הסיכונים:

- עיצוב מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, לרבות מסגרות סיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים, והגשתה לאישור הדירקטוריון;
- מיסוד של נהלים ומסגרות סיכון התואמים למדיניות, שיטות עבודה נאותות לאמידת הסיכון ותהליכי קבלת החלטות מבוססי ניתוח תשואה/תועלת עסקית וסיכון וקבלת דיווחים מתאימים תוך וידוא ציות ליעדי המדיניות לניהול הסיכונים;
- וידוא קיומו של תהליך פנימי להערכת ההון ולקביעת יעדי הון העולים בקנה אחד עם פרופיל הסיכונים של התאגיד ועם סביבת הבקרה שלו;
- וידוא קיומם של משאבים נאותים לניהול הסיכונים בתאגיד לרבות מסגרת בקרת פנימיות וקיום מערכות בקרה ודיווח עצמאיות, יעילות ומקיפות בדבר הסיכונים.

מנהל הסיכונים הראשי (CRO) וחבר ההנהלה האחראי על החטיבה לניהול סיכונים הוא מר צ. כהן.

הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם. חברי ההנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים הראשי הם מר י. אורבך מנהל החטיבה העסקית ומר ר. שטיין מנהל החטיבה הקמעונאית. חבר ההנהלה האחראי לניהול סיכונים השוק, ההשקעה והניזילות הוא מר ד. קולר מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי היועץ המשפטי הראשי, עורך-דין א. מזור. הסיכון הטכנולוגי מנוהל על-ידי הגב' א. בן זאב מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב. הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר ההנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו.

ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים – בבנק פועלת ועדה של הדירקטוריון לנושא ניהול סיכונים. ייעוד הוועדה הינו התוויית מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים, בחינת פרופיל הסיכונים של הבנק, קיום בקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים.

הוועדה לניהול ובקרת סיכונים של הדירקטוריון ומליאת הדירקטוריון מקבלות דוח על הסיכונים וביצוע המדיניות שאושרה, לפחות אחת לרבעון.

תת הוועדה לניהול סיכונים ארצות-הברית – בהתאם להחלטת הדירקטוריון מיום 29 ביוני 2016, הוקמה תת ועדה לצורך ביצוע פיקוח על מדיניות ניהול הסיכונים של פעילות הבנק בארצות-הברית. תת הוועדה בוחנת את מדיניות ניהול הסיכונים של פעילות הבנק בארצות-הברית ומוודאת שפעילות הבנק בארצות-הברית מתבצעת במסגרת מדיניות ניהול הסיכונים שנקבעה.

ועדות דירקטוריון נוספות עוסקות בנושאים הקשורים לניהול הסיכונים. יצוינו בעיקר: ועדת כספים ותשקיפים, ועדה לממשל תאגידי ומחזיקי עניין וועדת הביקורת. להרחבה בנושא פעילות הדירקטוריון וועדותיו ראה דוח ממשל תאגידי.

צוות הנהלה לניהול סיכונים בראשות המנכ"ל – אחראי על עיצוב מדיניות ניהול ובקרת הסיכונים בבנק, מסגרות הסיכון ונוהלי הדיווח והבקרה וכן על בחינת פרופיל הסיכון הכולל של הבנק וההשפעה ההדדית בין סוגי וגורמי הסיכון השונים. הצוות מעביר את דיווחיו או את המלצותיו לאישור ועדות הדירקטוריון ו/או מליאת הדירקטוריון, לפי העניין.

צוות הנהלה לציות בראשות המנכ"ל – הצוות נועד להעצמת נושא הציות בקבוצת הבנק ומיקומו בסדר עדיפות גבוה. הצוות דן במדיניות הציות שנקבעה על-ידי הדירקטוריון, יישומה בפועל וסגירת פערים.

צוותי הנהלה נוספים פועלים בתחומי הסיכון היעודיים במסגרת המדיניות ובמגבלות הסיכון שנקבעו על-ידי הדירקטוריון וועדותיו.

בחודש פברואר 2017 הוחלט על שינוי מבנה צוותי ההנהלה וצוותי המשנה באופן המשפר את תהליכי העבודה והפיקוח של צוותי ההנהלה על הסיכונים וניהולם, השינוי אינו משפיע באופן מהותי על אופן ניהול הסיכונים.

החטיבה לניהול סיכונים – פעילויות החטיבה ותחומי אחריותה תואמים את האמור בניהול בנקאי תקין 310. היעד העיקרי של החטיבה לניהול סיכונים בבנק הפועלים הוא להטמיע תרבות ניהול וניטור סיכונים מתקדמת בקבוצת הבנק, במטרה להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון, תוך התוויית מדיניות ומתודולוגיה לניהול סיכונים, התואמת את מטרות הקבוצה ואת הנחיות באזל והרגולציה המקומית הרלוונטית. החטיבה מוודאת את קיומם ואיכותם של התהליכים המרכזיים לניהול הסיכונים בקבוצה: זיהוי ואמידה של הסיכונים, קביעת מגבלות לקיבולת הסיכון ולתיאבון הסיכון, קביעת מנגנוני בקרה, ניטור הסיכונים ודיווח. החטיבה מובילה ומרכזת את תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי שנתי להערכת כמות ההון הנדרשת בשים לב לסיכונים) ושותפה פעילה בניהול ההון. החטיבה מורכבת מארבע יחידות ובראשן מנהל החטיבה במעמד חבר הנהלה: (1) יחידת ניהול סיכונים ראשי (2) יחידת ניהול סיכונים תפעוליים וסיכונים שוק (3) יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך ו- (4) יחידת אינטגרציית סיכונים.

כמו-כן מפעילה החטיבה לניהול סיכונים מספר צוותים בראשות מנהל הסיכונים הראשי:

צוות תרחישי קיצון וריכוזי סיכון – הצוות עוסק באישור מתודולוגיות בנושא תרחישי קיצון וסיכון ריכוזיות ובניהול תהליך בחינת תרחישי קיצון וסיכון ריכוזיות בבנק.

צוות משנה לניהול הסיכונים התפעוליים – הצוות עוסק בתאום הפעילויות הנדרשות לעמידת בקבוצת הבנק בהוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל והמלצות ועדת באזל בתחום הסיכון התפעולי וכן סוקר את פרופיל הסיכון התפעולי בקבוצה בשים לב לממצאים, לסקרים ולדיווחים ולפעילויות בזיקה.

צוות היגוי מדיניות אשראי – הצוות מגבש את מדיניות האשראי של הבנק.

צוות בקרת אשראי – הצוות דן בדוחות בקרת אשראי שנערכו ללווים הגדולים בבנק הפועלים ולמדגמים מבוססי סיכון על כלל תיק האשראי של הבנק ובוחן את מהימנות דירוג האשראי, נאותות הסיווג וההפרשות בקבוצה.

צוות תיקוף – באחריות הצוות: מעקב אחר סטאטוס התקדמות תוכנית תיקוף המודלים הנמצאים בשימוש ושיפורם, עבודות תיקוף שבוצעו בזיקה וכן מעקב ואישור מלאי המודלים המהותיים בשימוש.

צוות הנהלה לטיפול בסיווג חובות וקביעת הפרשה להפסדי אשראי – הצוות עוסק בגיבוש מתודולוגית הפרשה קבוצתית, גיבוש מדיניות ביצוע סיווגים והפרשות פרטניות, סיווג אשראי וקביעת הפרשות פרטניות להפסדי אשראי בכפוף למדרג הסמכויות.

צוות הנהלה לטיפול במשברים פיננסיים – צוות יעודי של הנהלה בעל סמכויות מיוחדות לטיפול ממוקד במשבר פיננסי מהותי שהשלכותיו חוצות ארגון. הצוות יופעל על-פי החלטת מנהל החטיבה לניהול סיכונים או בתיאום איתו.

6.1.2. תאבון סיכון

תאבון הסיכון הינו כלי מרכזי המאפשר לקשר בין אסטרטגיית הארגון, הקצאת ההון וניהול הסיכונים. הדירקטוריון קובע את מסגרת תאבון הסיכון בשים לב להמלצת המנכ"ל, מנהל הסיכונים הראשי (CRO) והממונה על החטיבה הפיננסית (CFO) אשר מתרגמים ציפיות אלה למטרות ומגבלות לקווי העסקים.

מסגרת תאבון הסיכון כוללת מדיניות, תהליכים, בקרות, ומערכות שבעזרתן התאבון לסיכון מיושם, מתוקשר ומפוקח.

מסגרת תאבון הסיכון כוללת הצהרת תאבון וקיבולת לסיכון, מגבלות סיכון וקווי מתאר של התפקידים ותחומי האחריות של אלה האחראים על היישום והבקרה של מסגרת תאבון הסיכון. מסגרת תאבון הסיכון מתייחסת לסיכונים המהותיים לבנק וקובעת את פרופיל הסיכון ביחס לאסטרטגיה העסקית של הבנק ולקיבולת הסיכון של הבנק. מסגרת תאבון הסיכון יעילה מספקת מסגרת משותפת ואמצעים להנהלה הבכירה ולדירקטוריון כדי לתקשר, להבין ולהעריך את רמת הסיכון שהם מוכנים לקבל. המסגרת מגדירה במפורש את הגבולות שבתחומם מצופה מהנהלה לפעול על מנת ליישם את האסטרטגיה העסקית של הבנק. המסגרת כוללת את המרכיבים העיקריים הבאים:

הצהרת תאבון הסיכון: ניסוח בכתב של היקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו ובכללם: קיום דוחות איכותיים, כמו גם מדדים כמותיים ביחס לרווחים, הון, מדדי סיכון, נזילות ואמצעים רלוונטיים אחרים על-פי הצורך.

קיבולת הסיכון: רמת הסיכון המקסימלית שהבנק יכול לשאת, ללא הפרת מגבלות הון הרלוונטיות לתרחיש קיצון, לרבות מנקודת מבטם של בעלי מניות והלקוחות. עמידה בקיבולת הסיכון תיבחן בין היתר באמצעות ביצוע תרחישי קיצון שמטרתם לאמוד פגיעה ברווח הבנק ורמת הלימות ההון של הבנק, וזאת כתוצאה מקרות תרחיש קיצון.

תאבון סיכון: הסיכון המרבי המצרפי הכולל שהתאגיד הבנקאי יהיה מוכן לשאת, בתוך קיבולת הסיכון שהוגדרה, על מנת להשיג את היעדים העסקיים על-פי התוכנית האסטרטגית תחת אילוצים שונים (כגון מקורות הון ונזילות, דרישות רגולטוריות, מאפייני סיכון/תשואה וכדומה).

מגבלות סיכון: מדדים כמותיים המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר נותנים ביטוי מעשי להצהרת תאבון הסיכון המצרפי של הבנק.

6.1.3. תרחישי קיצון

על מנת להבין את ההשלכות האפשריות של זעזועים שונים על האיתנות הפיננסית של הבנק, הן בהינתן מאזן קיים והן בהתממשות תוכניות העבודה וכוונות עסקיות אחרות, מתקיים תהליך של בחינת תרחישי קיצון. בבנק נבחנים לשם כך תרחישים משלושה סוגים: תרחישים מערכתיים כוללים, תרחישי גורם בודד (Single Factor) ותרחישים פוכים. הבנק מתאים את מגוון התרחישים והמאפיינים שלהם להתפתחויות פיננסיות, פוליטיות וסביבתיות בארץ ובעולם. מעבר לכך הבנק מיישם את ההנחיות של בנק ישראל ומפעיל מבחן קיצון אחיד המוגדר על-ידי הפיקוח על הבנקים.

מטרות ניתוח תרחישי הקיצון

- זיהוי ריכוזי סיכון וחולשות אפשריות בתיק הבנק;
 - בחינת השפעת החלטות אסטרטגיות של הבנק;
 - שילוב בתהליך התכנון ובחינת השלכות התוכנית העסקית על החשיפות הפוטנציאליות;
 - בחינת האיתנות הפיננסית של הבנק והערכת הנזק הפוטנציאלי העלול להיגרם בהתרחש אירועי קיצון מסוגים שונים;
 - ניתוח של רגישות הבנק לזעזועים/אירועים חריגים אך אפשריים;
 - הערכת המהותיות של הסיכונים השונים;
 - בחינת עמידת הבנק בתאבון ובקיבולת הסיכון ופריטת תאבון הסיכון לרמת החסיבות;
 - תמיכה בחסיבות העסקיות בהבנת מפת הסיכונים של תחומי הפעילות והסקטורים השונים;
 - תמיכה בתהליך-ICAAP ובגיבוש תוכניות מגירה למזעור הפגיעה של אירועי קיצון;
- חלק מהתרחישים נבחנים בתדירות חודשית או רבעונית וחלק אחר בתדירות שנתי. ההנחות, המתודולוגיה והתוצאות נדונות ומאושרות בצוות תרחישי קיצון וריכוזי סיכון וכן בישיבות הנהלה וועדות הדירקטוריון.

ניהול ההון לוקח בחשבון את תוצאותיהם של תרחישי קיצון שונים, וזאת מכמה היבטים: ראשית, יעד ההון של הבנק נקבע בהתחשב בקיבולת הסיכון, אשר מגדירה את הלימות ההון המינימלית שהבנק מוכן להגיע אליה בהתרחש מצב קיצון. שנית, תכנון ההון כולל תוכניות מגירה אשר הבנק יכול להוציא לפועל בקרות תרחיש קיצון על מנת להביא לשיפור בהלימות ההון שלו. כמו-כן, תרחישי הקיצון נבחנים עבור כל אחת משנות התכנון, בהינתן יעדי ההון ויחס ההון הצפוי, על מנת לוודא שתכנון ההון מבטיח עמידה בקיבולת הסיכון לאורך כל שנות התכנון. כמו-כן, בוחן הבנק את השפעת תרחיש לחץ מתון שעיקרו שינויים בשווקים הפיננסיים ובכללם: שינוי ריבית, מרווחים, שערי חליפין ועוד על יחס הלימות ההון, במטרה למדוד ולהגביל את פוטנציאל שחיקת יחס הלימות ההון.

6.2. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רווחיות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** – התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי נוכחי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
 - **אשראי חוץ-מאזני** – התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים.
- סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים מוגדר כסיכון צד נגדי, שהינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים.
- סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפיזור לא אופטימלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמא: כאשר תיק האשראי מורכב ממספר קטן של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשוף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).

6.2.1. ניהול סיכונים האשראי

מטרת ניהול סיכונים אשראי לאפשר ולוודא שהקבוצה פועלת על-פי המדיניות והיעדים האסטרטגיים שנקבעו, ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר בתחום האשראי, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי.

מדיניות הבנק בניהול סיכונים האשראי מתבססת על פיזור תיק האשראי וניהול סיכונים מבוזר. פיזור הסיכונים מתבטא בפיזור תיק האשראי בבנק בין ענפי המשק השונים, מספר רב של לוויים, מגזרי הצמדה שונים ואזורים גיאוגרפיים שונים בחו"ל. מדיניות פיזור הסיכונים בין ענפי המשק מושתתת על הערכת ההתפתחויות הצפויות במגזרי המשק השונים. לשם כך נערכים סקרים ענפיים וסקרי היתכנות כלכליים, אשר מטרתם להעריך את הסיכון ואת הפוטנציאל העסקי בפעילות במגזרי המשק השונים, ועל-פיהם נקבעים היעדים העסקיים של הבנק.

מערכת ניהול האשראי מנטרת את חשיפת האשראי של הלקוחות, ומערכת בקרת האשראי מזהות, מנטרות ומדווחות לגורם המטפל ולמנהלים על תסמינים שליליים אצל לוויים.

ניהול סיכונים האשראי מתבסס על עקרונות ובהם:

- **אי תלות** – עיקרון ה"אי תלות" מהווה נדבך מהותי בממשל תאגידי נכון למניעת ניגודי עניינים ויצירת מערך של בלמים ואיזונים. מטרתו להבטיח כי המידע הקשור לסיכונים המדווח לגורמים מנהלים, ובפרט להנהלה הבכירה ולדירקטוריון, אכן אובייקטיבי באופיו ואינו מושפע משיקולים אחרים ובפרט של הצלחה עסקית ותגמול בגינה.
 - **מדרג סמכויות** – בבנק קיים מדרג של סמכויות המתווה היררכיה של אישורי אשראי על-פי רמת האובליגו ללווה/קבוצה, דירוג סיכון וסיווג בעייתי ומאפשר בקרה על תהליך אישור עסקות אשראי חדשות. מדרג הסמכויות מגדיר את ספי אישור האשראי האישיים וכן את ספי המעבר לאישורי צוותים ואת הרכב הצוותים.
 - **ראייה כוללת של הלקוח/קבוצה** – ניהול קבוצות סיכון המאגדות מספר לוויים הקשורים מבחינת הסיכון כדוגמת חברה וחברות הבת שלה, זוג נשוי וכדומה. פעילות לקוחות וקבוצות מנוהלת על-ידי מנהל לקוחות אשר אחראי לכלל הפעילות של הלווה/קבוצה. מערכות המידע מספקות באופן שוטף למנהל הלקוחות וצוותו ראייה כוללת של פעילות הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313.
 - **מדיניות ונהלי אשראי** – דירקטוריון הבנק קובע מדיניות אשראי אשר נבדקת ומעודכנת באופן שוטף על-פי השינויים בשווקים הפיננסיים ובמשק. המדיניות כוללת מגבלות שונות על תיק האשראי בהתאם לתיאבון הסיכון של הבנק, ובכלל זה, מגבלות חשיפה לפי ענפי משק, מדינות/מוסדות פיננסיים, כפונקציה של רמת הסיכון שהבנק מעריך. כמו-כן, נקבעות מגבלות חשיפה מירבית ללווה בודד, על-פי דירוג האשראי שניתן ללקוח, המשקף את רמת הסיכון שלו ומגבלה מירבית לקבוצת לוויים.
 - מדיניות האשראי כוללת את מדיניות ניהול סיכון האשראי של התאגיד והיא מסדירה ומגדירה את הכללים החלים על כל הגורמים בבנק העוסקים בסיכון אשראי ומכוונת לשרת את המטרות העסקיות של בנק הפועלים בהתאם למדיניות הסיכון, תיאבון הסיכון של הבנק ובהתאם להוראות הרגולטוריות. מסמכי מדיניות האשראי מתווים את המימדים הרלוונטיים לכל חטיבה (סוג לקוח, ענף משק, מטרות הלוואה וכדומה) תוך התייחסות לרמת הסיכון. ביצוע הפעילות העסקית על-פי ההנחיות במדיניות האשראי, מאפשר ניהול מושכל של האשראי וחשיפות האשראי ומשמש ככלי לניהול סיכונים האשראי. המדיניות ונהלי האשראי מחייבים את כל העוסקים באשראי בבנק: המדיניות מפרטת את העקרונות והשיקולים בעת מתן אשראי, הסמכויות למתן אשראי, איסורים ומגבלות למתן אשראי והנהלים מגדירים את דרכי הפעולה ועקרונות הבנק בנושא אשראי וביטחונות. החטיבה לניהול סיכונים אחראית על המדיניות הכללית בנקאית וכן אחראית על גיבוש וריכוז המדיניות של החטיבות העסקיות.
 - **בקורת זיהוי הסיכון** – תהליך הבקרה והזיהוי של סיכונים האשראי מבוצע על-ידי שלושת מעגלי הבקרה. בקרות מתבצעות מרמת האשראי הבודד ועד רמת התיק במעגל הבקרה הראשון ובמעגל הבקרה השני לפי ספי מהותיות. היחידה לניהול סיכונים אשראי מובילה ומרכזת דיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון על מגמות ושינויים בתיק האשראי לרבות רמת סיכון האשראי בתיק, עמידה במגבלות, אירועים מיוחדים, ניתוח ריכוזיות ותרחישי קיצון והצגת מדדי סיכון כלליים בארץ ובעולם.
- במעגל השלישי אחראית הביקורת הפנימית, בין היתר, על סקירת היישום והאפקטיביות של נהלים לניהול סיכונים ומתודולוגיות להערכת סיכונים, כולל יישום מדיניות ניהול ובקרת סיכונים בבנק.
- זיהוי סיכון האשראי במוצרים קיימים מתבסס על תהליכי ניהול הסיכון, המדידה והבקרה ברמות השונות. עבור מוצרים חדשים זיהוי הסיכון נסמך על מדיניות מוצר חדש המפרטת את התהליכים אותם יש לבצע לגבי כל מוצר חדש בבנק כדי לזהות את מכלול הסיכונים הכרוכים במוצר, להעריך את גודל ומהותיות הסיכון ולתת מענה למדידה, בקרה וגידור הסיכון.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

כדי לזהות ריכוזי סיכון ולבחון השלכות אפשריות של זעזועים שונים (פיננסיים, פוליטיים ועוד) על האיתנות הפיננסית של הבנק, מוגדר תהליך רבעוני ושנתי הכולל הגדרה, בחינה ודיווח תוצאות תרחישי קיצון, ומיפוי ההשלכות על הרווח ועל הלימות ההון.

- **כימות ומדידת סיכון האשראי מובצעים במספר רמות** – רמת הלווה הבודד, קבוצות לווים בהתאם לתחומי פעילות, ענפי משק, מגזרי לווים, מוצרים וברמת התיק הכולל של הבנק והקבוצה. עבור כל תחום פעילות וסוג אשראי פותחו וישמו תהליכי כימות ומדידת סיכון וקביעת דירוג הלווה והאשראי. התהליכים משלבים הערכות מומחים בתחום האשראי, תהליכי קבלת החלטות ומודלים סטטיסטיים מתקדמים.
- **זיהוי וטיפול בלווים בקשיים** – בבנק קיימים תהליכים לזיהוי ולטיפול בלווים, אשר להערכת הבנק קיים חשש שלא יעמדו בהתחייבויותיהם מול הבנק. מחלקות ניתוח אשראי ובקרת אשראי בחטיבה לניהול סיכונים בוחנות במסגרת חוות הדעת שהן מכינות האם נדרש להכליל את הלקוח הספציפי ברשימות הלקוחות בפיקוח של הבנק, האם דרוג הלקוח מחייב סיווג והאם נדרשת הפרשה להפסדי אשראי. לקוחות שהוצפו לפיקוח נידונים במסגרת תהליך נאותות הסיווג הרבעוני. לגבי לווים אלו מתקיימים מעקב ובקרה הדוקים יותר והבנק פועל לצמצום החשיפה מולם, וזאת, בדרך של פירעון האשראי ממקורותיהם של הלווים/או קבלת ביטחונות נוספים. במקרים מסוימים מועבר הטיפול בלקוחות לאגף המתמחה בלווים ושיקום לווים, או ליחידות גבייה. בנוסף על כך, הבנק בוחן באופן שוטף את רמת סיכון האשראי בתיקי הלווים, על בסיס הנחות שמרניות, מסווג את האשראי הבעייתי בהתאם להוראות בנק ישראל (פגום, נחות והשגחה מיוחדת) ורושם הפרשה נאותה להפסדי אשראי בגין כלל סיכון האשראי בבנק.
- **אחידות הדרכה והכשרה** – העוסקים בתחום האשראי עוברים הכשרות והדרכות בתחום האשראי, סחר חוץ ומשכנתאות. הדרכות אלו מקנות הכשרה אחידה לעוסקים בתחום תוך מתן כלים מקצועיים ולימוד מדיניות ועקרונות הבנק בתחום האשראי. הפקות לקחים מאירועים שונים באשראי מובצעות ביחידות השונות ומתוקשרות לגורמים הרלוונטיים, בהתאם לנהלי הבנק.
- **גידור והפחתת סיכון** – הבנק מנהל את הביטחונות לאשראי באמצעות מערכת ביטחונות הכוללת מקדמי ביטחון (מ.ב.) שמרניים יחסית למקדמי הביטחון בבאזל, המפחיתים את שווי הביטחון בהתאם לסיכון לירידת-ערך ומימוש מהיר. יש לציין כי השימוש בביטחונות לצורך הפחתת דרישת ההון הרגולטורית בנדבך 1 הינו מועט ושמרני ביחס למותר על-פי הרגולטור. במובן זה, דרישת ההון לפי נדבך 1 כבר מגלמת הפחתה לאפס של חלק ניכר מן הביטחונות שכנגד חשיפות. במקביל, ניתוח הרכב תיק הביטחונות של הבנק מראה, כי קיים פיזור רב בין הביטחונות גם בתוך קבוצות כגון ביטחונות מסוג נדל"ן ומסוג נירות-ערך. פיזור זה מפחית את הסבירות לירידת-ערך גורפת בשווי הביטחונות. בנוסף לפיזור הרב בביטחונות אלו מיישם הבנק מקדמי ביטחונות אשר מפחיתים את שווי הביטחונות באופן שמרני.

6.2.2. חבויות בעייתיות טבלה 1-6: סיכון אשראי בעייתי⁽¹⁾

31.12.15		31.12.16			
סך-הכל	חוץ-מאזני	מאזני	סך-הכל	חוץ-מאזני	מאזני
במיליוני ש"ח					
6,016	655	5,361	4,625	621	4,004
2,622	133	2,489	1,595	165	1,430
2,695	802	1,893	2,989	747	2,242
11,333	1,590	9,743	9,209	1,533	7,676
סיכון אשראי פגום					
סיכון אשראי נחות					
סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת ⁽²⁾					
סך סיכון אשראי בעייתי*					
9,311	1,477	7,834	7,600	1,378	6,222
857	-	857	884	-	884

הערה:
סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני מוצג לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
(1) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
(2) לרבות בגין הלוואות לדיר שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיר שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

טבלה 2-6: נכסים שאינם מבצעים*

יתרה ליום		
31.12.15	31.12.16	
במיליוני ש"ח		
4,942	3,507	אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית (NPL)
125	126	נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו
5,067	3,633	סך-הכל נכסים שאינם מבצעים
1.75%	1.27%	שיעור NPL מסך האשראי לציבור

* נכסים שאינם מבצעים כוללים את נכסי הבנק אשר אינם צוברים הכנסות ריבית. מידע זה דומה ליתרת ה-non performing assets המוצגת בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים בארצות-הברית. מטרת נתון זה לתת גילוי לאותו חלק מנכסי הבנק הכלול בדוחות הכספיים אשר אינו צובר הכנסות ריבית.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 3-6: מידע נוסף על תנועה בחובות בעייתיים בגין אשראי לציבור ובהפרשה הפרטנית בשנת 2016

מסחרי	פרטי	סך-הכל	
במיליוני ש"ח			
תנועה ביתרת החובות הפגומים בגין אשראי לציבור			
4,640	696	5,336	יתרת חובות פגומים לתחילת השנה
888	425	1,313	חובות שסווגו כפגומים במהלך התקופה
(270)	(18)	(288)	חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום
(711)	(183)	(894)	חובות פגומים שנמחקו
(1,318)	(174)	(1,492)	חובות פגומים שנפרעו
3,229	746	3,975	יתרת חובות פגומים לסוף התקופה
תנועה ביתרת החובות הבעייתיים בארגון מחדש			
1,852	585	2,437	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת השנה
282	445	727	ארגונים מחדש שבוצעו במהלך התקופה
(440)	(179)	(619)	חובות בארגון מחדש שנמחקו
(361)	(236)	(597)	חובות בארגון מחדש שנפרעו
1,333	615	1,948	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לסוף התקופה
תנועה ביתרת ההפרשה המאזנית להפסדי אשראי בגין החובות הפגומים			
985	111	1,096	יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות פגומים לתחילת השנה
743	249	992	הוצאות בגין הפסדי אשראי - הגדלת הפרשה
(257)	(32)	(289)	הוצאות בגין הפסדי אשראי - הקטנת הפרשה
(739)	(120)	(859)	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(253)	97	(156)	נזקף לרוויה - הפרשה להפסדי אשראי
(722)	(183)	(905)	מחיקת חשבונאית שבוצעה בתקופה
739	120	859	גביית חובות שנמחקו חשבונאית
749	145	894	יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות פגומים לסוף התקופה

טבלה 4-6: מדדי סיכון אשראי

ליום		
31.12.15	31.12.16	
1.89%	1.44%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור*
0.30%	0.32%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור*
1.56%	1.49%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור*
1.22%	1.22%	שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור*
82.72%	103.82%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום*
71.27%	84.94%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר*
2.47%	2.16%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור*
0.17%	0.10%	שיעור הוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.08%	0.19%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
5.17%	13.16%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

* לפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.

ניתוח איכות התיק

- מדדי סיכון האשראי העיקריים מצביעים ברובם על שיפור איכות התיק גם בשנת 2016:
- ירידה בשיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור בהמשך לירידה בשנת 2015.
- ירידה בשיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור.
- ירידה בשיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור בהמשך לירידה בשנת 2015.
- ירידה בשיעור ההוצאה בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.
- יחד עם זאת נרשמה עלייה בשיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור בהמשך לעלייה בשנת 2015.

טבלה 5-6: הרכב יתרת ההפרשה להפסדי אשראי

הפרשה להפסדי אשראי			
סך-הכל	על בסיס פרטני		על בסיס קבוצתי
	לפי עומק פיגור	אחר*	
במיליוני ש"ח			
הרכב יתרת ההפרשה ליום 31 בדצמבר 2016:			
894	432	2,801	4,127
בגין אשראי לציבור			
-	-	7	7
בגין חובות שאינם אשראי לציבור			
117	-	560	677
בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (נכלל בסעיף התחייבויות אחרות)			
1,011	432	3,368	4,811
יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2016			
הרכב יתרת ההפרשה ליום 31 בדצמבר 2015:			
1,096	453	2,865	4,414
בגין אשראי לציבור			
-	-	3	3
בגין חובות שאינם אשראי לציבור			
75	-	594	669
בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (נכלל בסעיף התחייבויות אחרות)			
1,171	453	3,462	5,086
יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2015			

* לרבות הפרשה על בסיס קבוצתי בגין חובות שנבדקו פרטנית ונמצא שאינם פגומים.

מדי רבעון מבוצעת הצפה של לקוחות בעלי פוטנציאל לבעייתיות לפי קריטריונים מוגדרים ונסקרים כל הלווים הכלולים ברשימת הפיקוח ו/או עם סיווג בעייתי. לגבי לקוחות אלו נבחנים נאותות הסיווג וההפרשה בגינם. במקרים בהם חל שינוי במצב הלקוח, חלו שינויים בביטחונות ו/או בוצעה גביה, מעודכן הסיווג בהתאם וללקוחות פגומים מעודכנת יתרת הסכום הניתן לגביה וההפרשה.

יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ירדה בשנת 2016 ב-275 מיליון ש"ח, מרביתה בגין אשראי הנבחן פרטנית. שיעורי יתרת ההפרשה בגין אשראי לציבור מתוך יתרות האשראי לציבור ירד לעומת שנת 2015.

הירידה של כ-3% ביתרת ההפרשה הקבוצתית בשנת 2016 נבעה בעיקר מירידה כללית ביתרות החשיפה ומירידה ביתרות החוב הבעייתי בפרט.

שינויים בשיטת קביעת שיעורי הפרשה קבוצתית

- לגבי אשראי תקין או בעייתי שאינו פגום (נחות או השגחה מיוחדת), מחושבת "הפרשה קבוצתית" בהתאם לענף המשק אליו משויך הלקוח. לצורך חישוב ההפרשה הקבוצתית, הבנק קובע אחת לרבעון, לכל ענף משק שני שיעורי הפרשה (לסיכון אשראי בעייתי ולסיכון אשראי תקין), על-פי ניתוח של היסטוריית הפסדי האשראי, מחיקות חשבונאיות נטו, איכות תיק האשראי בענף וניתוח מגמות השוק, בהתאם להנחיות בנק ישראל.
- תהליך קביעת שיעורי ההפרשה הינו תלת שלבי, בהתאם להנחיות בנק ישראל, כדלקמן:
- חישוב ממוצע רב שנתי של שיעורי המחיקות - ביום 19 בינואר 2015 פורסם חוזר הפיקוח על הבנקים לעדכון הוראות הדיווח לציבור הכולל הנחיות בדבר חישוב הפרשה קבוצתית. בהתאם לחוזר, בקביעת הפרשה להפסדי אשראי, על הבנק להביא בחשבון, בין היתר, את הפסדי העבר, אשר יחושבו בהתאם לממוצע הפסדי העבר בחמש השנים האחרונות. ביום 20 בפברואר 2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על פיו בשנים 2016 ו-2017 ימשיכו השנים 2011 ואיך להילקח בחשבון לצורך קביעת שיעורי ההפסד ההיסטוריים, המשמשים בסיס לחישוב ההפרשה הקבוצתית.
- ביצוע התאמה במידה והיו שינויים משמעותיים במהלך הרבעון האחרון.
- קביעת מקדמי ההתאמה. תפקידם של מקדמי ההתאמה - לתת ביטוי (בשיעורי ההפרשה הקבוצתית) לשינויים באיכות תיק האשראי בענף, למגמות מאקרו כלכליות, לשינויים בנהלי הבנק ומדיניות מתן אשראי. הבנק פיתח מודל מתקדם לקביעת מקדמי ההתאמה, בהתאם להנחיות בנק ישראל. המודל נותן ביטוי למגוון רחב של גורמי הסיכון הסביבתיים להם עשויה להיות השפעה על שיעור הפסדי האשראי של הבנק. המודל החדש לקביעת מקדמי ההתאמה נכנס לשימוש ברבעון רביעי 2015, השיטה שקדמה למודל זה התבססה על הערכות מומחה לשינויים באיכות תיק האשראי ולשינויים במצב המשק מדי רבעון. בהתאם להנחיות בנק ישראל, מקדם ההתאמה של החוב התקין המאזני בענף אשראי לפרטיים לא יפחת מ-0.75% ושיעור ההפרשה הקבוצתית בגין הלוואות לדירור לא יפחת מ-0.35% מיתרת הלוואות.

6.2.3. מיון וניתוח סיכון אשראי לפי ענפי משק

טבלה 6-6: סיכון אשראי לפי ענפי משק

ליום 31 בדצמבר 2016									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾						סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾			
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.16 ⁽⁴⁾			פגום	בעייתית ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	בעייתית ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך-הכל
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי							
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור - מסחרי									
20	(8)	(13)	16	26	2,149	2,815	26	2,544	2,821
83	-	20	156	171	2,291	2,958	171	3,124	3,317
383	(21)	(115)	592	1,404	15,721	34,490	1,421	33,290	35,314
594	(129)	(163)	687	1,188	18,577	54,392	1,212	52,338	54,470
392	(138)	(264)	445	590	20,254	23,779	590	22,855	23,907
47	-	(14)	2	5	4,754	7,554	5	8,723	8,820
1,114	322	337	647	1,862	26,729	37,396	1,871	33,837	37,831
78	35	37	231	269	9,540	10,826	269	9,766	10,887
42	17	15	72	118	6,491	8,333	118	7,822	8,578
174	64	(3)	514	588	3,662	5,907	588	5,100	6,013
183	(91)	(121)	179	397	13,901	24,320	397	27,405	28,275
116	33	41	74	128	9,543	13,237	128	12,091	13,287
57	5	7	27	64	6,096	7,901	64	7,622	7,908
3,283	89	(236)	3,642	6,810	139,708	233,908	6,860	226,517	241,428
364	21	(5)	-	598	61,205	63,301	598	62,220	63,301
906	381	481	720	1,048	53,459	84,043	1,048	78,541	84,056
4,553	491	240	4,362	8,456	254,372	381,252	8,506	367,278	388,785
-	-	-	-	-	125	1,402	-	4,336	4,336
-	-	-	-	-	948	1,109	-	52,406	52,406
4,553	491	240	4,362	8,456	255,445	383,763	8,506	424,020	445,527 ⁽¹⁾

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 255,445, 52,337, 375, 4,737 ו-132,633 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה (לא כולל מסגרות לא מנוצלות של כרטיסי אשראי באחריות בבנקים אחרים בסך של כ-10,759 מיליוני ש"ח), למעט בגין מכשירים נגזרים.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-838 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-459 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-13,344 מיליוני ש"ח בגין ביטוח נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.
- יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-7,452 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 6-6: סיכון אשראי לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2016									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾						סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾			
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.16 ⁽⁴⁾			פגום	בעיית ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	בעיית ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך-הכל
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי							
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחרי									
					166	379		378	379
					54	220		665	665
					105	2,705	105	5,476	5,629
					98	5,981	98	9,017	9,106
					501	1,042		1,233	1,233
					131	1,888	131	2,616	2,651
					77	1,714	77	1,869	1,946
					86	417	86	556	642
					504	957		1,242	1,263
					134	4,801	134	10,175	10,317
					854	1,129	1	1,275	1,278
					499	663	13	788	802
					20,084	28,807	645	35,290	35,911
					537	550	17	518	550
					1,091	1,495	41	1,454	1,515
					21,712	30,852	703	37,262	37,976
					27,194	27,966		41,148	41,148
					1,616	1,616		9,872	9,872
					50,522	60,434	703	88,282	88,996 ⁽¹⁾
					305,967	444,197	9,209	512,302	534,523

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 7,178,0,16,856,50,522 ו-14,440 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיר, בסך של כ-60 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 6-6: סיכון אשראי לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2015										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾					
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.15 ⁽⁴⁾			פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך-הכל	
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי								
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בישראל (המשך)										
ציבור - מסחרי										
										צביר - מסחרי
										חקלאות
										כרייה וחציבה
										תעשייה
										בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
										בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
										אספקת חשמל ומים
										מסחר
										בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
										תחבורה ואחסנה
										מידע ותקשורת
										שירותים פיננסיים
										שירותים עסקיים אחרים
										שירותים ציבוריים וקהילתיים
										סך-הכל מסחרי ⁽⁸⁾
										אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
										אנשים פרטיים - אחר
										סך-הכל ציבור - פעילות בישראל
										בנקים בישראל ⁽⁹⁾
										ממשלת ישראל
										סך-הכל פעילות בישראל ⁽¹⁾

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 147,794 ו-5,656,119, 45,943, 256,712 ו-147,794 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה (לא כולל מסגרות לא מנוצלות של כרטיסי אשראי באחריות בנקים אחרים בסך של כ-11,700 מיליוני ש"ח), למעט בגין מכשירים נגזרים.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-829 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-1,029 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיר, בסך של כ-6,067 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- לא כולל יתרות זמזמים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 6-6: סיכון אשראי לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2015										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾					
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.15 ⁽⁴⁾			פגום	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	בעיית ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך-הכל		
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי								
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל (המשך)										
ציבור - מסחרי										
-	-	-	-	-	17	20	-	20	20	חקלאות
-	-	-	-	-	153	349	-	1,003	1,003	כרייה וחציבה
10	6	(1)	1	14	3,225	5,385	14	6,907	6,923	תעשייה
88	(22)	9	123	163	6,338	9,062	163	9,397	9,566	בינוי ונדל"ן
6	-	(2)	-	-	592	1,905	-	2,078	2,078	אספקת חשמל ומים
9	31	(1)	10	33	2,037	2,840	33	2,882	3,004	מסחר
16	-	8	55	64	1,731	2,002	64	1,967	2,030	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
6	-	1	10	10	548	614	10	782	794	תחבורה ואחסנה
37	(4)	15	-	202	650	1,186	202	1,651	1,721	מידע ותקשורת
45	(5)	(2)	30	101	8,153	13,816	101	18,064	18,171	שירותים פיננסיים
6	(3)	2	1	1	669	940	1	1,092	1,105	שירותים עסקיים אחרים
18	(5)	(26)	17	17	430	691	17	881	898	שירותים ציבוריים וקהילתיים
241	(2)	3	247	605	24,543	38,810	605	46,724	47,313	סך-הכל מסחרי ⁽⁷⁾
3	-	-	-	6	551	569	6	555	569	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
35	16	6	32	46	1,969	3,183	46	3,147	3,220	אנשים פרטיים - אחר
279	14	9	279	657	27,063	42,562	657	50,426	51,102	סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל
3	-	(1)	-	-	24,186	25,514	-	37,524	37,524	בנקים בחו"ל ⁽⁸⁾
-	-	-	-	-	1,751	1,985	-	7,607	7,607	ממשלות חו"ל
282	14	8	279	657	53,000	70,061	657	95,557	96,233 ⁽¹⁾	סך-הכל פעילות בחו"ל
5,086	228	475	5,990	11,258	309,712	469,848	11,333	530,258	552,457	סך-הכל בישראל ובחו"ל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 14,407, 53,000, 7,132, 0 ו-21,694 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיוור, בסך של כ-59 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

6.2.4. בינוי ונדל"ן

ליום 31 בדצמבר 2016 סיכון האשראי הכולל בענפי הבינוי והנדל"ן הסתכם בכ-87 מיליארד ש"ח.

טבלה 6-7: פילוח סיכון האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים

יתרה ליום 31 בדצמבר 2016		
סיכון מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סיכון אשראי כולל
במיליוני ש"ח		
3,008	1,150	4,158
489	169	658
10,857	*29,028	39,885
22,265	5,248	27,513
8,365	6,904	15,269
44,984	42,499	87,483

* כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-13,430 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מבר. לפרטים נוספים ראה [ביאור 25. בדוחות הכספיים](#).

6.2.5. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים גדולים

טבלה 6-8: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2016			
מספר לוויים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
3	872	5,800	6,672
1	136	1,438	1,574
2	1,632	1,091	2,723
1	673	1,968	2,641
4	5,262	2,152	7,414
11	8,575	12,449	21,024

ענף משק

תעשייה	3	872	5,800	6,672
בינוי ונדל"ן - בינוי	1	136	1,438	1,574
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן	2	1,632	1,091	2,723
אספקת חשמל ומים	1	673	1,968	2,641
שירותים פיננסיים	4	5,262	2,152	7,414
סך-הכל	11	8,575	12,449	21,024

טבלה 6-9: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ל-6 הלווים הגדולים לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2016		
סיכון מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח		
150	3,518	3,668
2,787	429	3,216
673	1,968	2,641
927	717	1,644
136	1,438	1,574
-	1,519	1,519
4,673	9,589	14,262

ענף משק

תעשייה	150	3,518	3,668
שירותים פיננסיים	2,787	429	3,216
אספקת חשמל ומים	673	1,968	2,641
שירותים פיננסיים	927	717	1,644
בינוי ונדל"ן - בינוי	136	1,438	1,574
תעשייה	-	1,519	1,519
סך-הכל	4,673	9,589	14,262

6.2.6. סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לווים

נכון ליום 31 בדצמבר 2016 לא קיימת קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בדבר "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים" (להלן: הוראה 313), עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313). בחודש יוני 2015 פורסם עדכון להוראה, הכולל בין היתר, צמצום הגדרת ההון להון רובד 1 (לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים), ועדכון מגבלת החבות של קבוצת לווים בנקאית לתאגיד בנקאי שעמדה על 25% מההון כך שתעמוד על 15% מההון. מועד תחילת התיקונים להוראה, 1 בינואר 2016. לעניין הגדרת ההון יחול כדלקמן - הון רובד 1 כאמור בהגדרת ההון, בתוספת הון רובד 2 כפי שפורסם בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015. תוספת זו תופחת בשיעורים שווים, על פני 12 רבעונים, עד לאיפוסה ביום 31 בדצמבר 2018. על פי ההוראה שיעור ה"חבות" של "לווה" ושל "קבוצת לווים", כהגדרתם בהוראה, לאחר ניכוי סכומים מותרים, לא יעלה על 15% ועל 25%, בהתאמה, מהון הבנק כהגדרתו לעיל. כמו-כן, קובעת ההוראה, כי סך-כל החבויות (לאחר ניכוי סכומים מותרים) של הלווים, קבוצות הלווים, וקבוצות הלווים הבנקאיות שחבותם נטו לתאגיד הבנקאי עולה על שיעור של 10% מהון הבנק, לא יעלה על 120% מהון הבנק כהגדרתו לעיל. הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לווים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלה.

6.2.7. חשיפת אשראי למדינות זרות

סיכון חשיפת האשראי למדינות זרות מבטא את האפשרות שאירוע כלכלי, פוליטי או אירוע אחר במדינה זרה יפגע בשווי נכסי קבוצת הבנק, או ישפיע באופן שלילי על יכולת החייבים במדינה לעמוד בהתחייבויותיהם כלפי קבוצת הבנק. סיכון החשיפה למדינות זרות כולל חשיפה מאזנית מעבר לגבול (סך החשיפה המאזנית של הבנק בישראל לתושבי מדינה זרה, בתוספת סך החשיפות המאזניות של שלוחות הבנק בחו"ל לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה), וכן חשיפה מאזנית של שלוחות הבנק בחו"ל לתושבים מקומיים באותן מדינות בניכוי התחייבויות השלוחות. סיכון חשיפה מאזנית מעבר לגבול הינו הסיכון שפעולות שיינקטו על-ידי ממשלות זרות ימנעו את היכולת להמיר מטבע ו/או להעביר כספים מחוץ למדינה (Transfer Risk), ובכך ישפיעו על יכולת החברות והלקוחות לבצע עסקות מעבר לגבול.

ניהול סיכון החשיפה למדינות זרות בבנק מתבצע על-ידי בחינה פרטנית של הסיכונים הנובעים מהמדינות השונות, תוך הסתייעות בדירוגי המדינות של המדרגים הבינ"ל - S&P-i Fitch, Moody's. סך החשיפה למדינות זרות כולל את החשיפות המאזניות בגין יתרות חוב מאזניות בניכוי התחייבויות מקומיות, ניירות-ערך והשקעות אחרות המיוחסות למדינות שאינן ישראל. החשיפה המאזנית הותאמה על בסיס הסיכון הסופי, תוך התחשבות בחיזוקי אשראי הכוללים ערבויות, ביטחונות מוחשיים ונזילים, חוזי ביטוח, השתתפויות בסיכון ונגזרי אשראי. הבנק מבצע בקרה ומעקב שוטפים אחרי המצב המקרו כלכלי של המדינות מולן קיימת פעילות.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

מידע בדבר סך-כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך:
טבלה 10-6: חשיפות עיקריות למדינות זרות⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2016													
		חשיפה חוץ-מאזנית ⁽²⁾⁽⁴⁾				חשיפה מאזנית ⁽⁴⁾							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול		מזה: סיכון	סך חשיפה חוץ-מאזנית	חובות פגומים ⁽⁴⁾	סיכון אשראי מאזני בעיית ⁽⁴⁾	סך-כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	חוץ-מאזני בעיית ⁽⁴⁾				חשיפה ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	לממשלות ⁽³⁾ לבנקים				
במיליוני ש"ח													
המדינה													
9,789	1,244	207	7,836	81	230	27,079	16,046	10,623	26,669	2,366	2,703	5,964	ארצות-הברית
434	478	-	3,879	-	-	7,712	6,800	-	6,800	45	867	-	שוויץ
6,793	1,179	-	3,242	-	26	8,020	48	10	58	3,027	4,818	127	אנגליה
932	373	-	4,005	-	-	1,305	-	-	-	633	422	250	גרמניה
1,998	305	-	4,219	26	27	2,303	-	-	-	682	1,509	112	צרפת
7,176	6,109	-	3,119	163	238	14,252	967	672	1,639	6,409	5,555	1,321	אחרות
סך-כל החשיפות למדינות זרות													
27,122	9,688	207	26,300	270	521	60,671	23,861	11,305	35,166	13,162	15,874	7,774	
מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIIGS: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד													
243	107	-	387	-	-	350	-	-	-	143	205	2	
מזה: סך החשיפות למדינות LDC													
712	375	-	1,073	88	159	2,009	922	671	1,593	814	252	21	

שורת "סך-הכל מדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול הבנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים". הסכום כולל את נתוני תורכיה, כמפורט בטבלה לעיל.

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגדרי אשראי.

(2) סיכון אשראי במכשירים פיננסים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בהתאם להוראת ניהול הבנקאי תקין 313.

(3) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(4) סיכון אשראי מאזני חוץ-מאזני, סיכון אשראי בעיית וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 10-6: חשיפות עיקריות למדינות זרות⁽¹⁾ (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2015													
		חשיפה חוץ-מאזנית ⁽²⁾⁽⁴⁾				חשיפה מאזנית ⁽⁴⁾							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול		מזה: סיכון אשראי חוץ-מאזני ⁽⁴⁾	סך חשיפה חוץ-מאזנית	חובות פגומים ⁽⁴⁾	סיכון אשראי מאזני בעייתי ⁽⁴⁾	סך-כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה						חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	לבנקים ⁽³⁾		
במיליוני ש"ח													
המדינה													
7,368	2,096	55	9,194	41	129	23,846	14,382	12,808	27,190	3,826	2,055	3,583	ארצות-הברית
373	163	-	229	-	1	7,586	7,050	-	7,050	32	504	-	שוויץ
6,500	1,988	-	2,637	-	1	8,563	75	-	75	3,509	4,850	129	אנגליה
755	844	-	155	-	-	1,599	-	-	-	297	1,022	280	גרמניה
1,907	825	-	1,262	26	29	2,732	-	-	-	612	2,005	115	צרפת
7,634	4,894	14	4,030	129	205	13,713	1,185	936	2,121	8,231	2,775	1,522	אחרות
סך-כל החשיפות למדינות זרות													
24,537	10,810	69	17,507	196	365	58,039	22,692	13,744	36,436	16,507	13,211	5,629	
מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIIGS: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד													
234	210	-	394	-	-	444	-	-	-	278	166	-	
מזה: סך החשיפות למדינות LDC													
892	456	-	1,627	94	92	2,468	1,120	935	2,055	1,012	269	67	

שורת "סך-הכל מדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים". הסכום כולל את נתוני תורכיה, כמפורט בטבלה לעיל.

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313.

(3) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(4) סיכון אשראי מאזני חוץ-מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

טבלה 11-6: תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות⁽¹⁾

לשנת 2016				
סך-הכל	ספרד	איטליה	פורטוגל	אירלנד
במיליוני ש"ח				
444	223	53	13	155
(103)	(2)	(20)	(12)	(69)
49	34	14	-	1
4	4	-	-	-
(44)	(33)	(8)	(1)	(2)
350	226	39	-	85
לשנת 2015				
411	161	50	1	199
(24)	(18)	19	12	(37)
88	81	6	-	1
4	4	-	-	-
(35)	(5)	(22)	-	(8)
444	223	53	13	155

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

6.2.8. חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

במסגרת פעילותה העסקית השוטפת, חשופה קבוצת הבנק לסיכון הנובע מחשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים. סיכון זה בא לידי ביטוי בפעילויות מגוונות מול מוסדות פיננסיים, כגון: עסקות המתבצעות בחדרי העסקות של הבנק - הפקדות יתרות מטבע-חוץ ונגזרים, רכישת אגרות-חוב אשר הונפקו על-ידי אותם מוסדות, מימון סחר חוץ לסוגיו, פעילות בשוק ההון וניהול חשבונות. מוסדות פיננסיים זרים כוללים בנקים, בנקים להשקעות, חברות ביטוח, חברות ברוקר/דיילר וגופים מוסדיים.

החשיפה למוסדות פיננסיים זרים מושפעת, הן מחוסנו הספציפי של כל מוסד ומוסד והן מסיכון המדינות בהן הוא פועל, ויכולה להיות מושפעת מאירועים שיתרחשו במדינה הזרה העלולים לגרום להפחתת השווי של נכסי הבנק, או לפגוע ביכולתם של המוסדות הזרים לכבד את התחייבויותיהם, לרבות כלפי קבוצת הבנק, וביניהם: משבר פיננסי או כלכלי, השלכות של שינויים במצב הפוליטי בארצות השונות, אי יציבות חברתית ועוד. יודגש, כי רוב חשיפות האשראי של קבוצת הבנק כלפי מוסדות פיננסיים זרים הינן כלפי בנקים, כאשר מרבית החשיפות הן כלפי מערכת הבנקאות במערב אירופה ובצפון אמריקה, בעוד שהחשיפה למוסדות פיננסיים אחרים נמוכה יחסית.

הבנק נוקט בצעדים למזעור הסיכונים על-ידי ניתוב הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים אל מוסדות עמם נחתמו הסכמי CSA (Credit Support Annex) שהם הסכמי העברת ביטחונות לתיחום ולמזעור סיכוני האשראי בפעילות זאת, על-ידי התחשבות יומית, המתבצעת בין הבנק והצד הנגדי בהתאם להסכם. כמו-כן הבנק נוקט בצעדים להקטנת ונטרול סיכוני סליקה וצד נגדי (אשראי) על-ידי סליקת עסקות במסלוקות מרכזיות - עסקות במטבעות באמצעות המסלוקה הבינלאומית הידועה בשם CLS (Continuous Linked Settlement) ועסקות ריבית מסוג IRS במטבעות דולר, אירו, ליש"ט ויין יפני במסלוקת LCH. בחינת מדיניות האשראי נמשכת כל העת תוך התאמתה להתפתחויות בשווקים העולמיים.

בנוסף הבנק מקיים מעקב ובקרה שוטפים אחרי החוסן הפיננסי והחשיפות כלפי כל המוסדות הפיננסיים עמם יש פעילות. המעקב מתבסס, בין היתר, על בחינה שוטפת של מספר אינדיקטורים: התייחסות חברות הדירוג הבינלאומיות, תנודות מחירים בשוקי ההון, לרבות מחירי הביטוח לנכסים פיננסיים (CDS), הדוחות הכספיים, תחזיות והערכות מקרו כלכליות ובחינת יכולת המדינות לתמוך בסקטור הפיננסי במידת הצורך.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 12-6: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

31 בדצמבר 2016			
סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח			
			דירוג אשראי חיצוני⁽⁵⁾
16,853	11,202	5,651	AAA עד AA-
16,123	3,719	12,404	A+ עד A-
2,053	170	1,883	BBB+ עד BBB-
79	37	42	BB+ עד B-
-	-	-	פחות מ-B-
148	19	129	ללא דירוג**
35,256	15,147	20,109	סך-הכל חשיפות האשראי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים*
-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾
-	-	-	מזה: יתרת חובות פגומים
-	-	-	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
35,256	15,147	20,109	סך-הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים לאחר ניכוי יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
5	1	4	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי

31 בדצמבר 2015			
סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח			
			דירוג אשראי חיצוני⁽⁵⁾
5,849	2,080	3,769	AAA עד AA-
12,271	999	11,272	A+ עד A-
2,654	231	2,423	BBB+ עד BBB-
113	20	93	BB+ עד B-
-	-	-	פחות מ-B-
249	23	226	ללא דירוג**
21,136	3,353	17,783	סך-הכל חשיפות האשראי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים*
-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾
-	-	-	מזה: יתרת חובות פגומים
-	-	-	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
21,136	3,353	17,783	סך-הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים לאחר ניכוי יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
4	1	3	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי

* היתרות כוללות חשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים במדינות הבאות:
 ספרד - סך חשיפה של כ-194 מיליון ש"ח, מזה סך של 53 מיליון ש"ח בדירוג A-, סך של 115 מיליון ש"ח בדירוג BBB+, סך של 23 מיליון ש"ח בדירוג BBB- והיתרה בסך של 3 מיליון ש"ח בדירוג BB+ (סך חשיפה בסוף שנת 2015 הייתה כ-161 מיליון ש"ח, מזה סך של 46 מיליון ש"ח בדירוג BBB+, סך של 112 מיליון ש"ח בדירוג BBB-, והיתרה בסך של 3 מיליון ש"ח בדירוג BB+).
 אירלנד - סך חשיפה של כ-13 מיליון ש"ח בדירוג A והיתרה בסך 3 מיליון ש"ח ללא דירוג. (סך החשיפה בסוף שנת 2015 הייתה כ-12 מיליון ש"ח, מזה סך של כ-3 מיליון ש"ח בדירוג AA-, והיתרה בסך של 9 מיליון ש"ח ללא דירוג).
 איטליה - סך חשיפה של כ-120 מיליון ש"ח, בדירוג BBB- (סך החשיפה בסוף שנת 2015 הייתה כ-145 מיליון ש"ח, מזה כ-144 מיליון ש"ח בדירוג BBB- והיתרה בסך כ-1 מיליון ש"ח בדירוג B-).
 ביון ובפורטוגל החשיפה למוסדות פיננסיים הינה מזערית ומסתכמת בפחות ממיליון ש"ח.
 ** מזה מסלקות בחו"ל המהוות 56% מהיתרה. הסכום הנותר מפוזר בשורה ארוכה של בנקים ומוסדות פיננסיים. (31.12.15: 74% מהיתרה).
 (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הכללי. אך איננה כוללת חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים שיש להם ערבות ממשלתית.
 (2) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
 (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי. אינו כולל סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חוב של לווה.
 (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
 (5) לפי הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי במטבע-חוץ לטווח ארוך שניתן על-ידי אחת מחברות הדירוג העיקריות Moody's, S&P-Fitch ו-I.

החשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 בכ-35.3 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-14.1 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-21.1 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015. עלייה זו נבעה בעיקר מגידול בחשיפה החוץ-מאזנית בסך כ-11.8 מיליארד ש"ח. מרבית הגידול בחשיפה חוץ-מאזנית נבעה עקב רכישת פוליסת ביטוח על-ידי הבנק ממבטחי משנה זרים לביטוח סיכון אשראי חוץ-מאזני של הבנק בגין ערבויות ומסגרות מכח חוק ערבויות מחר בסך כ-13.4 מיליארד ש"ח. בנוסף לכך, חלה עלייה בסך כ-2.2 מיליארד ש"ח בחשיפה המאזנית לעומת סוף שנת 2015. כ-94% מהחשיפה למוסדות פיננסיים זרים היא מול מוסדות פיננסיים בעלי דירוג A- ומעלה.

החשיפה למוסדות פיננסיים זרים של קבוצת הבנק נחלקת ל-59% בבנקים וחברות אחזקה בנקאיות, ו-41% בחברות ביטוח. עיקר החשיפה של קבוצת הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים בארצות-הברית (17%), ובמדינות מערב אירופה (73%). ענף "בנקים בחו"ל" בגילוי על סיכון אשראי לפי ענפי משק בפרק סקירת הסיכונים כולל רק את החשיפות בגין בנקים חו"ל, כולל בנקים מרכזיים. מוסדות פיננסיים מוצגים בעיקר בענף שירותים פיננסיים. כמו-כן כולל "סיכון האשראי הכולל" יתרות מאזניות וחוף-מאזניות בגין נגזרים. הטבלה לעיל אינה כוללת חשיפה בגין בנקים מרכזיים כמו גם יתרות חוץ-מאזניות בגין נגזרים.

סך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני" בגילוי על סיכון אשראי לפי ענפי משק בפרק סקירת הסיכונים כולל אשראי לציבור ופיקדונות בבנקים אך אינו כולל אגרות-חוב וניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מחר חוזר הכלולים בטבלה לעיל. אשראי מאזני וחוף-מאזני בגין נגזרים אינו נכלל בסך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני". לעומת זאת, הטבלה לעיל כוללת יתרות מאזניות בגין נגזרים.

6.2.9. אשראי ללקוחות פרטיים (ללא דיוג)

מתן אשראי ללקוחות פרטיים נעשה בהלימה למדיניות ולנוהלי האשראי והביטחונות, לרבות: מטרת האשראי והתאמתה לצרכי הלקוח, סכום האשראי המבוקש והתאמתו ליכולת ההחזר של הלקוח. בקשות האשראי ללקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית המאושרות בסניפים מבוצעות באמצעות מערכות ממוכנות, מודלים וכלים התומכים בקבלת החלטות של בעל הסמכות. בקשות האשראי ללקוחות הפרטיים מוגשות ונבחנות ברמת קבוצת סיכון, כנדרש על-פי הוראות בנק ישראל. בקשות האשראי נבחנות בזהירות מרבית, תוך מתן דגש לנושאים המצוינים לעיל.

ללקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית מוצע בין היתר, אשראי מקוון מסוג "אשראי ברגע". סכום ההלוואה המרבי אותה יכול הלקוח לבקש ותנאי ההלוואה נקבעים על-פי קריטריונים שונים בהתאם לנתוני הלקוח וחשבונותיו.

פניה יזומה למתן אשראי ללקוחות פרטיים מתבצעת לאוכלוסיה מוגדרת לאחר הפעלת סננים רגולטורים וסנני סיכון. מתן האשראי נעשה בהתאמה לצרכי הלקוח ויכולת ההחזר שלו. בפניה יזומה מופנית תשומת לב הלקוח לנכסים פיננסיים הקיימים בחשבון, ולבחינת כדאיות לקיחת האשראי בהתייחס לקיומם של נכסים והתחייבויות בחשבונו והתשוואה ביניהם, ככל שישנם כאלה. הפניה יכולה להתבצע בכל אחד מהערוצים בהם הלקוח פעיל. בנוסף, בפניה יזומה ללקוח קיימת הקפדה על הכללים הנדרשים על-פי הרגולציה.

תוכניות הבנק לצמיחה במוצרים הבנקאיים, ובין היתר בתחום האשראי, מתבססות על היבטי פוטנציאל צמיחה כמו גם היבטי סיכון, ביניהם, הצמיחה הצפויה במשק, יכולת ההחזר של הלקוחות, היקף הפירעונות הצפוי ועוד. הבנק מבצע מעקב שוטף אחר ביצועי האשראי והסיכון.

החטיבה הקמעונאית נוקטת פעולות לניהול סיכון האשראי בקרב אנשים פרטיים, המבוססות על עקרונות ניהול סיכונים האשראי בבנק, באמצעות כלי מדידה ובקרה לניטור תיק האשראי, איכותו, סיכנו ועמידה במגבלות המדיניות, ביניהם:

מודל אומדן סיכון - מודל סטטיסטי לדרוג סיכון אשראי ללווים פרטיים בחטיבה הקמעונאית. הלווים מדרגים הן על-פי הסיכון להגיע לכשל, והן על-פי ההפסד החזוי. נתוני המודל משמשים לצורך קבלת החלטות באשראי על-ידי בעל הסמכות, וכן לצרכי בקרת סיכון ודיווח להנהלה, זיהוי מגמות ושינויים ברמת סיכון התיק, ומסייעים בטיפול ממוקד בגורמי הסיכון לצורך הקטנת הסיכון והחשיפה.

תאבון סיכון - תאבון הסיכון בחטיבה הקמעונאית מוגדר ומאושר בדירקטוריון מדי שנה. המדדים מנוטרים ומדווחים באופן שוטף.

מדיניות ונוהלי אשראי - מדיניות האשראי מסדירה ומגדירה את הכללים החלים על כל הגורמים בחטיבה הקמעונאית העוסקים באשראי, ומכוונת לשרת את המטרות העסקיות של החטיבה, ביניהן: ניהול תיק האשראי תוך שמירה על פרופיל סיכון מוגדר, אחידות בטיפול ובניתוח האשראי, התאמת מוצרי האשראי לצרכי הלקוחות ומענה לדרשות הרגולציה. מדיניות החטיבה הקמעונאית בנושא אשראי צרכני ללקוחות פרטיים מוגדרת על-ידי כללים עסקיים ועל-ידי מודלים. המדיניות מגדירה את אופן הטיפול במתן אשראי, לרבות עקרונות ושיקולים בעת מתן אשראי, ניהול אשראי קיים, ומעקבים נדרשים, כולל טיפול בלקוחות בעלי סממנים היכולים להעיד על קושי ביכולת שירות החוב. זאת, בהתבסס על נוהלי האשראי והביטחונות, בהתאם למדיניות הבנק.

מדרג סמכויות - מדרג סמכויות אשראי בבנק הינו עקרון בסיסי בניהול האשראי וסיכונים האשראי בבנק. מדרג הסמכויות מגדיר את ספי אישור האשראי האישיים, וכן את ספי המעבר לאישורי צוותים בכירים יותר ואת הרכבם. סמכות האשראי לכלל בעלי התפקידים העוסקים באשראי נקבעת הן בהתאם להכשרה המקצועית הידע והניסיון בתחום האשראי, והן בהתאמה לצרכי היחידה בה הם עובדים.

בקרות - תהליכי הבקרה בתחום סיכונים האשראי, מבוצעים מרמת הלווה הבודד ועד לרמת תיק האשראי הכולל, בהלימה למדיניות הבנק. מבוצע דיווח להנהלה ולדירקטוריון על מצב תיק האשראי של החטיבה הקמעונאית ועמידה במדדי הסיכון שנקבעו. הדיווח נסמך על תוצאות ניטור שוטף המבוצע באמצעות כלים תומכים לשיקוף מוקדי סיכון ומדדים חריגים. הבקרות בסניפים ובמנהלות האזור מעוגנות בנהלי הבנק. חלק מהבקרות ממוחשבות ומהוות בקרה מונעת, וחלקם באמצעות: זיהוי סיכונים במערכות הממוכנות ודוחות בקרה שוטפים. הבקרות מוגדרות על-פי מוקדי הסיכון. הבקרות מבוצעות בהיקפים המשתנים בהתאם לרמת הסיכון של היחידה. תוצרי הבקרות מתועדים ומנותחים לצורך הפקת לקחים ושיפור ניהול הסיכון.

פועלים להבראה - תהליך טיפול בלקוחות פרטיים שנקלעו לקשיים, תוך שיתוף עימם ובכוונה לשמרם. תהליך פועלים להבראה נעשה תוך שימת לב להעצמת חירותו הפיננסית של הלקוח ומתן מענה מקצועי איכותי לצרכיו ולהעדפותיו. מעטפת השירות והטיפול בכל לקוח נקבעת באופן דיפרנציאלי, תוך התמקדות בהתאמת הטיפול למאפייני פעילותו ויכולותיו הכלכליות של הלקוח. לצורך ניהול התהליך הוקמה יחידה יעודית, בה הוכשרו עובדים מנוסים המתמחים בטיפול בלקוחות אלה.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 13-6: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	השינוי	2015	2016
באחוזים		במיליוני ש"ח	
מאזני			
1.35%	49	3,634	3,683
עו"ש חובה			
4.49%	1,616	35,957	37,573
הלוואות			
(0.25%)	(31)	12,234	12,203
חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי			
3.15%	1,634	51,825	53,459
סך-הכל סיכון אשראי מאזני			
חוץ-מאזני			
(20.25%)	(7,771)	38,368	30,597
סיכון אשראי חוץ-מאזני			
(6.80%)	(6,137)	90,193	84,056
סך-הכל סיכון אשראי כולל			

טבלה 14-6: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל

שיעור מסך-הכל סיכון אשראי מאזני	השינוי		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
			במיליוני ש"ח		
	2015	2016	2015	2016	
1.93%	1.96%	4.90%	999	1,048	סיכון אשראי בעייתי
1.30%	1.35%	7.14%	672	720	מזה: סיכון אשראי פגום
0.16%	0.15%	(3.57%)	84	81	חובות בפיגור מעל 90 יום
0.49%	0.71%	51.19%	252	381	מחיקות חשבונאיות נטו
1.56%	1.69%	11.99%	809	906	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי

בשנת 2016 נרשם גידול של כ-4.5% בירתת הלוואות לאנשים פרטיים בישראל. הגידול הושפע בין היתר משיעורי הריבית הנמוכים במשק. סך סיכון האשראי המאזני גדל בכ-3.2% בהשפעת גידול נמוך יותר בירתת עו"ש חובה וקטיון קל בירתת חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי. סך יתרות סיכון האשראי הכולל לאנשים פרטיים בישראל פחתו בכ-6.8% בשנת 2016 בעקבות ירידה של כ-20.3% בסיכון האשראי החוץ-מאזני. הירידה בסיכון האשראי החוץ-מאזני הושפעה מצמצום מסגרות כרטיסי אשראי.

במקביל לעלייה בחשיפות האשראי קיימת גם עלייה ברמת הסיכון בתיק האשראי לאנשים פרטיים, המתבטאת, בין היתר, בשיעור המחיקות החשבונאיות נטו בשנת 2016. הבנק מקיים תהליכי מעקב וניטור אחר סיכון האשראי לאנשים פרטיים ומעדכן תהליכים ככל שנדרש.

יתרות סיכון האשראי לאנשים פרטיים כוללות יתרות בגין פעילות חברות ישראלכרט ופועלים אקספרס המתרכזות בתחום כרטיסי האשראי. חברת ישראלכרט פעילה גם בתחום האשראי אך חלקה בתיק הלוואות הכולל נמוך ועומד על כ-5.5% מירתת הלוואות בשנת 2016 לעומת כ-4.2% בשנת 2015.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

6.2.10 סיכונים בתיק הלוואות לדיור

טבלה 15-6: סיכונים בתיק הלוואות לדיור

ליום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
יתרות אשראי		
67,246	69,254	הלוואות מכספי הבנק
2,135	1,737	הלוואות מכספי האוצר*
132	93	מענקים מכספי האוצר*
69,513	71,084	סך-הכל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2015		2016		
במיליוני ש"ח				
ביצוע				
הלוואות מכספי האוצר				
4	10			הלוואות
7	4			מענקים
11	14			סך-הכל מכספי האוצר
15,180	11,937			סך-הכל הלוואות מכספי הבנק
15,191	11,951			סך-הכל הלוואות חדשות
3,054	995			הלוואות ישנות שמוחזרו, מכספי הבנק
18,245	12,946			סך-הכל הלוואות שניתנו

* סכום זה אינו נכלל במסגרת היתרות המאזניות לציבור.

התפתחות יתרות אשראי לדיור

טבלה 16-6: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל	מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד				סך-הכל	
	ריבית משתנה	ריבית קבועה	ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה			
שיעור יתרת חוב רשומה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	שיעור יתרה במיליוני ש"ח	
3.0%	69,254	0.8%	574	29.1%	20,120	18.2%	12,630	36.6%	25,360	15.3%	10,570	31.12.16
8.3%	67,246	1.0%	678	30.8%	20,724	19.6%	13,179	35.5%	23,880	13.1%	8,785	31.12.15
6.6%	62,114	1.4%	870	35.8%	22,241	21.5%	13,379	34.4%	21,374	6.8%	4,250	31.12.14

היקף החוב הבעייתי

בשנים האחרונות ניכרת ירידה מתמשכת בשיעור הסכומים בפיגור מתוך יתרות האשראי ובהיקפי הפרשה להפסדי אשראי.

טבלה 17-6: התפתחות סכומי הפיגור בהלוואות לדיר ופרשה להפסדי אשראי

שנת חוב בעייתי	שיעור חוב בעייתי	חוב בעייתי במיליוני ש"ח	שיעור הפרשה להפסדי אשראי לפי עומק הפיגור	פרשה להפסדי אשראי לפי עומק הפיגור (כולל הפרשה קבוצתית) במיליוני ש"ח	שיעור הפיגור	סכום בפיגור מעל 90 יום	יתרת חוב רשומה במיליוני ש"ח	31.12.16
1.5%	1,014	0.6%	432	0.2%	123	69,254	31.12.16	
1.4%	949	0.7%	453	0.2%	111	67,246	31.12.15	
1.7%	1,029	0.7%	445	0.2%	121	62,114	31.12.14	

כימות ומדידת הסיכון – תיק אשראי לדיר

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיר ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכויי אשראי לדיר נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיר, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיר בבנק. גידור הסיכון: הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגנונות שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעורי LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלוואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף פרט. קיימים אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, אינפלציה חדה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיר.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות מנהל החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף מבוצעים תרחישי מאמץ על תיק המשכנתאות ומנותחת השפעה על התיק עצמו ועל כלל הבנק. התרחישים כוללים התייחסות לירידה חדה במחירי הדירות, עלייה בריבית ועלייה ברמת האבטלה במשק. כמו-כן, קיימים הסדרי ביטוח – ביטוח חיים וביטוח מבנה.

לפרטים נוספים, ראה פרק "מגזר משקי הבית" לעיל.

טבלה 18-6: התפתחות יתרות האשראי לדיר ל-5 השנים האחרונות

2012	2013	2014	2015	2016	
במיליוני ש"ח					
54,060	58,294	62,114	67,246	69,254	יתרות לסוף תקופה
9.8%	7.8%	6.6%	8.3%	3.0%	שינוי ביתרות שנתי
11,541	11,748	12,157	15,180	11,937	ביצוע הלוואות חדשות

בשנת 2016 חלו עליות מתונות ביתרות, תוך ירידה קלה בנתח השוק בפעילות זו.

כימות ומדידת הסיכון – ביצוע אשראי לדיר

אישור הלוואות לדיר מתבצע בהתאם למדרג סמכויות המגלם את מהות בקשת האשראי והסיכון הגלום בה. כימות ומדידת סיכון האשראי לדיר מבוצעים במספר רמות: רמת הלקוח הבודד וכן ברמת כלל תיק האשראי של הבנק, לצורך כך, פותחו ויושמו תהליכי כימות ומדידה, המשלבים הערכות מומחים בתחום האשראי לדיר ומודלים סטטיסטיים. במסגרת כימות הסיכון מבוצעת בחינה ממוקדת בנושא בחינת כושר החזר כולל בחינת רגישות לשינויים אפשריים בכושר החזר כתוצאה משינוי אפשרי בשיעור הריבית.

נתוני הלוואות לדיור – שיעור מסך הביצועים החדשים טבלה 19-6: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק

לשנה שהסתיימה ביום			
31.12.14	31.12.15	31.12.16	
מאפיינים			
36.6%	33.3%	24.5%	שיעור מימון מעל 60%
5.6%	0.7%	0.2%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
1.9%	0.3%	0.1%	שיעור מימון מעל 60% וגם שיעור החזר מעל 40%
31.0%	30.0%	30.0%	שיעור הביצועים בריבית המשתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים (הגבלת בנק ישראל 33.3%)
4.5%	2.7%	3.0%	שיעור ההלוואות לכל מטרה
16.8%	16.7%	14.6%	שיעור ההלוואות להשקעה מרכישה
613	657	632	הלוואה ממוצעת לרכישה (באלפי ש"ח) - ללא מיחזורי אוצר
20.9	21.6	23.2	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)
20.8%	24.7%	34.6%	שיעור מעל 25 שנה (כולל מיחזורים)

יצוין כי שיעורי המימון חושבו על-פי הוראת דיווח לפיקוח על הבנקים מספר 876 - דוח על הלוואות לדיור.

בשנים האחרונות ישנה ירידה בשיעור הביצועים של אשראים בשיעור מימון מעל 60%, ובשיעור החזר מעל 40% מההכנסה. במקביל חלה עלייה בתקופת הפירעון הממוצעת וכן בשיעור הביצועים של הלוואות מעל 25 שנה. מגמות אלו הושפעו ממדיניות הבנק, רגולציה ומעליית מחירי הדירות.

6.2.11. מימון ממונף

הבנק מעמיד מעת לעת מימון ממונף ללקוחותיו.

באפריל 2015 פורסמה הוראה חדשה לניהול בנקאי תקין מספר 327 - "ניהול הלוואות ממונפות" שנכנסה לתוקף החל מיום 1 בינואר 2016. בעקבות ההוראה עודכנה אוכלוסיית מימון ממונף.

מימון ממונף כולל בתוכו בין היתר, עסקות הוניות, מימון ללווים בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופיין בערכים חריגים של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות המקובלות בענפי המשק השונים כגון: שיעור מימון גבוה וחורג מהמדיניות הענפית ומימון חוב נחות (Mezzanine).

קיימת מגבלה פנימית למימון ממונף ביחס להון רוברד 1 של הבנק. התפתחות המימון הממונף והעמידה במגבלה שנקבעה מדווחים אחת לרבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון לצורך מעקב אחר הסיכונים הגלומים במימון מסוג זה.

להלן יובאו נתונים אודות סיכוני האשראי בגין מימון ממונף. הגילוי מתמקד בחשיפות בגין לווים ממונפים/עסקות ממונפות בהם יתרת האשראי עולה על סך של 0.5% מהון רוברד 1.

טבלה 20-6: חשיפות הבנק בגין מימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה ליום 31 בדצמבר 2016

31 בדצמבר 2016			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	781	-	781
2	688	981	1,669
1	200	2	202
2	1,501	67	1,568
2	957	221	1,178
1	354	-	354
3	967	64	1,031
12	5,448	1,335	6,783

ענף המשק של הלווה

בינו ובנדל"ן - בינו

בינו ובנדל"ן - פעילויות בנדל"ן

בתי מלון שירותי הארחה ואוכל

כרייה וחציבה

מסחר

שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח

תעשייה

סך-הכל

חשיפות הבנק בגין מימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה ליום 31 בדצמבר 2015 (הוצג מחדש עקב שינוי סף הדיווח)

31 בדצמבר 2015			
סך-הכל*	יתרת אשראי חוץ-מאזני	יתרת אשראי מאזני	מספר לווים
במיליוני ש"ח			
			ענף המשק של הלווה
1,572	206	1,366	3
			בינוי ונדל"ן - בינוי
1,786	992	794	2
			בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
1,510	112	1,398	2
			כרייה וחציבה
232	-	232	1
			מידע ותקשורת
622	-	622	2
			מסחר
598	-	598	2
			שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
969	125	844	2
			תעשייה
7,289	1,435	5,854	14
			סך-הכל

* בניכוי הפרשה פרטנית להפסדי אשראי בסך של כ-89 מיליון ש"ח.

6.3. סיכון שוק

סיכון שוק - סיכון להפסד או ירידת-ערך הנובע משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים או קבוצת תיקים, וברמה הכוללת שינוי בשווי הכלכלי של הבנק, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכלל זה:

- **סיכון ריבית** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי ריבית במטבעות השונים;
- **סיכון מטבע** - סיכון להפסד כתוצאה משינויי שער חליפין;
- **סיכון אינפלציה** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן;
- **סיכון מחיר מניות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות;
- **סיכון מרווחי אשראי** - סיכון להפסד כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון אגרות-החוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין הריבית חסרת הסיכון הרלוונטי;
- **סיכון תנודתיות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
- **סיכון מרווח (Basis spread)** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים, או בסיסי ריבית שונים.

6.3.1. ניהול סיכונים השוק

ניהול סיכונים השוק מתבצע בראיה גלובלית של הפעילות בבנק בארץ ובסניפי הבנק בחו"ל, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. תחומי הפעילות ומסגרות הסיכון מאושרים על-ידי הנהלה והדירקטוריון. מדיניות ניהול סיכונים השוק מכוונת להגדלת תוחלת הרווח, תוך שמירה על רמות סיכון מאושרות ומבוקרות.

בניהול סיכונים שוק בבנק, מבחינים בין חשיפות הנוצרות כחלק מניהול שוטף של הנכסים וההתחייבויות של הבנק, להלן התיק הבנקאי (חשיפות שאינן למסחר), לבין החשיפות בתיק למסחר (שעיקרו מנוהל בחדרי העסקות). לנושא ניהול סיכונים השקעה (סיכון מניות ומרווחי אשראי) ראה [סעיף 6.3.4 להלן](#). הניהול הגלובלי נעשה באחריות מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית ובהנחייתו. הניהול השוטף והפיקוח על ניהול הנכסים וההתחייבויות והמסחר הינם באחריות המנהלים באגף לניהול נכסים והתחייבויות ובאגף חדרי עסקות וברוקראז' בחטיבת שווקים פיננסיים בתל-אביב, וביחידה לניהול נכסים והתחייבויות ובחדר העסקות בסניף הבנק בניו-יורק. הסניף כפוף מקצועית בנושאים אלה למנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. המדיניות מותווית ומבוקרת על-ידי צוות הנהלה ניהול נכסים והתחייבויות גלובלי, צוות הנהלה נוסטרו וצוות הנהלה השקעות. המדיניות, לרבות המגבלות והיעדים שנקבעו, מובאים לדיון ולאישור, לפי העניין, לצוותי הנהלה, לוועדות הדירקטוריון, או למליאת הדירקטוריון.

הפעילות השוטפת מתנהלת על-ידי צוותי משנה בהשתתפות בעלי תפקידים בכירים בבנק. ניהול סיכונים השוק מתבצע בכל חברה בת בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי מדיניות הנקבעת על-ידי הדירקטוריון של כל חברה ובהתאמה למדיניות הקבוצתית. אמידה ובקרה של סיכונים השוק מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים, ובשים לב לגודל ההון ולאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה בת. החשיפה לסיכונים שוק של החברות הבנות נבחנת על-ידי המחלקה לניהול סיכונים שוק וניזילות בחטיבה לניהול סיכונים ומדווחת להנהלה ולדירקטוריון הבנק בתדירות התואמת את רמת הסיכון. הבנק קבע מגבלות סיכון קבוצתיות החלות גם על השלוחות בהן רמת הסיכון הוגדרה כמשמעותית לקבוצה. הרחבה לגבי אופן ניהול הסיכונים, אמידתם ובקרתם ראה [ב"דוח על הסיכונים"](#).

6.3.2. סיכון ריבית

סיכון הריבית כהגדרתו לעיל, כולל גם את גורמי הסיכון הבאים:

- **סיכון תמחור מחדש (Repricing risk)** – סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (בריבית הקבועה) ובמועדי התמחור מחדש (בריבית המשתנה);
- **סיכון עקום התשואה (Yield curve risk)** – סיכון הנובע משינויים שונים בשיעורי הריבית לתקופות פירעון שונות שיבואו לידי ביטוי בשינוי בשיפוע העקום (התללה או השטחה) או בצורתו (פיתול);
- **סיכון מרווח (Basis spread)** – סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים;
- **סיכון אופציונליות** – נובע מזכויות מימוש שונות גלומות בנכסים והתחייבויות (לדוגמא הזכות למשיכת כספים בכל עת, לעיתים ללא קנסות);
- **חשיפת ערך** – אומדן השינוי הצפוי בערך הכלכלי (ההון הפיננסי) כתוצאה משינוי הריבית;
- **חשיפת ההכנסה החשבונאית** – השינוי הצפוי בהכנסה החשבונאית בשנה הקרובה כתוצאה משינוי הריבית.

הבנק, בדומה לבנקים בעולם, חשוף לסיכון הריבית הן בתיק הבנקאי והן בתיק למסחר. סיכון ריבית הוא סיכון מובנה בפעילות הבנקאית, עיקר החשיפות לסיכון זה נובעות מניהול התיק הבנקאי. ניהול סיכון הריבית הינו חלק מניהול החשיפות לסיכונים השוק כמתואר לעיל.

סיכון ריבית בתיק הבנקאי – מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי הריבית השונים על הערך הכלכלי של ההון, ו/או על ההכנסה החשבונאית. הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע מממן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת הריבית הנובעת מניהול תיקי ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות – פערי מגזר, תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד.

החשיפה לסיכון נמדדת בשני המישורים: (א) חשיפת ערך – הערכה של שינוי הערך הכלכלי של התיק הבנקאי כתוצאה משינוי בעקום הריבית; (ב) רגישות ההכנסה החשבונאית – השינויים הצפויים להכנסה (החשבונאית) בתיק הבנקאי כתוצאה משינויים בעקום התשואות (בהנחת רמה קבועה של יתרות). חשיפת ההכנסה נמדדת אף היא בשני מישורים: רגישות ההכנסה של כלל התיק הבנקאי בשנה הקרובה (12 החודשים הבאים), ורגישות ההכנסה (המיידי) של המכשירים הנמדדים חשבונאית לפי MtM (למעט גידורים חשבונאיים). הבנק בחר להתמקד בניהול חשיפת הערך, כאשר מוטלות מגבלות גם על רגישויות ההכנסה כאמור לעיל.

ניתוח רגישות השווי ההוגן

טבלה 21-6: פירוט השווי ההוגן של הבנק וחברות מאוחדות שלו לפי מגזרי הצמדה

31 בדצמבר 2016					
סך-הכל*	מטבע-חוץ***			מטבע ישראלי	
	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא-צמוד*
במיליוני ש"ח					
424,438	10,513	8,186	65,261	46,088	294,390
748,382	15,222	26,619	327,537	23,632	355,372
396,173	4,932	15,359	86,343	41,415	248,124
749,038	16,645	20,265	310,550	24,608	376,970
27,609	4,158	(819)	(4,095)	3,697	24,668
2015 בדצמבר 31					
סך-הכל*	מטבע-חוץ***			מטבע ישראלי	
	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא-צמוד*
במיליוני ש"ח					
408,364	11,091	9,953	66,154	51,595	269,571
689,665	20,399	31,754	244,086	19,173	374,253
381,326	5,729	14,963	82,877	42,693	235,064
690,680	22,796	26,436	231,205	21,568	388,675
26,023	2,965	308	(3,842)	6,507	20,085

* הוצג מחדש.

** כולל מכשירים פיננסיים מורכבים. לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים.

*** לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע-חוץ.

**** סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים, כשהם מהווים בריביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

טבלה 22-6: השפעת שינויים הפוטנטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא-כספיים

31 בדצמבר 2016							
שינוי בשווי הוגן	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי ריבית**						
	סך-הכל	מטבע-חוץ*			מטבע ישראלי		
		סך-הכל	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא-צמוד

במיליוני ש"ח

השינוי בשיעורי הריבית

(4.7%)	(1,289)	26,320	4,076	(832)	(4,398)	3,687	23,787	גידול מידי מקביל של אחוז אחד
(0.5%)	(126)	27,483	4,146	(822)	(4,120)	3,695	24,584	גידול מידי מקביל של 0.1 אחוז
5.1%	1,407	29,016	4,222	(810)	(3,759)	3,724	25,639	קיטון מידי מקביל של אחוז אחד

31 בדצמבר 2015							
שינוי בשווי הוגן	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי ריבית**						
	סך-הכל	מטבע-חוץ*			מטבע ישראלי		
		סך-הכל	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא-צמוד

במיליוני ש"ח

השינוי בשיעורי הריבית

(4.5%)	(1,178)	24,845	2,974	240	(4,083)	6,439	19,275	גידול מידי מקביל של אחוז אחד
(0.1%)	(28)	25,995	3,065	300	(3,867)	6,485	20,012	גידול מידי מקביל של 0.1 אחוז
5.7%	1,478	27,501	3,175	378	(3,590)	6,558	20,980	קיטון מידי מקביל של אחוז אחד

* לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע-חוץ.

** שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים שמוצג בכל מגזר הצמדה הוא השווי ההוגן נטו במגזר זה בהנחה שחל השינוי שצויין בכל שיעורי הריבית במגזר ההצמדה. סך-הכל שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים הוא השווי ההוגן נטו של כל המכשירים הפיננסיים (למעט פריטים לא-כספיים) בהנחה שחל השינוי שצויין בכל שיעורי הריבית בכל מגזרי ההצמדה.

לפריטים נוספים בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 33](#) בדוחות הכספיים להלן.

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית טבלה 23-6: חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית לא-צמוד

ליום 31 בדצמבר 2016				
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 עד 5 שנים
במיליוני ש"ח				
חטבעי ישראלי לא-צמוד				
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ונכסים פיננסיים מורכבים				
נכסים פיננסיים ⁽¹⁾⁽³⁾	212,113	20,004	28,989	15,286
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	65,044	120,820	52,135	59,158
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	466	646	1,270	201
סך-הכל שווי הוגן	277,623	141,470	82,394	74,645
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים והתחייבויות פיננסיות מורכבות				
התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾	215,941	7,615	9,836	9,040
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	80,170	125,718	49,458	64,712
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	767	605	1,377	-
סך-הכל שווי הוגן	296,878	133,938	60,671	73,752
הכשירים פיננסיים, נטו				
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	(19,255)	7,532	21,723	893
החשיפה המצטברת במגזר	(19,255)	(11,723)	10,000	10,893

* הוצג מחדש.

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (3) הנתונים כוללים הנחות פירעון מוקדם בגין אשראי לדיו. השפעת הנחות אלו על השווי הוגן הינה הגדלת השווי הוגן ב-139 מיליוני ש"ח והקטנת מח"מ הנכסים ופער המח"מ ב-0.03 שנה.

הערות כלליות:

- א. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל התחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, ימסרו לכל מבקש.
- ב. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי הוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 33 בדוחות הכספיים, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי הוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה [ביאור 33 בדוחות הכספיים](#).
- ג. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי הוגן הכלול בגינו בביאור 33 בדוחות הכספיים.
- ד. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי הוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- ה. רכיבים אופציונליים המשוייכים במכשירים פיננסיים, לצרכים חשבונאיים, קיבלו ביטוי בתזרימי המזומנים באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

31 בדצמבר 2015			ליום 31 בדצמבר 2016						
משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל 20 שנה	מעל 10 עד 20 שנים	מעל 5 עד 10 שנים
בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח	בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח				
0.51	2.63	*269,563	0.50	2.87	294,383	3,314	114	1,844	6,250
1.11		*369,285	1.16		351,603	-	-	336	26,511
2.65		4,976	2.23		3,776	-	-	-	1,193
⁽²⁾ 0.87		*643,824	⁽²⁾ 0.87		649,762	3,314	114	2,180	33,954
0.23	1.12	*235,064	0.22	1.19	248,124	74	2	293	1,445
1.10		*384,642	1.11		374,221	-	-	328	27,925
0.35		4,033	0.34		2,749	-	-	-	-
⁽²⁾ 0.77		*623,739	⁽²⁾ 0.75		625,094	74	2	621	29,370
		20,085			24,668	3,240	112	1,559	4,584
					24,668	21,428	21,316	19,757	

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית (המשך)
טבלה 24-6: חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית צמוד למדד

ליום 31 בדצמבר 2016				
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל שנה עד 5 שנים	מעל 3 עד 5 שנים
במיליוני ש"ח				
חטבע ישראלי צמוד למדד				
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ונכסים פיננסיים מורכבים				
נכסים פיננסיים ⁽¹⁾⁽³⁾	1,831	2,079	8,363	9,960
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	1,621	2,186	2,639	3,241
סך-הכל שווי הוגן	3,452	4,265	11,002	13,201
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים והתחייבויות פיננסיות מורכבות				
התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾	1,371	2,609	2,658	12,042
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	1,146	1,542	4,039	3,113
סך-הכל שווי הוגן	2,517	4,151	6,697	15,155
מכשירים פיננסיים, נטו				
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	935	114	4,305	(1,954)
החשיפה המצטברת במגזר	935	1,049	5,354	5,735

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (3) הנתונים כוללים הנחות פירעון מוקדם בגין אשראי לדיור. השפעת הנחות אלו על השווי הוגן הינה הגדלת השווי הוגן ב-126 מיליוני ש"ח והקטנת מח"מ הנכסים ופער המח"מ ב-0.18 שנה.

הערות כלליות:

- א. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
- ב. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי הוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 33 בדוחות הכספיים, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי הוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה [ביאור 33 בדוחות הכספיים](#).
- ג. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרמי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי הוגן הכלול בגינו בביאור 33 בדוחות הכספיים.
- ד. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי הוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- ה. רכיבים אופציונליים המשובצים במכשירים פיננסיים, לצרכים חשבונאיים, קיבלו ביטוי בתזרמי המזומנים באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

2015 בדצמבר 31			ליום 31 בדצמבר 2016						
משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל 20 שנה	מעל 10 עד 20 שנים	מעל 5 עד 10 שנים
בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח	בשנים	באחוזים			במיליוני ש"ח		
3.34	2.67	51,595	3.24	3.30	46,088	79	202	2,479	5,934
3.13		19,173	2.62		23,632	-	-	243	4,026
⁽²⁾ 3.28		70,768	⁽²⁾ 3.03		69,720	79	202	2,722	9,960
3.84	1.14	42,693	3.38	0.94	41,415	-	1	949	9,016
3.21		21,568	2.80		24,608	-	-	489	4,546
⁽²⁾ 3.63		64,261	⁽²⁾ 3.16		66,023	-	1	1,438	13,562
		6,507			3,697	79	201	1,284	(3,602)
						3,697	3,618	3,417	2,133

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית (המשך) טבלה 25-6: חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית מטבע-חוץ

ליום 31 בדצמבר 2016				
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 עד 5 שנים
במיליוני ש"ח				
מטבע-חוץ⁽³⁾				
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ונכסים פיננסיים מורכבים				
נכסים פיננסיים ⁽¹⁾⁽⁴⁾	43,987	9,862	7,300	7,927
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	78,945	134,584	67,226	11,521
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	1,668	4,591	3,381	14
סך-הכל שווי הוגן	124,600	149,037	77,907	19,462
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים והתחייבויות פיננסיות מורכבות				
התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾	70,847	16,865	14,542	389
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	66,719	127,381	59,007	12,175
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	1,337	4,600	3,228	14
סך-הכל שווי הוגן	138,903	148,846	76,777	12,578
הכשירים פיננסיים, נטו				
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	(14,303)	191	1,130	2,314
החשיפה המצטברת במגזר	(14,303)	(14,112)	(12,982)	(3,784)

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
 (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
 (3) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע-חוץ.
 (4) הנתונים כוללים הנחות פירעון מוקדם בגין אשראי לדיור. השפעת הנחות אלו הינה זניחה.

הערות כלליות:

- א. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
 ב. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי הוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 33 בדוחות הכספיים, בעקבות להנחות שלפיהן חושב השווי הוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה [ביאור 33 בדוחות הכספיים](#).
 ג. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי הוגן הכלול בגינו בביאור 33 בדוחות הכספיים.
 ד. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי הוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
 ה. רכיבים אופציונליים המשובצים במכשירים פיננסיים, לצרכים חשבונאיים, קיבלו ביטוי בתזרימי המזומנים באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

2015 בדצמבר 31			ליום 31 בדצמבר 2016						
משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכלל שווי הונן	משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכלל שווי הונן	ללא תקופת פירעון	מעל 20 שנה	מעל 10 עד 20 שנים	מעל 5 עד 10 שנים
בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח	בשנים	באחוזים			במיליוני ש"ח		
1.25	2.78	87,198	1.17	2.94	83,960	1,170	108	321	6,264
1.18		286,886	1.07		359,652	-	-	1,071	28,370
0.29		9,353	0.29		9,726	-	-	-	13
⁽²⁾ 1.17		383,437	⁽²⁾ 1.07		453,338	1,170	108	1,392	34,647
0.21	1.33	103,555	0.17	1.40	106,613	10	-	21	191
1.37		270,229	1.22		336,844	-	111	1,278	31,488
1.44		10,222	0.96		10,637	-	-	-	1,190
⁽²⁾ 1.05		384,006	⁽²⁾ 0.97		454,094	10	111	1,299	32,869
		(569)			(756)	1,160	(3)	93	1,778
						(756)	(1,916)	(1,913)	(2,006)

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית (המשך) טבלה 26-6: חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית

ליום 31 בדצמבר 2016				
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 עד 5 שנים
במיליוני ש"ח				
חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית				
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ונכסים פיננסיים מורכבים				
257,931	31,945	44,652	37,468	24,356
נכסים פיננסיים ⁽¹⁾⁽³⁾⁽⁴⁾				
145,610	257,590	122,000	106,769	42,361
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)				
2,134	5,237	4,651	260	14
אופציות (במונחי נכס הבסיס)				
405,675	294,772	171,303	144,497	66,731
סך-הכל שווי הוגן				
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים והתחייבויות פיננסיות מורכבות				
288,159	27,089	27,036	25,557	16,309
התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾				
148,035	254,641	112,504	113,130	41,198
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)				
2,104	5,205	4,605	268	14
אופציות (במונחי נכס הבסיס)				
438,298	286,935	144,145	138,955	57,521
סך-הכל שווי הוגן				
הכשירים פיננסיים, נטו				
(32,623)	7,837	27,158	5,542	9,210
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר				
(32,623)	(24,786)	2,372	7,914	17,124
החשיפה המצטברת במגזר				

* הוצג מחדש.

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (3) כולל מניות המוצגות בטור "ללא תקופת פירעון".
- (4) הנתונים כוללים הנחות פירעון מוקדם בגין אשראי לדיוור. במגזר הלא-צמוד והצמוד: השפעת הנחות אלו על השווי הוגן הינה הגדלת השווי הוגן ב-139 ו-126 מיליוני ש"ח והקטנת מח"מ הנכסים ופער המח"מ ב-0.03 ו-0.18 שנה, בהתאמה. במגזר מטבע-החוץ השפעת הנחות אלו הינה זניחה.

הערות כלליות:

- א. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
- ב. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי הוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 33 בדוחות הכספיים, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי הוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר הנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה [ביאור 33 בדוחות הכספיים](#).
- ג. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי הוגן הכלול בגינו בביאור 33 בדוחות הכספיים.
- ד. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי הוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- ה. רכיבים אופציונליים המשויכים במכשירים פיננסיים, לצרכים חשבונאיים, קיבלו ביטוי בתזרימי המזומנים באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון.

דוח הדירקטוריון וההנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

2015 בדצמבר 31			ליום 31 בדצמבר 2016						
משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכלל שווי הונן	משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכלל שווי הונן	ללא תקופת פירעון	מעל 20 שנה	מעל 10 עד 20 שנים	מעל 5 עד 10 שנים
בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח	בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח				
1.01	2.70	*412,146	0.92	3.06	428,044	8,176	424	4,644	18,448
1.20		676,066	1.12		735,256	369	-	1,650	58,907
1.11		14,329	0.83		13,502	-	-	-	1,206
⁽²⁾ 1.13		*1,102,541	(2) 1.08		1,176,802	8,545	424	6,294	78,561
0.63	1.19	*382,568	0.53	1.05	397,510	1,442	3	1,263	10,652
1.27		677,161	1.17		736,042	369	111	2,095	63,959
1.13		14,255	0.83		13,386	-	-	-	1,190
⁽²⁾ 1.04		*1,073,984	(2) 0.98		1,146,938	1,811	114	3,358	75,801
		28,557			29,864	6,734	310	2,936	2,760
						29,864	23,130	22,820	19,884

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

כאמור, הבנק מתמקד בניהול רגישות הערך, אשר מתבססת על שינויי הערך המהוון של כלל הנכסים וההתחייבויות במאזן הבנק עם שינוי הריבית (תוך שימוש במודלים פנימיים לצרכי החישוב), ומנטר את רגישות ההכנסה באמצעות מגבלות. רגישות ההכנסה שונה מרגישות הערך, שכן בניגוד אליה, רגישות ההכנסה אינה מביאה בחשבון שינויי ערך מהוון של נכסים והתחייבויות ארוכים אשר אינם נמדדים בדוח רווח והפסד על בסיס שווי הוגן, אך כן מביאה בחשבון באופן מלא שינויי מרווחי פיקדונות ועו"ש. הבנק מודד את רגישות הערך הכלכלי במגוון תרחישים מדי חודש, תדירות התואמת לאופי התיק הבנקאי, עם מדידות בתדירות גבוהה יותר לצרכי ניהול החשיפה. רגישויות התיק למסחר נמדדות מספר פעמים ביום.

טבלה 27-6: נתונים אודות רגישות הון הבנק כולל חברות בנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש, כולל מודלים פנימיים)

מינימום בשנת 2016		מקסימום בשנת 2016		31 בדצמבר 2016		
עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 0.1%	ירידה 1%	עלייה 1%
במיליוני ש"ח						
תרחיש						
תזוזה בריבית צמודה למדד:						
164	(120)	321	(262)	(29)	321	(262)
בבנק						
163	(118)	324	(264)	(29)	324	(264)
מזה: בתיק הבנקאי						
-	-	6	(5)	-	(3)	2
בתיק למסחר						
תזוזה בריבית לא-צמודה:						
153	(121)	289	(243)	(26)	289	(243)
בבנק						
134	(103)	278	(235)	(25)	271	(227)
מזה: בתיק הבנקאי						
-	(2)	47	(47)	(1)	18	(16)
בתיק למסחר						
תזוזה בריביות במטבע-חוץ:						
19	(15)	(165)	163	(2)	19	(15)
בבנק						
31	(26)	(173)	168	(3)	31	(26)
מזה: בתיק הבנקאי						
2	(2)	33	(32)	1	(10)	11
בתיק למסחר						

להלן נתונים אודות רגישות הון הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש) ליום 31 בדצמבר 2015:

מינימום בשנת 2015		מקסימום בשנת 2015		31 בדצמבר 2015		
עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 0.1%	ירידה 1%	עלייה 1%
במיליוני ש"ח						
תרחיש						
תזוזה בריבית צמודה למדד:						
59	(37)	263	(230)	(19)	215	(173)
בבנק						
54	(32)	262	(229)	(19)	217	(174)
מזה: בתיק הבנקאי						
-	-	23	(21)	-	(2)	1
בתיק למסחר						
תזוזה בריבית לא-צמודה:						
(7)	(3)	236	(194)	(18)	195	(160)
בבנק						
-	-	229	(192)	(18)	200	(165)
מזה: בתיק הבנקאי						
3	(2)	(27)	21	-	(5)	5
בתיק למסחר						
תזוזה בריביות במטבע-חוץ:						
(20)	17	(252)	235	4	(42)	37
בבנק						
(31)	27	(265)	249	4	(39)	33
מזה: בתיק הבנקאי						
2	(2)	25	(25)	-	(3)	4
בתיק למסחר						

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית, המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בעקום ריבית שאינו מביא בחשבון את מרווח סיכון האשראי של הצד הנגדי ותוך שימוש במודלים פנימיים לגבי חלק מהמוצרים. זאת בשונה מחישוב שווי הוגן המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בשיעורי הריבית המשקפים את רמות הסיכון, כמקובל בדוחות הכספיים, וללא מודלים פנימיים בחלק מהמוצרים. נגזרים שאינם משמשים לגידור חשבונאי משפיעים על הון הבנק ישירות דרך חשבון רווח והפסד. הבנק מגדר בנגזרים, תוך שימוש בחשבונאות גידור, חלק מרגישות הריבית של אגרות-החוב הארוכות במטבע-חוץ. כמו-כן משתמש הבנק בנגזרים הן לגידור רגישויות בתיק הבנקאי והן לפעילות בתיק למסחר. רגישויות אלו נכללות בתוך רגישות הערך שהובאה לעיל. בנוסף לבחינת רגישות הערך הכוללת, הבנק בוחן גם את רגישות הנגזרים שאינם משמשים לגידור חשבונאי אל מול מגבלות רגישות ייעודיות ונפרדות מהמגבלות הכוללות.

למידע נוסף ראה "[הדוח על הסיכונים](#)".

6.3.3. סיכון שער חליפין

סיכוי המטבע (או בשמם האחר - חשיפת בסיסי הצמדה) כוללים את החשיפה לשערי חליפין של המטבעות השונים מול השקל וכן את החשיפה למדד המחירים לצרכן בכלל הבנק.

הבנק פעיל בשוקי המטבע הן באמצעות עסקות ספוט ופורוורד והן באמצעות אופציות, הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. כתוצאה מכך, הבנק פעיל במטבעות סחירים, הן בשווקים המפותחים והן בשווקים המתפתחים.

ניהול חשיפות המטבע, לרבות שימוש במכשירי גידור הינו חלק מניהול החשיפות לסיכוי השוק כמתואר לעיל, ומתקיים הן בפעילות התיק הבנקאי והן במסגרת פעילות הדסקים למסחר בחדרי העסקות. הניהול השוטף נעשה במסגרת מגבלות דירקטוריון על חשיפות המטבע וחשיפות כוללות, שעיקרן מופיע בריכוז המגבלות ב"דוח על הסיכונים".

טבלה 28-6: נתונים אודות רגישות הון הבנק לשינויים במדד (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)

ליום 31 בדצמבר 2016	מקסימום בשנת 2016	מינימום בשנת 2016
במיליוני ש"ח		
תרחיש		
(67)	(83)	(51)
ירידה של 1% במדד		
ליום 31 בדצמבר 2015	מקסימום בשנת 2015	מינימום בשנת 2015
במיליוני ש"ח		
תרחיש		
(55)	(126)	(53)
ירידה של 1% במדד		

טבלה 29-6: נכסים והתחייבויות לפי בסיס הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2016						
סך-הכל	פריטים לא-כספיים*	מטבע-חוץ ⁽¹⁾			מטבע ישראלי	
		אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא-צמוד
448,105	8,101	10,975	8,321	69,050	47,099	304,559
413,880	2,078	5,321	15,529	90,227	40,438	260,287
34,225	6,023	5,654	(7,208)	(21,177)	6,661	44,272
-	-	(6,111)	7,255	20,401	(626)	(20,919)
34,225	6,023	(457)	47	(776)	6,035	23,353

* לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי.
(1) כולל צמודי מטבע-חוץ.

ליום 31 בדצמבר 2015						
סך-הכל	פריטים לא-כספיים**	מטבע-חוץ ⁽¹⁾			מטבע ישראלי	
		אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא-צמוד
431,638	8,593	11,348	10,104	69,837	51,782	279,974
398,419	2,396	6,004	15,148	87,236	41,391	246,244
33,219	6,197	5,344	(5,044)	(17,399)	10,391	33,730
-	-	(5,771)	5,128	16,659	(2,106)	(13,910)
33,219	6,197	(427)	84	(740)	8,285	19,820

* סוג מחדש.
** לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי.
(1) כולל צמודי מטבע-חוץ.

לפרטים נוספים ראה [ביאורים 31 ו-32 בדוחות הכספיים](#).

חשיפות מטבע – עשיית שוק ומסחר

בכל אחד משני חדרי העסקות של הבנק פועל דסק ספוט-פורוורד במטבע-חוץ ובשקלים. בחדר העסקות בתל-אביב פועל גם דסק אופציות במטבע-חוץ ובשקלים. פעילות המסחר ועשיית השוק במטבע ובאופציות נעשית בכפוף למגבלות סיכון שונות ובמסגרת הרשאה כוללת לחשיפת ש"ח/מטבע-חוץ המוקצית לפעילות זו מתוך המגבלה הכוללת של חשיפת ההון הפיננסי של הבנק למטבע-חוץ.

6.3.4. סיכון מחיר מניות ומרווחי אשראי: סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשווקי אגרות-החוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד).
בניהול תיק ההשקעות חשוף הבנק לסיכונים אשראי ומרווחי אשראי אגב השקעתו באגרות-חוב של חברות ושל ממשלות זרות. על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקת על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינו נושא סיכון השקעה ולכן אינו נכלל במדידת סיכון ההשקעה בבנק.
סיכון השקעה נוצר בקבוצת הבנק בשלוש מסגרות:

- תיק השקעות המנוהל באחריות חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. ככלל, תיק ההשקעות מורכב ממוצרים הנסחרים בשווקים הפיננסיים ושיש אפשרות לקבל עבורם ציטטי מחיר. מסגרת ההשקעות נקבעה בראייה גלובלית וכלל מערכתית באישורו של דירקטוריון הבנק וכוללת מגבלות על היקף ההשקעה ועל מדדי הסיכון הכוללים: תיאבון הסיכון, קיבולת הסיכון ומגבלות פרטניות לאפיקי ההשקעה השונים לרבות מגבלות פיזור. הסיכון מנוהל באחריות-על של חטיבת שווקים פיננסיים לגבי יישום המדיניות בקבוצה, הקצאת המסגרות שאושרו בהנהלה ובדירקטוריון, המעקב, ההנחיה והדיווח. הפעילות מנוהלת על-ידי יחידה יעודית שהוקמה למטרה זו והמעקב אחריה הינו באחריות צוות הנהלה השקעות שהוקם למטרה זו, כמתואר ב"דוח על הסיכונים". פעילות ההשקעות מותרת במספר מצומצם של חברות בנות, האחריות הניהולית על פעילות כל חברה הינה של חבר הנהלה הממונה עליה.
- השקעות לא סחירות באמצעות החברה הבת פועלים שוקי הון (פשי"ה) על-פי מדיניות שנקבעת מדי תקופה על-ידי דירקטוריון פשי"ה בהתאמה למדיניות הקבוצתית.
- חברות מוחזקות: אחזקות אסטרטגיות במניות של חברות בנות. לפירוט ראה ביאור 15 בדוח הכספי.

הקבוצה מחזיקה מניות ואגרות-חוב, בעיקר לצורכי השקעה, שירידה בערכן עשויה לפגוע בהון הבנק.

למידע נוסף ראה ["הדוח על הסיכונים"](#).

טבלה 30-6: פרטים על השקעת קבוצת הבנק במניות בתיק הבנקאי בהתאם לסיווג המאזני

31 בדצמבר 2015			31 בדצמבר 2016			
מזה: מוחזק באופן פרטי	מזה: נסחר בבורסה	הערך במאזן ושווי הוגן	מזה: מוחזק באופן פרטי	מזה: נסחר בבורסה	הערך במאזן ושווי הוגן	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
-	48	48	-	54	54	השקעות המסווגות בתיק למסחר
643	1,843	2,486	889	1,313	2,202	השקעות המסווגות בתיק הזמין למכירה
643	1,891	2,534	889	1,367	2,256	סך-הכל השקעות במניות

למידע נוסף על השקעות ראה [ביאור 12](#).

6.4 סיכון נזילות ומימון

סיכון נזילות – סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים, או עתיד, ליציבות הבנק ולרווחיו הנובע מאי יכולתו לעמוד בתזרים המזומנים הנדרש לצרכיו. סיכון הנזילות בבנק מוגדר כיכולתו של הבנק לעמוד בפירעון התחייבויותיו במועד פירעון גם בעתות לחץ, בלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תוכניות העבודה של הבנק ובלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון מימון – הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות ולאור מקורות המימון המפורטים להלן, אין הבנק רואה בסיכון זה לכשעצמו סיכון מהותי.

ניהול הסיכון

ניהול סיכון הנזילות והמימון מתבצע בראיה גלובלית של הפעילות בבנק בארץ, בסניפי הבנק בחו"ל ובחברות בנות להן סיכון נזילות משמעותי לקבוצה. הבנק מנהל את הנזילות השוטפת ואת סיכון הנזילות במספר רבדים. הרובד הראשון: ניהול הנזילות השוטפת נעשה באגף ניהול נכסים והתחייבויות (להלן: נ"ה) באמצעות יחידות הנזילות בשקלים ובמטבע-חוץ בהתאם לצרכים השוטפים של הבנק והלקוחות, כאשר פעילות דומה נעשית בסניפי חו"ל ובחברות הבנות הבנקאיות. הרובד השני הוא ניהול סיכון הנזילות של הבנק. סיכון הנזילות בבנק, במטבע-חוץ ובשקלים, מנוהל ומבוקר באופן שוטף, בהתאם למדיניות קבוצתית, במטרה להבטיח את היכולת להתמודד באופן תחרותי גם במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים.

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון הנזילות", הבנק מפעיל מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות. המודל מבוסס על היציבות המוכחת של הפיקדונות בבנק לאורך תקופות ארוכות, וכולל תרחישים שונים לגבי שיעורי המיחזור והפירעון של הנכסים וההתחייבויות. ככלל, בעוד שבמהלך עסקים רגיל מניח הבנק מיחזור גבוה מאד של פיקדונות ואשראי, בתרחישי לחץ מניח הבנק יציאת פיקדונות בהתאם לסוג הלקוח והפיקדון, ניצול מסגרות מעבר לרגיל, ירידות ערך בשווי הנכסים ומקדמים נוספים. מקדמים אלו נבחנים מדי שנה על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון. בכל תרחיש נבחן פער הנזילות לתקופה של עד חודש למול הנכסים הנזילים ומחושב יחס נזילות, אשר לא יפחת מרמת מינימום המוגדרת בהוראה. התרחישים המופעלים במודל הפנימי מתייחסים למצבי שוק שונים ובפרט תרחיש בנק, תרחיש מערכת ותרחיש משולב. התרחישים נבדלים בעיקר בהנחות לגבי מיחזור פיקדונות ומקדמי הנכסים הנזילים. כן מפעיל הבנק מודלים לתקופות ארוכות וקצרות יותר, מודל מבוסס NSFR לתקופה של שנה, מדדי ריכוזיות מפקדים, מערכת התרעה הכוללת מערכת ניטור של מדדים העשויים להצביע על סיכון למצב של משבר בצירוף תוכנית פעולה ועוד, כאשר חלקם של מדדים אלו כפוף למגבלות פנימיות ו/או רגולטוריות.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221 מחדש ספטמבר 2014 בנושא "יחס כיסוי הנזילות" אשר מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל, מחשב הבנק את יחס כיסוי הנזילות LCR. יחס זה בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון, כאשר במסגרת ההוראה נקבע אופן החישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות לימלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם, וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה מסוימת של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים בתרחיש, ניצול מסוים של מסגרות אשראי שהבנק העמיד ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמים מסוימים וכו'. הסיווגים של אגרות-החוב, סוגי הפיקדונות, סוגי המסגרות ומקדמיהם, נקבעו בהוראה. הבנק מחשב את יחס הנזילות "סולו" מדי יום בחלוקה לשקלים ומטבע-חוץ, ועוקב אחר היחס בחברות הבנות (אשר נדרשות לעמוד במגבלות נזילות פנימיות המותאמות לאופי פעילותן) ומחשב את היחס במאוחד מדי חודש (בהתאם להוראות המעבר; החל מ-1 לינואר 2017 היחס במאוחד מחושב מדי יום), כאשר בחישוב היחס במאוחד מובאות בחשבון מגבלות העלולות לחול על העברת נזילות מחלק מהחברות הבנות בזמן משבר, ובפרט מחברות בנות בנקאיות בחו"ל. היחס בתאגיד הבנקאי סולו מדווח כממוצע התצפיות היומיות והיחס במאוחד מדווח, בהתאם להוראות המעבר, כממוצע שלוש התצפיות החודשיות. דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן במאוחד. סיכון המימון בבנק מנוהל כחלק מסיכון הנזילות. לבנק מקורות מימון מגוונים, שעיקרם פיקדונות מהציבור. כשחלקם הארי מלקוחות פרטיים. אלו יוצרים, כאמור מטה, סיכויי נזילות ומימון נמוכים ביחס למקורות אחרים.

טבלה 31-6: יחס כיסוי הנזילות

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2015	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2016	באחוזים
א. בנתוני המאוחד⁽¹⁾		
99%	124%	יחס כיסוי נזילות
60%	80%	יחס כיסוי נזילות המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים*
ב. בנתוני הבנק⁽²⁾		
92%	118%	יחס כיסוי נזילות
60%	80%	יחס כיסוי נזילות המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים*

* היחס המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים גדל לשיעור של 100% החל מיום 1 בינואר 2017.
 (1) היחס במאוחד מחושב, בהתאם להוראות המעבר, מדי חודש, ומדווח כממוצע שלוש התצפיות החודשיות.
 (2) היחס בתאגיד הבנקאי "סולו" מחושב מדי יום, ומדווח בדוח כממוצע התצפיות היומיות.

במהלך השנה עלה יחס כיסוי הנזילות במאוחד מ-99% ל-124% (ממוצע רבעוני). העלייה נבעה בעיקר מגידול בנכסים הנזילים שנבע מגידול בפיקדונות, בדגש על פיקדונות קמעונאיים בשקלים ופיקדונות לתקופה של מעל חודש של תאגידים פיננסיים במטבע-חוץ, בשילוב השפעות של שינויים באשראי, צמצום במסגרות לא מנוצלות וירידה בהפקדות במסלקות, זאת בנוסף לרווחיות שנצברה במהלך השנה. חשיפת המדד של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה ב-6,035 מיליון ש"ח. ככלל, חשיפות המטבע של הבנק נמוכות (ראה [פרק סיכוני שוק](#)), כאשר הבנק מנהל את חשיפות ההצמדה באופן שוטף. במגזר צמוד המדד הן המקורות והן השימושים פרוסים לטווח ארוך. במגזר השקלי הלא-צמוד ובמגזר מטבע-החוץ לבנק מקורות קמעונאיים רבים במח"מ חוזי קצר, אשר הבנק צופה כי יישארו לאורך זמן, זאת בנוסף למקורות ארוכים יותר. האשראי כולל הן שימושים קצרים והן ארוכים. שינוי קל במדד לא מביא לשינוי מהותי בחשיפה למדד כתוצאה מאופציונאליות. הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות, הרגולטוריות והפנימיות, הכוללות, בין השאר, מודלי טווח קצר כדוגמת LCR ומודל פנימי ל-30 יום, מודלי טווח בינוני כדוגמת מודל פנימי דמוי NSFR (מקורות מימון יציבים למעל שנה חלקי צרכי מימון יציבים למעל שנה כהגדרתם בבנק ברוח המלצות ועדת באזל) ומגבלות המתחייסות לטווח הארוך. הבנק מחזיק במאוחד, לזמן משבר, נכסים נזילים (לאחר מקדמי ביטחון) בסך של 113,707 מיליון ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2016, בנוסף לאגרות-חוב נזילות שאינן מוכרות לצרכי חישוב הנכסים הנזילים על-פי הוראת נב"ת 221. הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. בהתאם, חלק מהחברות הבנות מחזיק נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מהחברה האם) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. לאור ההנחות לגבי מיחזור פיקדונות במהלך עסקים רגילי והנחות אחרות, הבנק אינו צופה בעיות נזילות שייחבו שימוש בנכסים הנזילים, אך ערוך לכל התרחישים הנדרשים. הבנק עומד במגבלה הרגולטורית הנדרשת לשנת 2017 ובהתאם לתוכנית העסקית ימשיך לעמוד במגבלות הנדרשות.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

לבנק מקורות מימון מגוונים, שעיקרם פיקדונות מהציבור. הפיקדונות מגויסים ממספר רב מאוד של מפקידים וכלא תלות במפקיד בודד או בקבוצת מפקידים. עיקר גיוס המקורות של הבנק מתבצע מהציבור בארץ כשחלקו הארי מלקוחות פרטיים. המקורות בשקלים לא-צמודים מגיעים ברובם מלקוחות אלה, ובמידה מסוימת גם מלקוחות מוסדיים ועסקיים גדולים (שחלקם פועלים ישירות מול מגזר ניהול פיננסי). מקורות בשקלים צמודים מגויסים הן מהציבור הרחב והן מלקוחות מוסדיים המשקיעים בפיקדונות בבנק, באגרות-חוב והון משני שמנפיקה קבוצת הבנק. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה. נציין כי בשנתיים האחרונות קטנה היתרה בקרנות הכספיות, ירידה שמשמעותה ירידה בריכוזיות המקורות של הבנקים. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות לקוחות פרטיים ולקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, לקוחות הבנקאות הפרטית הבינלאומית, חברות ישראליות בחו"ל, הנפקת CDs ומכשירים אחרים המבוטחים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית והנפקות של אגרות-חוב בחו"ל (באמצעות החברה הבת פועלים אינטרנשיונל). שינויים בפעילות הבינלאומית צפויים להביא לשינוי מסוים בתמהיל המקורות בדגש על סניפי חו"ל והחברות הבנות, לפירוט ראה [סעיף פעילות בינלאומית](#) בפרק "מגזרי פעילות לפי גישת הנהלה" בדוח ממשל תאגידי.

טבלה 32-6: יתרת סך הפיקדונות של שלוש קבוצות* המפקידים הגדולות**

2015	2016	
במיליוני ש"ח		
13,829	12,696	קבוצה א
4,772	3,785	קבוצה ב
3,171	3,019	קבוצה ג

* "קבוצה" - מפקיד, לרבות צד השולט בו (לרבות אחרים הנשלטים על-ידיו) וצד הנשלט על-ידיו.
** שלוש קבוצות המפקידים הגדולות באותו מועד דיווח.

למידע נוסף ראה ["דוח על הסיכונים"](#).
למידע על נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופה לפירעון ראה [ביאור 32 בדוחות הכספיים](#).

6.5. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, המשכיות עסקית, ביטחון, קצין ציות ואיסור הלבנת הון ומניעת מימון טרוך, נהלים ומערכות מקיפים בנושאים הקשורים לפעילות בבקאית, ניהול משאבי אנוש, בקרות תהליכים, פעילות בחירום ועוד.

ניהול הסיכונים התפעוליים

אסטרטגיית ניהול הסיכונים התפעוליים נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה ומיקסום התועלת העסקית, בהתייחס לעלות במונחי סיכון, על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. התהליך הניהולי מוכוון להתבצע על בסיס הגדרת האחריות על הסיכונים (Risk Ownership). המטרה היא, שהתקשור והטיפול המושכל בסיכונים התפעוליים יתרמו לקבלת החלטות ניהוליות, תוך שיקולי תועלת עסקית מול עלות במונחי סיכון, הן ברמת הנהלת הארגון והן ברמת היחידות השונות. מטרת ניהול הסיכונים התפעוליים הן:

- הבטחת פיקוח וניהול אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה, לרבות הבעלות על הסיכונים וקבלת החלטות בשיקולי עלות - תועלת;
 - הבטחת זיהוי ותקשורת אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל העסקים העיקריים בקבוצה וביחידות התמיכה, במגמה להגדיר תיאבון סיכון תפעולי בהתאם ליעדים האסטרטגיים המאושרים עבור כל יחידה בקבוצה;
 - הגדרת מסגרת בקרה פנימית, שתקדם בקבוצה ערכי תרבות נאותים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכונים התפעוליים;
 - ניהול והקצאה אופטימלית של ההון הרגולטורי וההון הכלכלי ביחס לסיכונים התפעוליים.
- האחריות על הניהול השוטף של הסיכון התפעולי וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבת בקבוצת הבנק. עבודת המטה בתחום זה מוטלת על המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים ביחידה לניהול הסיכונים התפעוליים וסיכוני השוק, בחטיבה לניהול סיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של רשת בקרי סיכונים תפעוליים, לפי העיקרון של ניהול מטריוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות/מנכ"לי חברות הבת והכוונה מתודולוגית מצד המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים. הפעילות לניהול הסיכון התפעולי מפוקחת ומכוונת על-ידי שלושה פורומים:
- ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים
 - צוות הנהלה לניהול הסיכונים בראשות המנכ"ל
 - צוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים אושרה על-ידי הנהלה ודירקטוריון הבנק. מסמך המדיניות מהווה מסגרת לניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצה, בהתאם לעקרונות וחובות דיווח אחידים שיעדם ניהול תקין על-פי אמות המידה של באזל 2 (Sound Practices). פעילות הבנק בנושא מתבצעת על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206 בנושא מדידה והלימות הון – סיכון תפעולי, המתייחסת בין היתר להקצאת הון הרגולטורי בגין הסיכונים התפעוליים, וכן על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בנושא ניהול הסיכון התפעולי, התואמת את ההנחיות במסמך של באזל מיוני 2011 בנושא Sound Practice בניהול הסיכון התפעולי.

הבנק פועל על-פי הגישה הסטנדרטית של באזל 2 והדרישות התואמות לניהול בנקאי תקין. התוכנית האסטרטגית לשנים הבאות כוללת, בין היתר, העמקה והרחבה של חלק מהפעילויות והתאמה לעדכונים במסמכים והנחיות רגולטוריות רלוונטיות. במסגרת הגישה הסטנדרטית מתנהלים בין היתר פרויקטים ופעילויות, כמפורט להלן:

- הדיווחים הרבעוניים מוגשים לצוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים, צוות הנהלה לניהול הסיכונים, ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים ומליאת הדירקטוריון. הדיווחים כוללים עדכונים בדבר יישום הגישה הסטנדרטית בקבוצה, תוכנית העבודה, סטטוס הפרויקטים בביצוע, מידע אודות אירועים תפעוליים הערכות סיכונים פוטנציאלים, מגמות, שינויים בפרופיל הסיכונים ומידע חיצוני השוואתי.
- איסוף מידע על אירועים תפעוליים בקבוצת הבנק. בסיס המידע לעניין זה הוקם בסוף שנת 2002 ומשמש בין היתר לניתוח האירועים, המגמות והדפוסים ותומך במיפוי ובהערכת הסיכונים התפעוליים שהקבוצה חשופה אליהם.
- כחלק מפיתוח תשתית מעקב ובקרה, מאופיינים KRIs, אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים, ביחס למוצרים, תהליכים או סיכונים מוסדיים. ה-KRI הנו מדד הניתן למדידה כמותית ועשוי לכלול גם מידע איכותי, המצביע על הימצאות גורם מסוים או מגמה. נקבעו סיפים למעקב, אסקלציה וטיפול, לפי העניין.
- ביצוע הפקות לקחים מאירועים תפעוליים, שיתופי מידע רלוונטי בין יחידות ולמידה ארגונית.

מתבצעים מהלכים שוטפים לזיהוי, מיפוי והערכת סיכונים תפעוליים ובקרת ביחידות הבנק והקבוצה, לרבות מיפוי סיכונים מעילות והנאות. הפעילות מתבצעת על בסיס מתודולוגיה אחידה התואמת את דרישות ועדת באזל והוראות בנק ישראל בנושא, לרבות מעקב אחר יישום ההמלצות. אחת לשלוש שנים מתבצע מהלך של מיפוי מקיף של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה. בהמשך, מתבצעים תחזוקה, עדכון והרחבה של הממצאים באמצעות ניתוחים נוספים, ניתוחי עומק וניתוח סיכונים במוצרים/פעילויות חדשים.

מטרת הפעילות לזהות מוקדי סיכון מהותיים, להגדיר אחריות על הסיכונים (Risk Ownership), להעריך את הסיכונים (הממוצעים והקיצוניים) והבקרת הקיימות ולהבחין בין סיכונים נמוכים לבין סיכונים מהותיים הדורשים בחינה נוספת ונקיטת פעילויות בהתאם לשיקולי עלות – תועלת, על-פי דרכים עיקריות להתמודדות עם סיכונים, כדלקמן:

- למזער את הסיכון באמצעות יישום בקרות נוספות
- להעביר את הסיכון לצד ג' (כגון: ביטוח, מיקור חוץ)
- לספוג את הסיכון תוך כימות שלו
- להפחית את הפעילות יוצרת הסיכון
- פעולות נוספות בזיקה כוללות:
- מערכת מיכונית לניהול הסיכון התפעולי, "פמל"ה", הוטמעה ביחידות הקבוצה. המערכת פועלת בתחומים של איסוף מידע אודות אירועים תפעוליים, מיפוי והערכת הסיכונים והבקרות, איסוף KRI (אינדיקטורים עיקריים לסיכון), נושאים לטיפול, הפקת לקחים ודיווחים.
- גובשה ומיושמת מסגרת כוללת של עקרונות וסטנדרטים בנושא תפישת בקרה אחידה בקבוצת הבנק. במסגרת זו מתכנסים צוותי בקרה ומתבצע תהליך תקופתי להערכת אפקטיביות הבקרות.
- השקת מוצר חדש/פעילות חדשה, על-פי הגדרות מדיניות השקת מוצר חדש בקבוצת הבנק, מלווה בחינה וניתוח של הסיכונים התפעוליים הרלוונטיים הטמונים במוצר/פעילות.
- הגדרה תשתית מתודולוגית לניהול סיכונים תפעוליים בתהליכי IT מהותיים.
- דרישה מיוחדת הוגדרה במדיניות לצורך בחינה מקדימה טרם הוצאת פעילות למיקור חוץ. זאת בשים לב לסיכונים הייחודיים למיקור חוץ.
- תשומת לב מיוחדת, לרבות גיבוש מדיניות ייעודית, ניתנה לניהול סיכונים בנקאות בתקשורת, בהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 367 בנקאות בתקשורת.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ביחס לתיאבון הסיכון התפעולי אשר מוגדר במדיניות באמצעות פרמטרים שונים. הוגדרו פרמטרים ברמה כלל קבוצתית וברמה של יחידות ותהליכים ספציפיים. הדיווחים לעניין העמידה במגבלות תיאבון הסיכון מוגשים בתדירות רבעונית במסגרת מסמך הסיכונים הכולל. בנוסף, מנוטרת סביבת הסיכון התפעולי באמצעות המדד הכמותי הבא, כפי שהוגדר באחד הסקרים השוואתיים של ועדת באזל. ההון בגין הסיכון התפעולי נבדק ביחס לתדירות של התממשות נזקים גדולים מעל 100,000 אירו. יחס זה עמד, בעת ביצוע הסקר ב-2009 בהתייחס להון הכלכלי, בבנקים המיישמים מודל מתקדם על 16.9 בממוצע ובבנקים אחרים על 28.9 בממוצע. יחס גבוה יותר מצביע על אחזקת הון ברמה גבוהה יותר יחסית להתממשות נזקים. נתון זה כשהוא מחושב על-פי דרישת ההון לנדבך הראשון בגין הסיכון התפעולי לסוף שנת 2016 עמד בבנק על 25.

סיכונים טכנולוגיה ומיחשוב

הבנק תלוי במערכות ותשתיות IT לפעילותיו השונות. סיכון הטכנולוגיה והמיחשוב הינו הסיכון לפגיעה בפעילותו התקינה של הבנק ובשירות ללקוחות, להפסד או לפגיעה עקב אי נאותות או כשל במערכות ותשתיות ה-IT של הבנק. ככלל, הבנק מתחזק את מערכות ותשתיות המידע, מאמץ טכנולוגיות חדשות ופועל תמידית למתן תשתית טכנולוגית המאפשרת את התנהלותו העסקית וקידום יוזמות אסטרטגיות בחטיבות השונות, בהתאם למדיניות ניהול טכנולוגית המידע של הבנק. מדיניות זו כוללת התייחסות להיבטי אבטחת מידע והסייבר, עקרונות גיבוי והתאוששות במצבים של תקלות ואסונות, מיקור חוץ ומיחשוב ענן, מדיניות פיתוח ושימוש בטכנולוגיות חדשות במסגרת בנקאות בתקשורת וניהול סיכונים IT. כמו כן, על מנת להתמודד עם אתגרי העתיד, לפשט ולייעל את הפלטפורמות הטכנולוגיות, לשפר את יכולת התגובה ולבנות יכולות חדשות, הבנק בוחר מפעם לפעם חלופות שונות לשידרוג מערכות הליבה הוותיקות.

בחינת סיכוני ה-IT מתבצעת באופן שוטף, עלפי מתודולוגיה מקובלת, הן ברמת תהליכי ה-IT המהותיים המנוהלים בבנק והן ברמת מערכות המידע והתשתיות המשמשות בבנק.

הטיפול בסיכונים הנובעים מתהליכי ה-IT מהותיים מבוצע כחלק מתפישת הבקרה המיושמת בחטיבת טכנולוגיה ומיחשוב, על ידי מספר יחידות מקצועיות ייעודיות הכפופות להנהלת החטיבה. יחידות אלו פועלות על פי ההנחיות הרגולטוריות השונות, כגון הוראות ניהול בנקאי תקין 357 ו-361 בינה; מחלקת אמי"מ והגנת הסייבר, יחידת תכנון ובקרה, בקרת פיתוח והמשכיות עסקית ויחידת ניהול סיכוני IT.

סיכוני אבטחת מידע וסייבר

בתחום הסייבר מתנהלת פעילות כנדרש בהוראות בנק ישראל, חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 וחוקים אחרים בהתאם לעניין, במטרה להגן על מערך טכנולוגי המידע ולמזער את הסיכונים. סיכוני אבטחת מידע וסייבר בבנק מנוהלים על-ידי מחלקת אבטחת מערכות מידע וסייבר בחטיבת הטכנולוגיה והמחשוב. בחודש מרץ 2015 פורסמה הוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר. ההוראה כוללת את עקרונות היסוד לניהול הגנת הסייבר. עם פרסום ההוראה נערך הבנק עם תוכנית פעולה, לשילוב הדרישות בהוראה החדשה בנוסף להוראות אחרות החלות בנושא זה. כגון: המשכיות עסקית, ניהול סיכונים. כל זאת בהתאם להבהרות שניתנו על-ידי בנק ישראל בנוגע לאופן ומועדי היישום.

מטרתן של מתקפות קיברנטיות, הינה ניצול לרעה של מערכות מחשב ורשתות בארגונים מבוססי טכנולוגיה, לערער או לפגוע במערכות מבוססות מחשב או לעקוב אחר פעולות אלקטרוניות של יחידים ללא רשותם. הבנק משקיע אמצעים רבים (אנושיים ומיחשוביים) כדי למזער ואף למנוע את הסיכון, אך לא ניתן להבטיח הגנה מושלמת. המתקפות יכולות להתבצע ללא ידיעת המשתמשים, להפריע לפעילות השוטפת, לפגוע בשירותי המחשוב עד למניעת פעילותם, להשביחם או להאט אותם באופן משמעותי או לחלופין לאסוף מודיעין ומידע.

בשנים האחרונות חל גידול בתכיפות ובחומרת התקריות הקיברנטיות להן הבנק חשוף, וישנה אפשרות כי בעקבות התקפות קיברנטיות הבנק יישא בעלויות ויסבול מהשלכות שליליות כגון שיבוש הפעילות של הבנק, גניבת נכסים פיננסיים של הבנק או לקוחותיו או פגיעה במוניטין המשפיעה על אמונם של לקוחות או של משקיעים. מחלקת אבטחת מידע והגנת הסייבר מבצעת בקרות נרחבות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למזער את הסיכונים ובמטרה למנוע חדירת פוגענים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי הבקרה מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות ברשת הבנק. כלל המערכות מדווחות למרכז אירועי אבטחת המידע. מרכז האירועים מאויש על-ידי צוות מומחים בכל שעות היממה. בנוסף, בין מגוון הפעילויות בהן עוסקת המחלקה, הושם דגש על פעילות להגברת מודעות עובדי הבנק ולקוחותיו לסיכוני הסייבר השונים.

סיכוני מחשוב ענן

בחודש יוני 2015 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא ניהול סיכונים בסביבת מחשוב ענן, הקובע כללים שמטרתם הפחתת הסיכונים הגלומים בשימוש בטכנולוגיית ענן, המנחה לגבי שימוש במחשוב ענן תוך גידור הסיכונים הגלומים בו. במהלך נובמבר 2016 פורסמה טיוטת עדכון הכוללת פירוט המקרים בהם בנק ישראל דורש קבלת היתר.

הבנק בוחן יתרונות אפשריים של מחשוב ענן (Cloud Computing) ואת אופן הטיפול הנאות בסיכונים התפעוליים הנגזרים מכך בהתאמה להנחיות הרגולציה ולתהליכי עבודה מתאימים.

היערכות לחירום

בבנק מנוהלת ומיושמת תוכנית רציפה להיערכות לחירום ולהמשכיות העסקית (BCMP – Business Continuity Management Plan) בהתאם להוראות בנק ישראל 355 ("ניהול המשכיות עסקית"), 357 ("ניהול טכנולוגיית המידע") והרחבות נוספות. היערכות הבנק מבוססת על תוכניות פעולה מפורטות, נוהלי עבודה, ניסויים ותרגולים תקופתיים המוגדרים במערכת נהלים לשעת חירום. כחלק מהיערכותו לחירום ביצע הבנק מהלך רוחבי של קביעת מדיניות, הגדרת תרחישי יחוס, מיפוי וניתוח תהליכים קריטיים והמשאבים הנדרשים לאישושם בחירום (BIA) ועדכון תוכניות הפעולה על בסיס מתודולוגיות מקובלות בעולם. תוכנית הפעילות מערבת את כל חטיבות הבנק, באמצעות ממוני המשכיות עסקית חטיבתיים וצוותים ייעודיים. תוכנית ה-BCP מובלת על-ידי יחידת ניהול המשכיות עסקית ייעודית (BCM), כפופה למנהל המשכיות העסקית בבנק ולמנהל צוות החירום הבנקאי (מנהלת חטיבת טכנולוגיה ומיחשוב).

מדיניות המשכיות העסקית אומצה גם בחברות הבנות בארץ ובעולם וכן בסניפי חו"ל של הבנק בהתאמה, למדיניות ממשל תאגידי והנחיות בנק ישראל. בנוסף, מבצע הבנק תרגילי חירום תקופתיים, הכוללים הן תרחישים תפעוליים והן תרחישים עסקיים מורכבים, בהשתתפות היחידות השונות, מרמת הסניפים, מנהלות, יחידות, חטיבות ועד רמת הנהלת הבנק. הבנק הקים אתר מחשוב מרכזי חדש מרוחק להבטחת זמינות ומיגון מערכות המידע והמידע עצמו.

מערך ניהול המשכיות העסקית בבנק אושר על-ידי מכון התקנים הישראלי כתואם את דרישות התקן הבינלאומי ISO22301. במסגרת היערכות המשכיות העסקית הבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים. ביחס לתרחישי חירום, שבינם עלול להיגרם לו נזק משמעותי, מנוטרות מערכות התרעה של "אורות אדומים" וקיימות תוכניות מגירה מפורטות להמשכיות עסקית. תרחישי הקיצון נבחנים ונידונים תקופתית בצוות טיפול בתרחישי קיצון וריכוזי סיכון. הפעלת תוכניות המגירה היא באחריות הנהלה או צוות הנהלה ייעודי לטיפול בהיבטים הפיננסיים של מצבי משבר. יצוין כי צ'ארטר להקמתו של צוות כזה כלול אף הוא בין תוכניות המגירה.

ביטוח

לבנק פוליסת ביטוח בנקאי המגדרת סיכונים תפעוליים וכוללת: (1) ביטוח בנקאי לכיסוי נזקים העלולים להיגרם כתוצאה ממעילות עובדים, אובדן מסמכים, זיוף מסמכים ועוד; פוליסה זו כוללת כיסוי לנזקי פשעי מחשב שנגרמו לבנק ו/או ללקוחותיו עקב חדירה של צד שלישי בלתי מורשה למערכות המחשב של הבנק; (2) ביטוח אחריות מקצועית להגנה בפני תביעת לקוח שנגרם לו נזק כתוצאה מפעולה בנקאית רשלנית; הפוליסות האלו כפופות לחריגים המקובלים בפוליסות ביטוח של תאגידים בנקאיים בישראל (לרבות חחרגת נזק הנגרם כתוצאה מעבירה על הוראות הקשורות בהלבנת הון ובמימון טרור). בנוסף, המערך הביטוחי של הבנק כולל גם ביטוח רכוש, צד ג', חבות מעבידים, ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה וביטוחים נוספים.

גבולות האחריות בפוליסות נקבעו על-ידי הבנק בהתאם להערכת הסיכון הכרוך בפעילות הקבוצה וכחלק ממדיניות ניהול הסיכונים הכוללת. במסגרת מילוי הדרישות לניהול תקין על-פי הנחיות באזל (Sound Practice), קיים שיתוף פעולה תוך חילופי מידע בין המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים ובין היחידה המטפלת בביטוח הבנקאי.

לפרטים נוספים אודות התרבות הארגונית וממשל הסיכונים בקבוצה ראה "[דוח על הסיכונים](#)".

6.6. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד (הבנק) עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות.

הבנק נוקט מדיניות של ציות לכל הוראות החוק והרגולציה ופועל להטמעתה ביחידותיו ובקרב עובדיו, לצרכי ניהול הסיכון ניתן להגדיר את סיכוני הציות המרכזיים שמפניהם מבקש הבנק להתגונן כמפורט להלן:

- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות כלשהי בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו להוראות העוסקות באיסור הלבנת הון ומימון טרור וכן בגין ליקויים בתהליכים שנועדו להבטיח ציות כאמור או בגין חסרונם של תהליכים כאמור (לרבות הסיכון הקשור לפעילות הקורספונדנטית של הבנק);
- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות כלשהי בשל פעילות לא נאותה של הבנק או מי מעובדיו ביחס ללקוחות הבנק, ביחס לנושאי מס או בשל אי-ציות להוראות דין ספציפי בעניין זה;
- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות כלשהי בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו לדיני ניירות-ערך;
- הסיכון לנזק מהותי בגין תביעה ייצוגית הנובעת מאי-ציות להוראות המסדירות את יחסי הבנק והלקוח;
- הסיכון לתביעה פלילית נגד הבנק או עובדים בכירים בו בשל אי-ציות לחוק.

זיהוי מוקדי סיכון הציות המרכזיים ומעקב אחר התפתחותם נעשה, בין היתר, באמצעות מדדי סיכון. מוקדי הסיכון המרכזיים ועוצמת הסיכון הנובעת מהם עשויים להשתנות בהתאם לדינמיות הרגולציה, האכיפה, פעילות הבנק והלקוחות, התפתחות השוק וכיו"ב. לשם מדידת הסיכון, משתמש הבנק במדדים כמותיים ובמדדים איכותיים. המדדים כוללים, בין היתר, התפתחות רגולטורית ואכיפתיות, שינויים בלקוחות ובמוצרים מסוימים, ממצאי בקורות וביקורות, סקרי פערים ועוד. קצין הציות הראשי של הבנק משמש כקצין הציות לפי הוראת ניהול בנקאי 308, כאחראי על מילוי החובות לפי חוק איסור הלבנת הון ומניעת מימון טרור, כממונה על האכיפה בניירות-ערך לפי חוק לייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות-ערך וכקצין אחראי על-פי ה-FATCA. יחידת קצין ציות ראשי והממונה על האכיפה בניירות-ערך, מורכבת ממחלקת איסור הלבנת הון, מחלקת אכיפה בניירות-ערך וציות להוראות צרכניות וחברות בנות, מחלקת הציות הבינלאומי, מחלקת ציות למיסוי בינ"ל ויחידת מטה.

יחידת קצין ציות ראשי נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים והעסקיים של הקבוצה תוך מזעור החשיפה לסיכוני ציות ומוניטין. יעדי יחידת קצין ציות ראשי הינם:

- להוביל מדיניות ליישום מלוא הוראות החוק בכל יחידות הבנק בארץ ובעולם, תוך הבנת הצרכים של היחידות העסקיות ותמיכה בפעילותן;
 - לזהות, לתעד ולהעריך באופן פעיל את סיכוני הציות הגלומים בפעילויות העיסוקיות של הבנק;
 - לנטר ולבדוק הציות בקבוצת הבנק על-ידי ביצוע דגימות ולדווח לאורגני הבנק אודות הממצאים.
- האחריות על הניהול השוטף של הסיכון של הבנק בהיבטי הציות וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבנות בקבוצת הבנק. האחריות המקצועית בתחום זה מוטלת על יחידת קצין ציות ראשי בחטיבה לניהול סיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של מערך קציני ציות, על בסיס ניהול מטריציוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות/מנכ"לי חברות הבת והכוונה ובקרה על-ידי יחידת קצין ציות ראשי. הפעילות של יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך מפקחת על-פי ממשל תאגידי באמצעות:
- ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים;
 - הנהלת הבנק בראשות המנכ"ל;
 - דיווח לפחות פעם בשנה להנהלה הבכירה ולדירקטוריון על נושאי הציות.

מדיניות הציות הקבוצתית קובעת כללים לגבי מכלול הנושאים המרכיבים את נושאי הציות כאמור לעיל. המדיניות כוללת כללי ממשל תאגידי ואינטראקציה עם חברות בנות וסניפים מחוץ לישראל ומתבססת על החקיקה והרגולציה בישראל ובמקומות הפעילות הרלוונטיים. קבוצת הבנק הקימה תשתית לטיפול בחובות הגילוי הנדרשות מול יחידים ותאגידים בעניין ה-FATCA וממשיכה בהיערכותה לעמוד במכלול הדרישות המתחייבות מחקיקה זו ומהרגולציה הישראלית בנושא. במסגרת זו הבנק והחברות הבנות הרלוונטיות נרשמו בהתאם לדרישות ה-FATCA באתר ה-IRS, קיבלו מספר GIIN ומינו קצין אחראי FATCA כנדרש גם במסגרת הסכם בין מדינתו. כמו-כן, בוצעו התאמות בתהליכי העבודה ובמערכות התפעוליות ובוצעו הדרכות לכל דרגי המנהלים והעובדים ביחידות המנהלות כספי לקוחות.

כמו-כן, הבנק קבע מדיניות כוללת של כסף מוצהר גם לעניין כלל הלקוחות תושבי החוץ, שנועדה להבטיח את הימצאותם של כספים מדווחים בלבד בחשבונות תושבי החוץ בכל קבוצת הבנק.

ביום 1 לינואר 2016 נכנס לתוקף תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 308, המרחיב את אחריות קצין הציות לטיפול במספר נושאים נוספים, כגון: מיסוי מוצרים ולקוחות, הגנת הפרטיות, יעוץ ללקוחות וניגודי עניינים, ומחייב את הבנק לקבוע גורם אחראי בקו השני להוראות החוק והרגולציה החלות עליו. הבנק נערך לנושא וכחלק מכך קבע מדיניות ציות חדשה, אישר צירטר לקצין הציות ובנה תוכנית ליישום בפועל של ההוראה.

פעילות הבנק מול בנקים שמקום מושבם ברשות הפלסטינאית טעונה עמידה בדרישות רגולטוריות שונות, בפרט בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכרוכה במעקב אחר העברות כספים אל ומאת תושבי הרשות הפלסטינאית. בחודש יוני 2006 החליט הבנק להפסיק לתת שירותים לבנקים הפועלים בשטחי הרשות הפלסטינאית. בעקבות החלטה זו, פנו נגיד בנק ישראל ונציגי משרד האוצר בבקשה שלא לממשה ולהמשיך במתן שירותים מסוימים בכפוף למגבלות מסוימות שנקבעו על-ידי הבנק. בהמשך למגעים שהתקיימו בנושא זה בין הבנק לבין בנק ישראל ומשרד האוצר, העניק שר האוצר לבנק בחודש נובמבר 2006 היתר לפי סעיף 9(ד) לחוק איסור מימון טרור, שמשמעו כי הוראות חוק איסור מימון טרור בדבר "איסור פעולה ברכוש טרור" לא יחולו על הפעולות שצוינו בהיתר. בתחילת שנת 2009 הפסיק הבנק את פעילותו עם בנקים וסניפים שמקום מושבם ברצועת עזה, לאחר שהממשלה הכריזה על עזה כעל ישות עוינת. במרוצת השנים, חזר הבנק ופנה לבנק ישראל ולמשרד האוצר והודיע כי נוכח הבעייתיות הכרוכה במתן שירותים לבנקים הפלסטינאיים ברצונו להפסיק מתן שירותים אלה.

גם בשנת 2016 ביקש הבנק להפסיק את מתן השירותים לבנקים ברשות הפלסטינאית, זאת לאור הסיכונים ההולכים וגדלים הכרוכים במתן שירותים לבנקים הפלסטינאיים הן במישור האזרחי והן במישור הפלילי והרגולטורי (איסור הלבנת הון, איסור מימון טרור, עבירות מס ועוד). רשויות המדינה ביקשו לדחות את ביצוע המהלך, תוך הדגשה שהמדינה פועלת על-מנת שהבנק יקבל את ההגנות הדרושות במישור האזרחי, הפלילי והרגולטורי, בקשר למתן השירותים לבנקים ברשות הפלסטינאית. משרד האוצר מסר לבנק, כי מבחינתו, חלה לאחרונה התקדמות בנושא זה. הדיונים בין הבנק לבין רשויות המדינה נמשכים. בחודש דצמבר 2016, הגישה קבוצה של בני משפחה של קורבנות טרור עתירה לבג"צ נגד שר האוצר, מנכ"ל משרד האוצר, הבנק ובנק דיסקונט בע"מ. בתמצית, העותרים מבקשים מבג"צ לאסור על שר האוצר ומשרד האוצר לתת התחייבות להגן על הבנק ובנק דיסקונט בע"מ /או לשפותם, אם יתבעו או יועמדו לדין בקשר לקשריהם עם בנקים ברשות הפלסטינאית. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

6.7. סיכון משפטי

סיכון להכנסות ולהון הקבוצה כתוצאה מאירועים בלתי צפויים, כגון תביעות משפטיות, לרבות תביעות ייצוגיות, חוסר יכולת לאכוף חוזים, או פסיקות לרעת הקבוצה, שעלולים לגרום לפגיעה ברווחיות הקבוצה. הקבוצה נעזרת במערך ייעוץ משפטי פנימי וחיצוני.

על-פי הגדרת בנק ישראל, סיכון משפטי הינו "סיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם". סיכונים מעין אלה בעבודת הבנק יכולים לנבוע כתוצאה ממכלול רחב של נסיבות שונות. כך, למשל, סיכונים יכולים לנבוע כתוצאה מהעדר מסמכים כתובים בקשר להתקשרויות שנעשו בין הבנק ללקוחותיו, בין הבנק לספקיו או לאחרים, מליקויים בחתימה ו/או העדר פרטים בהסכמים כתובים; מהיותם של הסכמים מנוסחים שלא כהלכה ו/או נתונים לפרשנות שאינה משקפת את כוונת הבנק; מהיותם של הסכמים ברי ביטול (במלואם או בחלקם) ו/או כוללים הוראות שאינן ניתנות לאכיפה וליקויים משפטיים נוספים.

הבנק נוקט התייחסות מרחיבה באשר לסיכונים המשפטיים וכולל בהם סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה ראשית ומשנית, הוראות רגולטוריות, פסיקה של בתי משפט, בתי דין וגופים אחרים שיש להם סמכות מעין-שיפוטית, סיכונים הנובעים מפעילות שאינה מגובה ביעוץ משפטי, או ביעוץ משפטי לקוי וסיכונים הנובעים מהליכים משפטיים.

הסיכונים המשפטיים שלובים מטבעם בסיכונים תפעוליים. כך, למשל, אפשרות העדרו של הסכם כתוב, מלא וחתום כדין לעסקה פלונית, למרות שהסכם מסוג זה מצוי ברשות הבנק ומשמש אותו במהלך העסקים הרגיל שלו.

בבנק אושר מסמך מדיניות לניהול הסיכון המשפטי אשר במסגרתו מושם דגש על:

- איתור מוקדי הסיכונים המשפטיים המהותיים והטיפול בהם, תוך קביעת גורם אחראי ליישום ההנחיות;
- הכנת הסכמים, הנחיות ונהלים מתאימים, כדי לוודא נקיטת צעדים למניעת הסיכונים;
- בדיקת השלכות הוראות החקיקה (לרבות פסיקה) והוראות הרשויות, ובחינת השלכותיהן על עבודת הבנק;
- הפקת לקחים משינויים בחקיקה (לרבות פסיקה) ויישום לקחים אלה במסמכים המשפטיים הנהוגים בבנק והעברת חוות-דעת בנושא ליחידות הרלוונטיות בבנק. לגבי חברות בנות בארץ ובחול, מתווה התוכנית מדיניות כללית של ניהול סיכונים שעל כל חברה להתאימה לנסיבותיה ולפעולותיה. כן נדרשו מנגנונים של דיווח מחברות אלו למנהל הסיכונים המשפטיים.

אחת לרבעון נמסר דיווח על-ידי הייעוץ המשפטי לצוות ניהול סיכונים של הנהלה ולועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון בדבר סיכונים משפטיים שהתממשו בהשוואה להערכות המוקדמות בעניין זה וכן מידע סטטיסטי בדבר הליכים משפטיים לסוגיהם שנפתחו או נסתיימו בתקופה הרלוונטית.

6.8. סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתיד לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי בעלי העניין הרלוונטיים כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים רגולטוריים. מדיניות ניהול סיכון המוניטין בקבוצת הבנק אושרה על-ידי הנהלה והדירקטוריון ומיושמת ביחידות הקבוצה. אסטרטגיית ניהול סיכון המוניטין בקבוצת בנק הפועלים קובעת כי יש למנוע, למזער ולבקר את סיכונים המוניטין. בהתאם לכך, נקבעו יעדים כלל קבוצתיים ביחס לסיכון המוניטין, כדלקמן:

- הבטחת פיקוח וניהול אפקטיבי של סיכון המוניטין
 - הבטחת תקשורת אפקטיבית וזיהוי סיכון המוניטין, במטרה להגדיר תיאבון לסיכון המוניטין בהתאם למטרות האסטרטגיות שאושרו עבור כל יחידה
 - הגדרת מסגרת לבקרה פנימית במטרה לקדם תרבות וערכים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכונים מוניטין.
- דירקטוריון הבנק והנהלה אחראים לקידום סטנדרטים גבוהים של אתיקה וישרה ולביסוס תרבות המדגישה את חשיבות הבקרה הפנימית.

6.9. סיכון רגולציה וחקיקה

סיכון רגולציה הינו סיכון להכנסות ו/או להון הקבוצה, שנובע מתהליכי חקיקה ו/או מטיטוטות הוראות של גופים רגולטורים שונים, שגורמים לשינויים בסביבה העסקית של הקבוצה. שינויים אלה יכולים להשפיע, לעיתים, על יכולת הקבוצה להציע שירותים מסוימים ו/או לחייבה לבצע השקעות טכנולוגיות ואחרות בעלות ניכרת ותוך פגיעה בלוח הזמנים לפיתוח שירותים מתוכננים אחרים.

מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד הבנקאי

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות והוראות שחלקם ייחודיים למערכת הבנקאית, וחלקם, גם אם אינם ייחודיים כאמור, משפיעים על מקטעים מהותיים מפעילותו. פקודת הבנקאות, חוקי הבנקאות השונים והוראות ניהול בנקאי תקין אשר מפרסם המפקח על הבנקים מעת לעת, מהווים את הבסיס החוקי והמרכזי לפעילותה של קבוצת הבנק. אלו מגדירים, בין היתר, את גבולות הפעילות המותרת לבנק, את הפעילות המותרת לחברות בנות וחברות קשורות לקבוצת הבנק ואת תנאי השליטה והבעלות בהן, את מערכות היחסים בין הבנק ללקוחותיו, את השימוש בנכסי הבנק ואת אופן הדיווח על הפעילות האמורה למפקח על הבנקים ולציבור. בצידם כפוף הבנק לחקיקה ענפה המסדירה את פעילותו בשוק ההון הן עבור לקוחותיו והן עבור עצמו (למשל בתחום יעוץ ההשקעות וניהול תיקי לקוחות, יעוץ פנסיוני, דיני ניירות-ערך ומגבלות על פעילות בתחום הביטוח).

חוקים נוספים, בנושאים ייחודיים, מטילים על בנקים, והבנק בכללם, חובות וכללים ספציפיים. כך למשל החקיקה הקשורה באיסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, חוק נתוני אשראי, חקיקה הקשורה בהלוואות לדירה, דיני הערבות וכו'.

בנוסף לאלה קיימת חקיקה נוספת שבשל הקשר שלה לפעילות הבנק יש לה השפעה רבה על התנהלותו. לעניין זה ראוי להזכיר, בין היתר, את דיני ההוצאה לפועל, דיני פירוקים וכינוסים, חוקים המתייחסים למגזרים ספציפיים (רשויות מקומיות, נוטלי משכנתאות, רוכשי דירות, המגזר החקלאי) וחוקי מס שונים. פעילותו של הבנק נתונה לפיקוח וביקורת של הפיקוח על הבנקים וכן של גורמים מפקחים נוספים בתחומי פעילות ספציפיים, דוגמת רשות ניירות-ערך, רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר והממונה על הגבלים עסקיים. גורמים אלה עורכים מעת לעת ביקורות בבנק בקשר עם תחומי הפעילות השונים. הבנק וחברות הבת פועלים על מנת לעמוד בחובות החלות עליהם מכוח הוראות הדין האמורות.

דרכי ניהול הסיכון הרגולטורי

יחידת הרגולציה מעריכה ומנהלת את הסיכונים הרגולטוריים, על-ידי ניטור, זיהוי, איסוף המידע, הערכה, דיווח ומעקב ובקרה אחר ההתפתחויות הרגולטוריות בעת התהוותם. בנוסף מספקת המחלקה חוות דעת לפי העניין בדבר השפעת הרגולציה בהתהוות על ההתנהלות העסקית הצפויה של יחידות הבנק השונות. היחידה פועלת בשיתוף פעולה מלא עם היחידות המקצועיות הרלוונטיות בבנק ובחברות הבנות והשלוחות, בארץ ובחו"ל, לזיהוי יישום הרגולציה באופן מלא וביעילות מבחינה עסקית. לעניין הציות להוראות הרגולטוריות ראה [סיכון הציות לעיל](#).

לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות ראה [סעיף 6.14 להלן וביאור 36 בדוחות הכספיים](#).

6.10. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעות והנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשוקים הפיננסיים לצוותים ולועדות הרלוונטיים. במקביל עורכת המחלקה סט תרחישי קיצון בעלי הסתברות להתממשות עתידית, אף אם נמוכה, שלהערכתה עשויות להיות להם השלכות כלכליות ופיננסיות משמעותיות על המשק ועל הבנק. תרחישי הקיצון מתעדכנים מדי שנה בהתאם למפת הסיכונים, התרחישים מאושרים על-פי הנהלים על-ידי הגורמים המוסמכים לכך. בד בבד, המחלקה הכלכלית בוחנת שורה של "נורות אזהרה" שעשויות לאותת על עלייה בהסתברות לאירוע של תרחיש קיצון. דיווח על נורות האזהרה מבוצע באופן שוטף לצוות ההנהלה לניהול סיכונים.

הבנק מתרגם את תנאי השוק בתרחיש להשפעה על פעילותו העסקית בהתאם לתחומי הסיכון השונים, ובוחן את ההשפעה על הרווחיות, ההון והלימות ההון תוך ניטור הסיכונים והמגזרים אשר עשויים להיות מושפעים מהשינויים הכלכליים במשק ובעולם, והתאמת מדיניותו ופעילותו הבקרה לפי צורך. בין היתר, הבנק בוחן את ניירות-ערך בתיק ההשקעות בישראל ובחו"ל, את החשיפה למוסדות פיננסיים זרים, וכן מוקדי סיכון בתיק האשראי העלולים להיות מושפעים מן ההתפתחויות ועומד באופן שוטף בדרישות הנזילות כנדרש מהוראות הפיקוח.

לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית בדוח הדירקטוריון](#).

6.11. סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הנו סיכון מהותי עכשווי או עתידי לרווחים, הון, מוניטין או מעמד שעשוי להיגרם בעקבות שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה או החלטות עסקיות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים (לדוגמה מהלכי מתחרים), כלכליים או טכנולוגיים.

הסיכון האסטרטגי הנו פונקציה של התאמת היעדים האסטרטגיים של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התוכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג יעדים אלו, הקצאת המשאבים, ואיכות היישום.

התוכנית האסטרטגית של הבנק הינה תוכנית תלת-שנתית - המאושרת על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון - והנבחנת ומותאמת מדי שנה לשינויים בסביבה העסקית בישראל ובעולם, לשינויים בסביבה התחרותית בה פועל הבנק ולשינויים ביעדי הבנק.

במסגרת תהליך התוויית התוכנית האסטרטגית מתבצעת בחינה כללית של עסקי התאגיד והסיכונים האסטרטגיים הרלוונטיים ונערך תהליך תכנון מקיף. הבחינה השנתית של אסטרטגיית הבנק והחטיבות נעשית על מנת לתמוך ביעדים החטיבתיים והכלכל בנקאיים. תחת תהליך התכנון השנתי מבצעות החטיבות וחברות הבת בבנק פרויקטים אסטרטגיים ממוקדים כחלק מהתוכנית האסטרטגית שלהן.

התהליך השנתי לניהול והערכת הסיכון האסטרטגי מהווה חלק חשוב מתהליך התכנון האסטרטגי השנתי. תהליך התכנון האסטרטגי השנתי מחולק לשלושה שלבים עיקריים: כל אחד מהשלבים מספק התמודדות עם היבט אחר של ניהול והערכת הסיכון האסטרטגי:

שלב I - זיהוי הסיכונים האסטרטגיים של הבנק בסביבת התחרות - בחינת הגורמים המשפיעים על היכולת התחרותית של הבנק ועל פוטנציאל הצמיחה העתידית לרבות בחינת מגמות בעולם ובישראל ותמונת מצב הבנק.

שלב II - התוויית היעדים ותוכניות העבודה High Level תוך התאמתם לסיביבה העסקית ולמתווה האסטרטגי.

שלב III - בניית התכנון המפורט של כלל החטיבות, בחינת תרחישים וקביעת אינדיקטורים מצביעי סיכון. בשלב זה מוגדרים התימות, המיקודים האסטרטגיים של הבנק, ומפות אסטרטגיות למימוש כל תימה. כמו-כן, נבנות מפות אסטרטגיות לחטיבות, בהלימה לתימות ונקבעים אינדיקטורים מצביעי סיכון אסטרטגי - הגדת מטרות ומדדים בכל מפה (הן ברמה התהליכית והן ברמת התוצאות העסקיות) הנגזרים מהאסטרטגיה. בדרך זו האסטרטגיה מתורגמת למהלכים מדויקים ליחידות השונות אשר מאפשרים לזהות את היקף חשיפת הבנק לסיכון אסטרטגי.

לצד ניטור שוטף של התפתחויות בסביבה העסקית של הבנק, הבנק מנטר, מודד ומבקר את הסיכון האסטרטגי באמצעות תהליך הבקרה האסטרטגית (BSC - Balance Score Card). הבנק מנהל מעקב שוטף אחר עמידתו במטרות ויעדי המפות האסטרטגיות שהוגדרו, לפי מתודולוגיית BSC, לצד מידת עמידת הבנק ביעדיו הפיננסיים. בדרך זו הבנק מוודא כי התוכנית אמנם מובילה לתוצאות הרצויות מבחינה עסקית. תהליך הבקרה האסטרטגית (BSC) מבוצע במרכז לניהול אסטרטגי.

6.12. סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן, היכול להתממש באם יישא הבנק באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק ידרש להסיר מפגע סביבתי או שמא יהיה אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי, או כתוצאה מירידת-ערך של ביטחונות שמומשו. הסיכון אף עשוי להתממש בעקיפין, כתוצאה מהרעה במצבו הפיננסי של אחר בשל עלויות סביבתיות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. כמו-כן, ייתכן ויתממש סיכון מוניטין כתוצאה מייחוס לבנק קשר לגורם למפגע סביבתי.

הסיכונים הסביבתיים בזיקה לתיקי אשראי גדולים מנוטרים בחטיבה העסקית, ניטור הסיכון הסביבתי בזיקה לפעילות הבנק עצמו הינו באחריות אגף אחריות חברתית תאגידית.

מתוך הכרה באחריותו החברתית של הבנק ומתוך הבנת החשיבות של ניהול מדיניות בת קיימא כלפי הסביבה, גיבש הבנק מדיניות סביבתית כוללת וסדורה. מדיניות זו מיושמת באמצעות מבנה ארגוני והגדרת תפקידים, נוהלים, תהליכים ומערכות בקרה. כחלק מתהליך מיסוד ובקרה על התנהלותו הסביבתית קיבל הבנק הסמכה לתקן ISO 14001, אשר מתוקף מחדש כל שנה, בבדיקה מקיפה באמצעות חברה בינלאומית המוסמכת לנושא. תיאור נרחב של הפעילות בתחום הסביבה מוצג בדוח אחריות חברתית וקיימות של בנק הפועלים, המפורסם בכל שנה, על-פי התקן המתקדם ביותר של GRI.

לצורך טיפול בהשפעת הסיכון הסביבתי על סיכון האשראי של הלווים הגדולים קבע הבנק מדיניות, נוהלי עבודה ומתודולוגיה לזיהוי, אפיון וניהול סיכונים סביבה. בניבוי תהליכי כתיבת המדיניות ונוהלי העבודה, נבחנו מתודולוגיות מקובלות בבנקים בחו"ל ונעשה שימוש ביועצים המתמחים בתחום. המתודולוגיה לזיהוי הסיכונים הסביבתיים, כוללת בין היתר התייחסות לפוטנציאל הסיכון הסביבתי של ענף המשק, וכן התייחסות פרטנית לסיכונים סביבתיים אשר עלולים להשפיע בצורה מהותית על התאגיד בהתאם לפעילותו העסקית. ניהול הסיכונים הסביבתיים כלול במכלול סיכונים האשראי המנוהלים על-ידי הבנק, והערכת הסיכון הסביבתי כלולה בהערכה של איכות האשראי שהועמד ללקוחות על-ידי הבנק.

הבנק או נושא משרה בכירה בו לא היו בתקופת הדיווח צד להליך משפטי או מנהלי מהותי בקשר עם איכות הסביבה, כאמור בסעיף 28 בתוספת הראשונה לתקנות ניירות-ערך.

6.13. הליכים משפטיים ואחרים

א. הליכים משפטיים

קבוצת הבנק הינה צד להליכים משפטיים, לרבות בקשות לאישור תובענות ייצוגיות, שנקטו נגדה לקוחותיה, לקוחותיה בעבר וכן צדדים שלישיים שונים, שראו את עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילותה במהלך עסקיה הרגיל. עילות התביעה נגד קבוצת הבנק שונות ומגוונות.

לדעת הנהלת הבנק, בהסתמך על חוות דעת משפטיות באשר לסיכויי תביעות אלו, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשה הפרשה, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, לכיסוי נזקים אפשריים עקב תביעות אלו.

לפירוט בדבר התביעות והבקשות לאישור תובענות כתובענות ייצוגיות בסכומים מהותיים אשר קבוצת הבנק צד להם - ראה [ביאור 26. בדוחות הכספיים](#).

ב. הליכים אחרים

1. ביום 29 ביוני 2014, הוגשה על-ידי התנועה לאיכות השלטון בישראל לבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, עתירה למתן צווים על תנאי כנגד המפקח על הבנקים ונגידת בנק ישראל, בה התבקש בית המשפט להורות למפקח על הבנקים לבצע חקירה מקיפה ומערכתית בעניין האשראי שהועמד על-ידי המערכת הבנקאית לקבוצת א.י.די.בי וכן, לפרסם את תוצאות הבדיקה. הבנק ויתר הבנקים המעורבים צורפו כמשיבים פורמליים. בית המשפט החליט לדחות את הדיון בעתירה, עד לאחר מתן הכרעה בעתירה מנהלית שהוגשה על-ידי העותרת ובערעור שהוגש על פסק הדין שהתקבל בעתירה זו, כמפורט בסעיף 4 להלן.

2. ביום 1 במרץ 2015, הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו, בקשה לאישור תביעה נגזרת, נגד הבנק ונגד שורה של נושאי משרה, אשר כיהנו או מכהנים בין השנים 2000-2015, או בחלק מתקופה זו, וכן נגד רואי החשבון של הבנק (להלן ביחד: "המשיבים הפורמליים"). המבקשת מבקשת מבית המשפט לקבוע, כי על המשיבים הפורמליים לפצות, לשפות ולהיטיב את הבנק בגין נזק שגרמו לכאורה לבנק במעשיהם ובמחדליהם בסך של 228 מיליוני דולר ארצות-הברית, אותו להערכת המבקשת יידרש הבנק לשלם לרשויות האכיפה האמריקאיות, בקשר לחשבונות של לקוחות אמריקאים בבנק הפועלים שויץ. עוד טוענת המבקשת, כי הבנק לא פעל ולא הפריש כמתחייב על-פי כללי חשבונאות מקובלים ועל פי הוראות הדיון, הפרשה חשבונאית ראויה בדוחותיו הכספיים בגין התשלום הצפוי. במסגרת התביעה הנגזרת הגישה המבקשת בקשה לגילוי ועיון במסמכים הקשורים לחקירה וביניהם, חומרי חקירה ותכתובות שנערכו בין הבנק לבין רשויות החוק בארצות-הברית. בית המשפט קיבל את ההסכמה הדיונית אליה הגיעו הצדדים ולפיה, הדיון בבקשה יידחה עד שהליכי החקירה המתנהלת נגד הבנק על-ידי שלטונות ארצות-הברית יושלמו ויוודעו תוצאותיהם.
3. ביום 1 במרץ 2015, הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו, בקשה לגילוי מסמכים לפני הגשת תביעה נגזרת, בקשר לחקירת הרשויות בארצות-הברית לגבי פעילות בנק הפועלים שויץ ביחס ללקוחות אמריקאים. הבנק הגיש בקשה למחיקת בקשת הגילוי על הסף, בין היתר, מחמת שהוגשה כבר בקשה קודמת לבית המשפט באותו עניין (המפורטת בסעיף 2 לעיל). ביום 1 בדצמבר התקיים דיון בשאלה המקדמית באשר לקיומם של שני ההליכים המקבילים שהוגשו באותו עניין (ההליך דנן וההליך המפורט בסעיף 2 לעיל) ובית המשפט הורה לצדדים לשני ההליכים להגיש את תגובתם בנושא. טרם התקבלה החלטה.
4. ביום 12 במאי 2015 הוגשה על-ידי התנועה למען לאיכות השלטון בישראל עתירה לבית המשפט המחוזי בירושלים, בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים, במסגרתה התבקש בית המשפט להורות לבנק ישראל, בין היתר, למסור לידי העותרת דוחות ביקורת שערך המפקח על הבנקים במספר תאגידים בנקאיים וביניהם בבנק, בקשר עם מתן האשראי לחברות בקבוצת נוחי דנקנר. הבנק צורף לבקשתו כמשיב לעתירה. ביום 2 ביוני 2016 ניתן פסק דין הדוחה את העתירה. ביום 26 ביוני 2016 הגישה התנועה לאיכות השלטון ערעור על פסק דין זה.
5. ביום 13 במאי 2015, הוגשה לבית המשפט המחוזי תל-אביב-יפו, בקשה לאישור תביעה נגזרת נגד הבנק ונגד 20 נושאי משרה (בהווה ובעבר) בבנק על-ידי מי שנטען כי הוא מחזיק במניות הבנק. עניינה של הבקשה באשראים שניתנו לחברת טומהוק השקעות בע"מ ("טומהוק") אשר בשליטתו של מר נוחי דנקנר, בהיקף נטען של 150 מיליון ש"ח. המבקש מצוין כי הוא מעריך שטומהוק תפרע מחצית מהחוב ולפיכך הועמד סכום התביעה הנגזרת על 75 מיליון ש"ח. בבקשה נטען כי עילת התביעה הנגזרת האפשרית מטעם הבנק הינה הפרת חובת הזהירות של נושאי המשרה בבנק באשרם את האשראי האמור ללא ביטחונות. ביום 12 בינואר 2017 נדחתה בקשת הבנק לדחיית בקשת האישור על הסף. הבנק הגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון על החלטה זו, אך בקשתו נדחתה.
6. ביום 8 בנובמבר 2015, הוגשה למחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו בקשה לאישור תביעה נגזרת, כנגד הבנק וכנגד 17 נושאי משרה של הבנק. עניינה של הבקשה בטענת המבקש כאילו הלוואות ואשראים אשר ניתנו לחברת מעריב הוצאת מודיעין בע"מ ולחברת הכשרת היישוב בע"מ בעת ששתיהן היו בשליטת משפחת נמרודי, בסך כולל של עשרות מיליוני ש"ח, נעשו תוך הפרת חובת הזהירות של נושאי המשרה של הבנק. בגדרה של הבקשה התבקש בית המשפט להורות על גילויים של מסמכים המצויים בידי הבנק בקשר להלוואות שניתנו למעריב בתקופה הרלוונטית וביום 14 בנובמבר 2016, ניתנה החלטת בית המשפט במסגרתה נקבע כי המבקש הציג תשתית ראייתית ראשונית לקיומה של עילת תביעה וכן התיר בית המשפט את גילויים של חלק מהמסמכים שגילויים התבקש.
7. ביום 10 במאי 2016, הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו נגד הבנק, בקשה לגילוי מסמכים לפני הגשת תביעה נגזרת, בנוגע לאשראי שהעמיד הבנק לאליעזר פישמן ו/או חברות הקשורות אליו ("קבוצת פישמן") אשר נטען כי הוא עומד על סך של 2 מיליארד ש"ח. עילות התביעה כנטען בבקשה הינן, בעיקרן, הפרת חובת הזהירות של נושאי המשרה בבנק באישורם אשראי לקבוצת פישמן בהתבסס על ביטחונות חלקיים, וכן בשל הימנעותם מנקיטת צעדים כנגד קבוצת פישמן, על אף התדרדרות מצבה ושחיקת שווי הבטוחות, כמו-כן נטען להפרת חובת האמונים של נושאי המשרה בבנק נוכח הימנעותם מנקיטת צעדים כנגד קבוצת פישמן, בשל גיוגד עניינים נטען של נושאי המשרה.
8. ביום 14 בדצמבר 2016, הוגשה לבית המשפט הגבוה לצדק על-ידי קבוצה של קרובי קורבנות טרור (באמצעות ארגון "שורת הדיון") עתירה נגד שר האוצר ומנכ"ל משרד האוצר, וכן נגד הבנק ובנק נוסף כמשיבים, כדי למנוע מתן התחייבות של המדינה לשפות את הבנקים ו/או לגונן עליהם, בקשר לשירותים שהבנקים מעניקים לבנקים הפלסטינים.

6.14. יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח רפורמות רגולטוריות להגברת התחרותיות במערכת הבנקאית

בשנים האחרונות גובשו מספר יוזמות רגולטוריות שעיקר עניינן, הגברת התחרותיות במערכת הבנקאית בישראל, ולצידן קיימות מספר יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום.

- במהלך השנים 2014-2016, כחלק מהרצון להגדיל את התחרות, פורסמו מספר הוראות ובהן: הוראת בנק ישראל בנושא פתיחת וסגירת חשבון באמצעות האינטרנט (אפשרות שהבנק מיישם החל מחודש ינואר 2015), הוראה בקשר עם העברת פעילות וסגירת חשבון של לקוח, הוראה על מסירת מידע מפורט ללקוח לצורך בחינת כדאיות המעבר וסגירת החשבון. כן פורסמו הוראות נוספות למתן גילוי ללקוחות על עלות שירותים בתחום ניירות-ערך וגילויים לצורך הגברת מודעות הלקוחות למסלולים לניהול חשבון, ובנוסף הוראות של המפקח על הבנקים והממונה על ההגבלים העסקיים שמטרתן, הרחבת התפוצה והשימוש בכרטיס לחיוב מידי ("דיביטי") ולהגברת התחרות בתחום כרטיסי החיוב. הקמת מערכת סגורה על-ידי חברי בורסה שאינם בנקים, כך שניתן יהיה לרכוש, למכור ולהחזיק ניירות-ערך ונכסים פיננסיים וכן לנהל פיקדונות כספיים בחשבון מקביל אצל חברי הבורסה שאינם בנקים (חש"בים), כאשר חשבון המקור נמצא בתאגיד בנקאי אחר ועל בסיס הזיהוי שבוצע בתאגיד הבנקאי. תיקון לצו איסור הלבנת הון לחברי הבורסה שאינם בנקים (חש"בים) אשר מאפשר הסרת מגבלת גיוס אגרות-חוב בידי ספקי אשראי חוץ בנקאיים (חוץ נאוי) - הצעת החוק לתיקון חוק הבנקאות אושרה בחודש נובמבר 2015. על-פי החוק, שר האוצר רשאי לאשר לתאגיד שאינו בנקאי, להנפיק לציבור תעודות התחייבות בהיקף של עד 2.5 מיליארד ש"ח על מנת לתת אשראי קמעונאי.

הוראות שיושמו בשנת 2016

- תיקון לחוק הבנקאות (רישוי סגירת סניפים) המחייב לקבל את אישור בנק ישראל 30 יום מראש לפני סגירת סניף של תאגיד בנקאי. לאור החוק פרסם בנק ישראל את ניהול בנקאי תקין 400.
- תיקון לכללי הבנקאות (שירות ללקוח, עמלות) הקובע כי תאגיד בנקאי יצרך לקוחות קשישים ונכים למסלול העמלות הבסיסי.

הוועדה להגברת תחרות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("ועדת שטרומ")

בחודש יוני 2015 מינו שר האוצר ונגידת בנק ישראל ועדה להגברת תחרות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים הניתנים למשקי בית ולעסקים שאינם גדולים (ועדת שטרומ). הוועדה פרסמה דו"ח ביניים ביום 14 לדצמבר 2015. הדו"ח הסופי פורסם ביום 2 באוגוסט 2016 ועל בסיסו נכתבה "הצעת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה) התשע"ז-2017". הצעת החוק אושרה בקריאה שנייה ושלישית ביום 23 ינואר 2017. על פי החוק:

- חברות כרטיסי האשראי יופרדו מן הבנקים הגדולים בלבד, בנקים אלו יוכלו להנפיק כרטיסי אשראי תחת מגבלות חמורות. המגבלה העיקרית מחייבת את הבנקים הגדולים לצמצם ללקוחותיהם ב-50% את מסגרות האשראי בכרטיסי אשראי זאת תוך 4 שנים.
- בנקים נדרשים לתפעל כרטיסי אשראי דרך 2 חברות מתפעלות לפחות כאשר נתח השוק המרבי של חברה מתפעלת יהיה 52%.
- מוצע לנקוט צעדים לעודד כניסת גופים מוסדיים למכירת אשראי קמעונאי, מתן אפשרות לפיתוח יישומים לשיתוף מידע על-ידי הלקוחות באמצעות Open API, ובניית מנגנונים להעברת מידע של הלקוחות לגופים מחוץ לבנק.
- חיוב הבנקים לאפשר ללקוחות שעבוד שני לטובת מלווה אחר.
- בנק יאלץ למכור את אחזקותיו בשב"א שמעל 10% תוך 4 שנים כאשר זכות ההצבעה בגין מניות אלו תורדם החל משישה חודשים מיום העברת החוק.
- ניתנה סמכות לשר האוצר לחייב בנק לארח על תשתיות המחשב שלו בנקים אחרים ואגודות אשראי זאת תוך 18 חודשים מיום כניסת החוק לתוקף.

לפרטים נוספים בנושא רפורמות מרכזיות נוספות ראה [ביאור 36 בדוחות הכספיים](#).

6.15. טבלת גורמי סיכון

בהתאם להוראת בנק ישראל, ביצע הבנק מיפוי של גורמי הסיכון העיקריים אליהם חשופה הקבוצה. בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי חומרת הסיכון של כל אחד מגורמי הסיכון. סולם דרגות החומרה של גורמי הסיכון נקבע תוך התייחסות להגדרות תיאבון הסיכון של הבנק והוא כולל חמש דרגות חומרה לכל גורם סיכון. עבור שלוש דרגות (נמוכה, בינונית וגבוהה) נקבעו מדדים כמותיים:

- **דרגת חומרה נמוכה** - הפגיעה ברווח השנתי בגין אירוע קיצון קטנה יותר מהרווח השנתי הממוצע לפני מס במהלך עסקים רגיל, כלומר, אירוע קיצון לא יגרום לבנק לעבור להפסדים.
 - **דרגת חומרה בינונית** - הפגיעה ברווח השנתי בגין אירוע קיצון גדולה מהרווח השנתי הממוצע לפני מס במהלך עסקים רגיל ולכן גורמת לבנק לעבור להפסד לפחות באחת משנות התרחשות האירוע, ולירידה ביחס הון רובד ראשון, אך יחס הון לא ירד אל מתחת לרמת קיבולת הסיכון שהוגדרה (6.5%).
 - **דרגת חומרה גבוהה** - הפגיעה ברווח בגין אירוע קיצון, תגרום לירידה ביחס הון רובד ראשון אל מתחת לרמת קיבולת הסיכון.
- כדי לכמת את השפעת גורמי הסיכון על הרווח ועל יחס הון של הבנק, נבחנו, עבור מרבית הסיכונים, תרחישי קיצון מערכתיים ותרחישי גורם סיכון בודד וההשפעה החמורה ביותר מבין התרחישים משמשת לצורך טבלת גורמי סיכון.
- יצוין כי כימות זה מתייחס להשפעה על הון הבנק ויתכנו תרחישים הכוללים ירידה ברווח או הפסדים שהשפעתם על רווחיות הבנק אינה זניחה אולם השפעתם על הלימות הון הינה נמוכה ולפיכך יסווגו בדרגת חומרה נמוכה.
- בנוסף, ניתן ביטוי לחוות דעת של צוות מומחים במידה ולהערכת הצוות, המדדים הכמותיים אינם נותנים ביטוי מספיק לחומרת גורם הסיכון או כאשר אין אפשרות לקבוע בשיטות כמותיות מהימנות את רמת הסיכון של גורם סיכון מסוים.

דוח הדירקטוריון והנהלה

ליום 31 בדצמבר 2016

כל גורם סיכון המופיע בטבלה שלהלן נבדק, כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לגורמי סיכון נוספים המופיעים בטבלה. יחד עם זאת, בגורמי סיכון "מצב המשק בעולם" ו"מצב המשק בישראל" המופיעים בטבלה, נבחנו תרחישים מערכתיים האומדים את ההשפעה על הרווח ויחס ההון כתוצאה משילוב של מספר גורמי סיכון.

יצוין כי תרחישי הסיכון מדמים מצב של התממשות נזקים בלתי צפויים מעבר לרמה הצפויה של אירועי נזק במהלך העסקים הרגיל של הקבוצה. הבנק מעריך את רמת הסיכונים גם בשיטה נוספת המבוססת על הערכות מומחה של רמת הסיכון המובנה, איכות ניהול הסיכונים ואפקטיביות הבקורות. הסיכון המובנה הינו הסיכון המצרפי הקיים בפעילות בה עוסק הבנק ומוגדר כהפסד פוטנציאלי מפעילות זו. הערכת סיכון מובנה מתבצעת בראיה צופה פני עתיד וגם בראיית העבר אך מבלי להתחשב בתהליכי הניהול והבקורות. הסיכון המובנה מושפע בין היתר מן הגורמים הבאים:

- הפסדי עבר ואומדן הפסדים צפויים בעתיד
- תוכניות אסטרטגיות ועסקיות לרבות מוצרים חדשים
- תמהיל והרכב תיק האשראי
- מורכבות הפעילות
- השפעת גורמים חיצוניים, לרבות כלכלה, תעשייה, חקיקה, טכנולוגיה

כדי לאמוד את הסיכון השיורי המביא בחשבון את תהליכי הניהול והבקורה, נוספו למודל הערכות מומחי תוכן במעגל הבקרה השני בדבר איכות ניהול הסיכונים ואפקטיביות הבקורות.

שילוב האמידה בשתי השיטות לכלל הערכת הסיכון השיורי הניתנת בטבלה להלן בסולם בן חמש דרגות חומרה, נעשה כהערכת מומחה המשקפת את הטיפול של מומחי התוכן בתחומים השונים והוא כפוף לכלל ההסתייגויות האמורות לגבי מידע צופה פני עתיד.

טבלה 33-6: חומרת גורמי הסיכון

מספר	גורם הסיכון	השפעת הסיכון
סיכונים פיננסיים		
1.	סיכון אשראי	בינונית
1.1	סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות	בינונית
1.2	סיכון בגין ריכוזיות ענפית	בינונית
1.3	סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	בינונית
2.	סיכון שוק	נמוכה - בינונית
2.1	סיכון ריבית	נמוכה - בינונית
2.2	סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין	נמוכה
2.3	סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי	נמוכה - בינונית
3.	סיכון נזילות	נמוכה - בינונית
סיכונים תפעוליים ומשפטיים		
4.	סיכון תפעולי	נמוכה - בינונית
5.	סיכון משפטי	נמוכה
סיכונים אחרים		
6.	סיכון מוניטין	נמוכה - בינונית
7.	סיכון אסטרטגיה ותחרות	בינונית
8.	סיכון רגולציה וחקיקה	בינונית
9.	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל	בינונית
10.	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם	בינונית
11.	סיכון ציות*	בינונית

* תחת סיכון הציאות כלולים גם הסיכונים הנובעים מהחקירות על-ידי רשויות בארצות-הברית כאמור בביאורים 26 ו-26 ה לדוחות הכספיים.

7. מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים 7.1 מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים קריטיים

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים על-פי עקרונות וכללי חשבונאות שעיקרם מפורט בביאור 1 לדוחות הכספיים השנתיים ליום 31 בדצמבר 2016. ביישום כללי החשבונאות, משתמשת הנהלת הבנק בהנחות, בהערכות ובאומדנים שונים, המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים והתחייבויות (לרבות התחייבויות תלויות) ועל התוצאות המדווחות של הבנק. יתכן, שאופן התממשותם בעתיד של ההערכות והאומדנים כאמור, יהיה שונה מכפי שהוערך בעת עריכת הדוחות הכספיים. חלק מההערכות והאומדנים כאמור, כרוכים במידה רבה של אי ודאות, והם עלולים להיות מושפעים משינויים אפשריים בעתיד. אומדנים והערכות מסוג זה, שהשינויים בהם עשויים להשפיע באופן מהותי על התוצאות הכספיות המוצגות בדוחות הכספיים, נחשבים על-ידי הבנק, כאומדנים והערכות בנושאים "קריטיים". הנהלת הבנק בדעה, כי האומדנים וההערכות שישמו בעת עריכת הדוחות הכספיים הינם נאותים, ונעשו על-פי מיטב ידיעתה ושיקול דעתה המקצועי.

הפרשה להפסדי אשראי

על פי הוראות המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי מיישם הבנק, את תקני החשבונאות האמריקאים בנושא (ASC 310) ועמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארצות-הברית ושל הרשות לניירות-ערך בארצות-הברית, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור. הפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" ו"הפרשה קבוצתית". כמו-כן, הבנק בוחן את הנאותות הכוללת של הפרשה להפסדי אשראי. לפרטים נוספים בדבר הכללים לבחינת חובות במסגרת הפרשה פרטנית או קבוצתית וכן פרטים בדבר חישוב הפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדירור ראה [ביאור 1.ה.4](#)) בדבר הפרשה להפסדי אשראי בדוחות הכספיים. הפרשה הפרטנית להפסדי אשראי נעשית בהתבסס על הערכת הנהלה לגבי ההפסדים הגלומים בתיק האשראי, לרבות חבויות בסעיפים חוץ-מאזניים. בתהליך ההערכה נסמכת הנהלה על מספר רב של שיקולים ואומדנים.

לגבי כל לווה שנבחן פרטנית, אשר קיימים לגביו סימנים המעידים על בעיה אפשרית ביכולת פירעון האשראי שניתן לו, מבצע הבנק הערכה של הסכום הניתן לגביה מאותו לווה בהתאם למקורות הפירעון הרלוונטיים, ובהם מקורות הפירעון מפעילותו העסקית של הלווה, מקורות פירעון פרטיים של הלווה, ערך המימוש הצפוי של בטוחות שהעמיד וערך מימוש צפוי של ערבויות חיצוניות שהועמדו לטובת פירעון האשראי, כל זאת, תוך התחשבות במועדי הפירעון והמימוש הרלוונטיים. אישור נאותות הסיווג של החוב והסכום הניתן לגביה מוצע על-ידי גורם אשר הינו בסמכות אחת מעל לסמכות הענקת האשראי ללקוח, בהתאמת המחויבות. לאחר קביעת הסכום הניתן לגביה, נרשמת הפרשה פרטנית להפסדי אשראי, אשר מהווה את הפרשה בין סכום האשראי שניתן ללווה לבין הסכום הניתן לגביה ממנו, מהוון בריבית החוב המקורית, או השווי ההוגן נטו של הביטחונות העומדים כנגד החוב, בכל מועד דיווח. בנוסף, הבנק נדרש להעריך את היקף החוב אותו לא ניתן לגבות במאמצי גביה ארוכי טווח (המוגדרים ברוב המקרים כתקופה העולה על שנתיים) ולבצע מחיקה חשבונאית בגינו.

הסכום הניתן לגביה מתבסס על פרמטרים שונים ובהם: תזרימי מזומנים צפויים מפעילותו העסקית של הלווה, ערך מימוש נטו, של נכסי נדל"ן, ציוד יצרני, ניירות-ערך ונכסים אחרים של הלווה, ערך מימוש של ערבויות מצדדים שלישיים, ומועד המימוש של סכומים כאמור. מטבע הדברים, נתונים מעין אלה, המבוססים על אומדנים ועל הערכות, נסמכים על משתנים כלכליים אשר אינם בשליטת הבנק כגון, מצב כלכלי בשוק הישראלי ובשוקי העולם, שוקי פעילות של חברות ומצוריהן, שערי ריבית ומצב שוק ההון, מחירי נדל"ן ונכסים אחרים וביקושים בענף בארץ ובעולם ועוד.

בקביעת הסכום הניתן לגביה נלקחים מרווחי ביטחון שתכליתם לתת מענה למצבי אי ודאות באשר ליכולת פירעון האשראי ושווי הביטחונות. עם זאת, מכיוון שמדובר במשתנים כלכליים ואחרים, אין ודאות כי הסכומים שיתקבלו בפועל יהיו זהים לאומדן שנקבע.

ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת-ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזוהים פרטנית גלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים, וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שהם אינם פגומים. ההפרשה להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מאזני וחוף-מאזני המוערך על בסיס קבוצתי, מחושבת בהתבסס על שיעורי הפסד היסטוריים בחלוקה לענפי משק שונים ובחלוקה בין אשראי בעייתי לאשראי לא בעייתי, לאורך התקופה המתחילה ב-1 בינואר 2011 ומסתיימת במועד הדיווח. הבנק משתמש בשיעור הפסדים אשר מהווה ממוצע שיעורי הפסדי העבר בטווח השנים האמור. בנוסף לחישוב טווח שיעורי הפסד היסטוריים בענפי משק שונים, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הבנק מתחשב בגורמים סביבתיים רלוונטיים, לרבות מגמות בהיקפי האשראי בכל ענף ותנאים ענפיים, נתונים מקרו כלכליים, הערכת איכות כללית של האשראי לענף משק, שינויים בנפח ובמגמה של יתרות בפיגור ויתרות פגומות והשפעות השינויים בריכוזיות האשראי.

לעניין זה, בהתאם להוראות המפקח הנוגעות להפרשה קבוצתית בגין אשראי לענף משק אנשים פרטיים, נדרש הבנק להביא בחשבון שיעור התאמה איכותי שלא יפחת מ-0.75% מיתרת האשראי הצרכני הלא פגום. מהאמור הוחרג סיכון אשראי הנובע מחייבים בגין כרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב ריבית.

הבנק פיתח במהלך שנת 2015 מודל לחישוב ההפרשה הקבוצתית המביא בחשבון מקדמי התאמה איכותיים כנדרש בהוראות. המודל שאומץ כולל גם אומדנים רבים הקשורים לגורמים המשפיעים על קביעת מקדם ההתאמה בכל ענף משק מעל לממוצע הפסדי העבר בחמש השנים האחרונות ובהם, מגמות בהיקפי האשראי בכל ענף, תנאים ענפיים, נתונים מקרו כלכליים, הערכת איכות כללית של האשראי בענף, שינויים בנפח ובמגמה של יתרות בפיגור ויתרות פגומות, השפעות השינויים בריכוזיות האשראי ועוד.

כמו-כן, בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, סכום ההפרשה הקבוצתית בתום כל תקופת דיווח לא יפחת מסכום ההפרשה הכללית והנוספת שהיו מחושבות לאותו מועד, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 315, מגולם בשיעור המס.

מכיוון שיעור ההפרשה הקבוצתית נסמכים, בין היתר, על עצם סיווג חוב כבעייתי ועיתוי הסיווג, הרי שגם בקביעת גובה ההפרשה הקבוצתית מסתמך הבנק על אותם אומדנים הקשורים ליציבותו הפיננסית של הלווה ולאומדן יכולת הפירעון שלו, שהם הבסיס לצורך סיווג חוב כחוב בעייתי ולעיתוי הסיווג. הבנק קבע נהלים לסיווג אשראי ולמדידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף, הבנק קבע נהלים הנדרשים לקיום, כחשבון התחייבותי נפרד, הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוף-מאזניים (כגון: התקשרויות למתן אשראי, מסגרות אשראי שלא נוצלו וערבויות).

מדידות שווי הוגן

חלק מהמכשירים הפיננסיים בהם פועל הבנק, ובהם מרבית ניירות הערך בתיק הזמין למכירה, ניירות הערך בתיק למסחר ומכשירים פיננסיים נגזרים, נמדדים בדוחות הכספיים על-פי שווי הוגן של מכשיר פיננסי מוגדר כמחיר שהיה מתקבל במכירת נכס או המחיר שהיה משולם בהעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק בהתאם לרצונם; כלומר, בעסקה שאינה מכירה כפויה או מכירה במהלך פירוק. לצורך הערכת השווי ההוגן נעשה שימוש מרבי בנתונים נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק ומתקבל ממקורות בלתי תלויים. במקרים בהם אין נתונים נצפים לצורך מדידת השווי ההוגן, נעשה שימוש בנתונים לא נצפים, נתונים אלה משקפים את ההנחות של הבנק והם כוללים מודלים אשר לוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי וכיוצא בזה).

סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג שווי הוגן כמפורט להלן:

- נתוני רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים.
 - נתוני רמה 2: מחירים מצוטטים לנכסים או להתחייבויות דומים בשווקים פעילים; מחירים מצוטטים לנכסים זהים או התחייבויות זהות בשווקים שאינם פעילים; מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר כל הנתונים המשמעותיים בהם הינם נצפים בשוק או נתמכים על-ידי נתוני שוק נצפים.
 - נתוני רמה 3: נתונים לא נצפים עבור הנכס או ההתחייבות הנובעים ממודלים להערכה אשר אחד או יותר מהנתונים המשמעותיים בהם הינם לא נצפים. יש לציין כי הבנק משתמש במודלים מקובלים ובנתונים נצפים גם למדידת מכשירים פיננסיים המסווגים לרמה 3. עם זאת, אותם מכשירים סווגו לרמה זו מהסיבה שלצורך אמידת סיכון האשראי בגין אותם מכשירים הבנק עושה שימוש בנתונים פנימיים.
- היררכיה זו דורשת שימוש בנתוני שוק נצפים, כאשר מידע זה קיים. כאשר הדבר הינו אפשרי, הבנק שוקל מידע שוק נצפה ורלוונטי במסגרת הערכתו. היקף ותדירות העסקות, גודל מרווח ה-bid-ask וכן גודל ההתאמה הנדרשת כאשר משווים עסקות דומות הינם כולם גורמים אשר נלקחים בחשבון כאשר קובעים את הנזילות של שווקים ואת הרלוונטיות של מחירים נצפים באותם שווקים.
- בקביעת ערכי השווי ההוגן הבנק מפעיל שיקול דעת מקצועי נאות. לצורך כך, הבנק גיבש תוכנית לפיה יוגדר תהליך מובנה ומוסדר לקביעת שווי הוגן, במסגרתו פועלים ארבעה גורמים בלתי תלויים:

- הגורם העסקי - הגורם אשר אחראי לניהול המכשיר הפיננסי.
- הגורם המתקף - הגורם שאחראי על תיקוף המודלים לחישוב השווי ההוגן ועל תיקוף הנתונים וההנחות שמשמשות לצורך החישוב.
- הגורם המבקר - הגורם שאחראי על ביצוע בקורות שוטפות על תהליך קביעת השווי ההוגן.
- הגורם המפקח - הגורם שאחראי על פיקוח אחר יישום תהליך קביעת השווי ההוגן ברמה נאותה.

כמו-כן, הבנק מקיים על בסיס שוטף הערכה ובדיקה של הסיכונים הקיימים בהליך קביעת השווי ההוגן. במסגרת אותה תוכנית הבנק הגדיר מגבלה על-פיה הוא לא יתקשר בסוג חדש של מכשיר פיננסי בסכום מהותי, וכן לא יגדיל סוג קיים, אם לא קיים לגביו הליך מובנה לקביעת השווי ההוגן ברמה סבירה של ביטחון (להלן: "המכשירים החורגים"). בנוסף, נקבע כי במקרים בהם היקף המכשירים החורגים הגיע ל-75% מהמגבלה שנקבעה, הדבר יובא לידיעת הדירקטוריון וצוות הנהלה לניהול סיכונים אשר יגבש תוכנית לצמצום היקף המכשירים החורגים.

השווי ההוגן של חלק מאגרות-חוב הנסחרות בחו"ל, מבוסס על ציטוטי מחירים של ספקי מחירים בינלאומיים, אשר הינם בלתי תלויים בגופים המנפיקים ובלתי תלויים בגופים וממשלות המשווקים. ספקים אלה הינם חברות בינלאומיות מובילות, אשר מספקות שירותי ציטוט ושיערוך למוסדות פיננסיים מובילים בעולם. עם יישום ASC 820-10 (FAS 157) בדבר מדידות שווי הוגן, נדרש הבנק לשקף את סיכון האשראי ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) בהערכת השווי ההוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר נמדדים בשווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של הבנק, אך לא מוגבל לסיכון זה בלבד. הבנק מעריך את סיכון האשראי במכשירים נגזרים באופן המפורט להלן:

- כאשר בגין החשיפה קיימים ביטחונות נזילים מספקים המבטיחים ספציפית ברמת ודאות משפטית גבוהה את המכשיר הנגזר, הבנק מניח כי סיכון האשראי הגלום הינו אפס ולא מבצע התאמות לשווי הוגן בגין איכות האשראי של הצד הנגדי.
 - כאשר החשיפה בגין הצד הנגדי על בסיס מאוחד הינה מהותית הבנק מבצע הערכת שווי הוגן בהתבסס על אינדיקציות מעסקות בשוק פעיל לאיכות האשראי של הצד הנגדי, ככל שהאינדיקציות כאמור זמינות במאמצים סבירים. הבנק גוזר את האינדיקציות, בין היתר, ממחירים של מכשירי חוב של הצד הנגדי הנסחרים בשוק פעיל וממחירים של נגזרי אשראי שהבסיס שלהם הוא איכות האשראי של הצד הנגדי. במידה ולא קיימות אינדיקציות כאמור, הבנק מחשב את ההתאמות בהתבסס על דירוגים פנימיים (כגון: אומדנים לשיעורי כשל צפויים ושיעורי הפסדי אשראי בעת כשל).
- בנוסף, הבנק מבצע בדיקת סבירות לתוצאות המתקבלות בהערכה הפנימית ביחס לשינויים במרווחים בשוק, ומבצע את ההתאמות המתחייבות, לפי העניין. יצוין כי הבנק מבצע מעקב אחר היקפי הפעילות של המכשירים הנמדדים בשווי הוגן. בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 לא נצפתה ירידה משמעותית בהיקפי הפעילות אשר יכולה הייתה להצביע על חוסר נזילות בשוק המחייב התאמה לשווי הוגן של מכשירים אלו.

טבלה 1-7: נתונים בדבר ההתאמה של הנכסים וההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, כאמור לעיל

31.12.16	
במיליוני ש"ח	
12,065	נכסים בגין מכשירים נגזרים
142	התאמה בגין סיכון האשראי של נכסים בגין מכשירים נגזרים
12,626	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
18	התאמה בגין סיכון האשראי של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים

לפרטים נוספים ראה [ביאור 33 בדוחות הכספיים](#).

התחייבויות לזכויות עובדים

חלק מההפרשות בגין התחייבויות הבנק בקשר עם יחסי עובד-מעביד מבוססות, בין היתר, על חישוב אקטוארי. מדובר בהתחייבות למענק יובל לו זכאי כל עובד בתום 25 שנות עבודה בבנק, התחייבות לפיצוי בגין ימי מחלה שלא נוצלו, הטבות לעובדים לאחר פרישה, התחייבויות פנסיוניות לתשלומים לעובדים שפרשו לפני גיל הפרישה החוקי. וכן התחייבויות פנסיוניות לתשלומים לעובדים פעילים שצפוי שיפרשו בתנאי פרישה מועדפים לפני גיל הפרישה הקבוע בחוק והתחייבות בגין פיצוי פיטורין.

סכום ההתחייבויות, המחושבות על בסיס אומדנים אקטואריים, ליום 31 בדצמבר 2016 הגיע לסך של כ-4,673 מיליון ש"ח. ההתחייבויות מהונות בשיעור היוון ריאלי של 1.71% לשנה, שנקבע על-ידי המפקח על הבנקים, על בסיס תשואת אגרות-החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח השווה להפרש בין שיעורי התשואה לפדיון, לפי תקופות פירעון, על אגרות-חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארצות-הברית, לבין שיעורי התשואה לפדיון, לאותן תקופות לפירעון, על אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית למועד הדיווח.

חישובים אקטואריים מתבססים ברובם על הנחות ואומדנים, המתבססים על הערכות הנהלה והחלטותיה, ניסיון עבר וסטטיסטיקות שונות כגון לוחות תמותה, שיעורי עזיבת עובדים ושיעור שינוי ריאלי בשכר על פני זמן וכדומה. אומדנים והנחות אלו נסקרים באופן שוטף.

שינוי במאפיינים האקטואריים השונים יביא לתוצאות שונות מאלה שמתקבלות כיום. כך לדוגמה, גידול של 1% בשיעור ההיוון יגרום להקטנת ההתחייבויות בסך של כ-373 מיליון ש"ח וקטון של 1% בשיעור ההיוון יגרום להגדלת ההתחייבויות האמורות בסך של כ-442 מיליון ש"ח. כמו-כן, גידול של 1% באומדן לשיעור עליית השכר השנתי יגרום להגדלת ההתחייבויות האמורות בסך של כ-280 מיליון ש"ח. גידול של 1% באומדן השנתי לשיעורי העזיבה לפרישה מוקדמת יגרום להגדלת ההתחייבויות האמורות בסך של כ-146 מיליון ש"ח וקטון של 1% באומדן השנתי לשיעור העזיבה לפרישה מוקדמת יגרום להקטנת ההתחייבויות האמורות בסך של כ-143 מיליון ש"ח.

הערכת האקטואר עבור התקופה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2016 בגין ההתחייבות לזכויות עובדים מפורסמת באתר המגנ"א של הרשות לניירות-ערך שכתובתו: www.magna.isa.gov.il.

בעקבות אישור חוק תגמול לעובדים בכירים בתאגידים פיננסיים, עדכן הבנק ברבעון הראשון של 2016 את ההנחות האקטואריות ביחס לשיעורי העזיבה של מנהלים בחוזה אישי בכיר, על מנת לשקף את ההסתברות המוגברת לעזיבת מנהלים בכירים.

עם גיבוש תוכנית התגמול החדשה, ולאחר חתימת מנהלים בכירים על הסכמים חדשים ופרישת מנהלים אחרים, עדכן הבנק את שיעורי העזיבה ביחס למנהלים בכירים.

נכון ליום 31 בדצמבר 2016, הסתכמה השפעת עדכון ההנחות בדבר שיעורי עזיבה, בעקבות אישור החוק, בגין המנהלים הבכירים המועסקים בבנק, בגידול ההתחייבות האקטוארית (ביחס להתחייבות ליום 31 בדצמבר 2015) בסך של כ-85 מיליון ש"ח, אשר נזקף להון המיוחס לבעלי המניות.

ביום 12 בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בדבר התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל (להלן: "המכתב"), על פיו נדרשים התאגידים הבנקאיים לבחון ולאשר תוכנית רב שנתית להתייעלות בחמש השנים הבאות ועקרונות להתייעלות ארוכת טווח. על-פי האמור במכתב, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו יקבל הקלה, לפיה יוכל לפרוס את השפעת עלויות התוכנית, לעניין חישוב הלימות ההון, על פני חמש שנים.

ביום 27 באוקטובר 2016 אישר דירקטוריון הבנק תוכנית התייעלות, לאחר שהנהלת הבנק בחנה חלופות ליישום האמור במכתב וגיבשה מתווה ולאחר קבלת אישור עקרוני מהפיקוח על הבנקים בהתאם לנדרש במכתב.

על פי תוכנית התייעלות שאושרה צפויים לפרוש מקבוצת הבנק כ-1,500 עובדים בשנים 2017-2020.

- בהתאם לתוכנית, יתאפשר לעובדים קבועים לפרוש מהבנק בפרישה מוקדמת בתנאים מיטיבים.
- ההטבות שיוצעו, כתלות בגיל וותק העובדים, יהיו: (א) פנסיה מוקדמת עד לגיל הפרישה על-פי דין; או (ב), פיצויים מוגדלים בשיעור של עד 275% וזאת לעובדים העומדים בתנאים שנקבעו בתוכנית.
- יתכן ובמסגרת תנאי הפרישה יינתנו הטבות נוספות שאינן מהותיות.
- העלות הכוללת של התוכנית, לרבות בגין התאמת שיעורי העזיבה לטווח הארוך כמתואר להלן, מוערכת בכ-1.2 מיליארד ש"ח, לפני השפעת המס.
- הפרישה המוקדמת תבוצע במהלך השנים 2017-2020.

לפרטים בדבר עקרונות הטיפול החשבונאי, ראה [ביאור 23 בדוחות הכספיים](#).

ברבעון השלישי של שנת 2016 עדכן הבנק את שיעורי העזיבה לטווח ארוך של עובדים בתנאים מיטיבים. שיעורי העזיבה החדשים משתנים לפי גיל ומגדר ומשקפים שיעור עזיבה משקולל של כ-7.5% לשנה לעומת שיעור של 6.25% בשנה טרם השינוי.

התחייבויות תלויות

קבוצת הבנק הינה צד להליכים שיפוטיים שנקטו נגדה לקוחותיה, לקוחותיה בעבר וצדדים שלישיים שונים שראו את עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילותה. כמו-כן הקבוצה נתונה לחקירות של רשויות אמריקאיות כמתואר בביאור 26 בדוחות הכספיים בדבר חקירת עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ו-FIFA.

הנהלת הבנק כללה בדוחות הכספיים הפרשות נאותות לכיסוי נזקים אפשריים, וזאת בהתבסס על חוות דעת משפטיות. ברוב ההליכים השיפוטיים, כמו גם בקשר עם חקירותיהן של רשויות שונות, מתקבלות חוות דעת מיועצים משפטיים חיצוניים לקבוצת הבנק, שנבדקות על-ידי היועצים המשפטיים המועסקים בבנק. הערכות אלה של יועצים משפטיים מתבססות על מיטב שיפוטם, בהתחשב בשלב שבו מצויים ההליכים, וכן על הניסיון המשפטי שנצבר בנושאים השונים בארץ ובעולם.

אומדנים לגבי הפרשות בהליכים שיפוטיים, חקירות ועניינים רגולטוריים כרוכים ברמה גבוהה מאוד של שיקול דעת וזאת בהשוואה לסוגי הפרשות אחרים. כאשר ההליכים הם בשלבים ראשוניים, הקביעה האם קיימת בכלל מחויבות לבנק, יצירת טווחי אומדנים וקביעת הסתברויות לכך שהבנק יאלץ לשאת בעלויות בגין אותה מחויבות, כרוכים באי ודאות משמעותית וכאשר מדובר בעניין שבו לא מתנהל במועד הדיווח הליך שיפוטאי או הודאות גדלה עוד יותר. עם התקדמות ההליך, הנהלת הבנק ויועציה המשפטיים, מעריכים מדי תקופה האם נדרש לכלול או לעדכן הפרשות בגין ההליך, תוך עדכון האומדן שבוצע בתקופת הדיווח הקודמת. ככל שמתקדם ההליך, היכולת לבצע אומדנים מתגברת, אולם סכום ההפרשה עדיין רגיש לשינויים בהנחות.

ברוב המקרים קיים טווח רחב של תוצאות לכל הליך משפטי, לכל חקירה ולכל הליך רגולטורי. בנוסף יש להביא בחשבון, כי בתחום המשפטי אין אפשרות לקיים הערכה "ודאית" או "קרובה לוודאית", וזאת לא רק בשלבים הראשונים של חיי התובענה או ההליך האחר, אלא עד וסמוך לקבלת פסק-הדין, או סיומו של ההליך האחר. ולפיכך, תוצאות ההליך עלולות להיות שונות, לעיתים אף באופן מהותי, מההערכה שנקבעה לגבי.

כך במיוחד כאשר מדובר בתובענות ייצוגיות, וזאת גם נוכח הניסיון המשפטי המוגבל באשר לאופן התמשותן של תובענות כאלה בישראל. הבנק ויועציו המשפטיים עומדים, אפוא, בפני קשיים גדולים עוד יותר מהרגיל בהערכת תוצאות הדיון המשפטי בתובענות ייצוגיות, וביתר שאת בשלב שבו בית המשפט טרם החליט, אם לקבל את הבקשה להכיר בתובענה כתובענה ייצוגית, או לדחותה.

לפיכך, בהתחשב באמור לעיל, ובהתחשב בסכומים המהותיים הנקובים בתובענות ייצוגיות, ובאי הודאות המשמעותית הכרוכה ביכולת האמידה, התבררות של הליך כזה, עלולה מעת לעת, להשפיע באופן מהותי לרעה על תוצאות קבוצת הבנק בתקופת דיווח רבעונית או שנתית כלשהי בה התברר ההליך. הדברים נכונים ביתר שאת, כאשר מדובר בעניין שבו לא מתנהל במועד הדיווח הכספי הליך שיפוטאי אלא מתקיימים חקירה או הליך רגולטורי אחר כדוגמת החקירות של רשויות אמריקאיות כמתואר בביאור 26 בדוחות הכספיים.

באמידת השלכותיהן של החקירות האמורות קיימת למועד הדיווח אי ודאות משמעותית אשר תתברר בעתיד עם התקדמות ההליכים או בסיומם. בהתחשב באי הודאות המשמעותית ואם תהינה בעתיד התפתחויות שליליות מהותיות כתוצאה מהחקירות עלולה להיות לכך השפעה משמעותית לרעה על תוצאות קבוצת הבנק בתקופת דיווח רבעונית או שנתית כלשהי בה תוסר אי הודאות.

ירידת-ערך ניירות-ערך זמינים למכירה וניירות-ערך המוחזקים לפדיון

מדי תקופת דיווח הנהלת הבנק בוחנת האם ירידה בשווי ההוגן של ניירות-ערך המסווגים לתיק הזמין למכירה ולתיק המוחזק לפדיון הינה בעלת אופי אחר מזמני (Other Than Temporary). הבחינה כאמור כוללת מספר שלבים ועקרונות, בהתאם למדיניות שנקבעה בבנק, והעיקריים שבהם הינם:

1. בחינה האם ירידת-ערך היא בעלת אופי אחר מזמני ומה סכומה:
 - ניירות-ערך אשר לתאריך המאזן אין כוונת הבנק להחזיקם או שנמכרו לאחר תאריך המאזן בסכום נמוך מעלותם, מהווים ניירות-ערך שחלה בהם ירידת-ערך בעלת אופי אחר מזמני.
 - ניירות-ערך שחלה בהם ירידת-ערך של למעלה מ-20% ביחס לעלותם לגבי מכשירים הוניים או 15% לגבי מכשירי חוב וירידת-ערך זו נמשכה למעלה מחצי שנה, מהווים ניירות-ערך שחלה בהם ירידת-ערך בעלת אופי אחר מזמני, אלא אם ניתן להוכיח כי נתקיימו נסיבות מיוחדות.
 - ניירות-ערך אשר חלה לגביהן ירידת-ערך בשיעור של 40% ומעלה מעלות נייר הערך לגבי מכשירים הוניים או 30% לגבי מכשירי חוב לתאריך המאזן או לאחריו, מהווים ניירות-ערך שחלה בהם ירידת-ערך בעלת אופי אחר מזמני, אלא אם ניתן להוכיח כי נתקיימו נסיבות מיוחדות.
 - מכשירי חוב שחלה לגביהם ירידת דירוג משמעותית, מהווים ניירות-ערך שחלה בהם ירידת-ערך בעלת אופי אחר מזמני. לצורך כך, הבנק הגדיר ירידת דירוג של שלוש יחידות דירוג (notches) או יותר המלווה בירידה אל מתחת לדירוג השקעה, כירידת דירוג משמעותית.
 - מכשירי חוב שסווגו כבעייתיים (פגום, נחות, השגחה מיוחדת) על-ידי הבנק.
2. הרכבת רשימת מעקב - מבוצעת בדיקה כמותית ואיכותית לצורך זיהוי והערכה של ניירות-ערך שחלה ירידה בערכם ואפשרי כי מדובר בירידת-ערך בעלת אופי אחר מזמני.
3. בחינה ספציפית - בגין כל ניירות הערך ברשימת המעקב מבוצעת בחינה ספציפית. הבחינה מבוססת בין היתר על השיקולים הבאים:
 - הכוונה והיכולת של הבנק להחזיק בניירות הערך לתקופה מספקת, אשר תאפשר את חזרת שווי נייר הערך לעלותו.
 - היקף שווי הביטחונות המגבים את הנייר וכריות הביטחון.
 - דירוג ניירות הערך על-ידי סוכנויות דירוג בינלאומיות ומקומיות לרבות התפתחויות בדירוג לאחר תאריך המאזן.
 - שיעור ירידת הערך מסך עלות נייר הערך.
 - משך תקופה בה שווי הוגן של נייר-ערך נמוך מעלותו.
 - מצבו הפיננסי של המנפיק ושינויים בסביבתו העסקית, לרבות בחינה האם ירידת הערך משקפת נסיבות ייחודיות למנפיק או משקפת תנאי שוק כלליים.
 - אירועים לאחר תאריך המאזן.
4. תיעוד תוצאות הבחינה כנדרש בהתאם לכללים שנקבעו בבנק. כאשר חלה ירידת-ערך בעלת אופי אחר מזמני בנייר-ערך, תופחת עלותו לשווי ההוגן ליום המאזן, ותשמש כבסיס עלות חדש. סכום ההפחתה ייקף לדוח רווח והפסד.

ירידת-ערך של נכסים שאינם פיננסיים

הבנק בוחן האם קיימים סימנים המצביעים על ירידת-ערך של נכסים שאינם פיננסיים בהתאם להוראות הדיווח לציבור. נוסף על כך, לגבי ירידת-ערך של עלויות פיתוח תוכנה לשימוש עצמי, הבנק בוחן סימנים נוספים אשר עשויים להצביע על ירידת-ערך של נכסי תוכנה:

- לא צפוי כי התוכנה המיועדת לשימוש עצמי תספק שירותים פוטנציאליים משמעותיים.
- חל שינוי מהותי באופן או בהיקף השימוש בתוכנה או בשימוש הצפוי בתוכנה.
- בוצע או יבוצע בעתיד שינוי מהותי בתוכנה.
- העלויות לפיתוח או שדרוג התוכנה המיועדת לשימוש עצמי חורגות משמעותית מהעלות שתוכננה.
- צפוי שפיתוח התוכנה לא יושלם ולא יעשה בו שימוש.

ההפרשה בגין ירידת-ערך של נכסים שאינם פיננסיים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 לסך של כ-46 מיליון ש"ח. ההוצאות בגין ירידת-ערך של נכסים שאינם פיננסיים שהוכרו בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 הינן 12 מיליון ש"ח, מתוכם 10 מיליון ש"ח בגין נכסי תוכנה.

7.2. בקורות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, יחתמו מנכ"ל הבנק, הממונה על החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, כל אחד בנפרד, על הצהרה על אחריותם לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי, לרבות הערכת האפקטיביות של בקורות אלו, בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם "חוק Oxley Sarbanes" שנחקק בארצות-הברית.

ההוראות של שני הסעיפים בחוק הנ"ל אוחדו על-ידי המפקח על הבנקים בחודש ספטמבר 2008 בהוראת ניהול בנקאי תקין (הוראה 309), וביוני 2009 שולבו בהוראות הדיווח לציבור.

הוראת סעיף 302 בדבר קיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי מקוימת בבנק בתדירות רבעונית, והוראת סעיף 404 בדבר הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי מקוימת עבור סוף כל שנה, כנדרש בהוראות.

במסגרת היישום של הוראת סעיף 404, ביצע הבנק, בסיוע חברת ייעוץ ששכר, מיפוי ותיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים בהתבסס על הוראות ה-SEC (הרשות לניירות-ערך בארצות-הברית) ועל-פי המתודולוגיות המקובלות, תוך התבססות על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת והעדכנית של בקרה פנימית שפורסמה על-ידי ה-COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission). כמו-כן, הבנק ביצע, על-פי הדרישות, בחינה של אפקטיביות נוהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה בפועל של אפקטיביות הבקורות העיקריות.

הבנק ביצע עבור שנת 2016 כמדי שנה, על-פי המתודולוגיות המקובלות ובסיוע חברת ייעוץ, עדכון לתיעוד של תהליכי הבקרה המהותיים, וכן בחינת אפקטיביות של נוהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי, באמצעות בדיקה מחודשת של הבקורות העיקריות עבור השנה השוטפת.

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הבנק, בשיתוף עם מנכ"ל הבנק, הממונה על החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, העריכו ליום 31 בדצמבר 2016 את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו הסיקו, כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח הכספי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

שינויים בבקרה הפנימית

במהלך הרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2016 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי.

ארי פינטו
המנהל הכללי

עודד ערן
יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 29 במרץ 2017

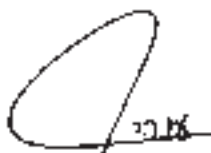
8. דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

הדירקטוריון והנהלה של בנק הפועלים בע"מ (להלן, "הבנק") אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של ביטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

הנהלה בפקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקות מבוצעות בהתאם להרשאות הנהלה, הנכסים מוגנים והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, הנהלה בפקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (Monitor) ביצוע, לרבות ביצוע ניהול בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). בהתבסס על הערכה זו, הנהלה מאמינה (Believes) כי ליום 31 בדצמבר 2016, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016 בוקרה על-ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק, הי"ה זיו האפט רואי חשבון וסומך חייקין רואי חשבון, כפי שצוין בדוח שלהם, בעמוד מספר 103, אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016.

עופר לוי

משנה למנכ"ל, חשבונאי ראשי

ידן ענתבי

משנה למנכ"ל,
ממונה על החטיבה הפיננסית

ארי פינטו

המנהל הכללי

עודד ערן

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 29 במרץ 2017

אגרת-חוב

נייר ערך המהווה תעודת התחייבות לתשלום חוב, ובו הבטחה של המנפיק לשלם למחזיק האגרת את הקרן שהונפקה בתוספת תשלומי ריבית/קופון, במועדים קבועים או בהתקיים תנאי מסויים. זהו מכשיר פיננסי שבאמצעותו הממשלה ופירמות יכולות ללוות כסף מהציבור.

אובליגו

חבות כוללת. סך ההתחייבויות של הלקוח לבנק.

אופציה

חוזת בין שני צדדים (כותב האופציה ורוכש האופציה). כותב האופציה מעניק לרוכש האופציה זכות לרכוש או למכור נכס כלשהו תמורת מחיר קבוע מראש, בדרי"כ במועד קבוע מראש.

איגוח

גיוס הון חוץ-בנקאי על-ידי גוף פיננסי באמצעות אגרות-חוב מיוחדות, המתבצע על-ידי רכישת מצרף של תזרימים צפויים, שקובצו יחד (בפעולת איגוח - Pooling) והפכו לניירות-ערך, הניתנים להנפקה.

אשראי חוץ-מאזני

התקשרויות למתן אשראי וערבויות (לא כולל מכשירים נגזרים).

באזל

באזל 2/באזל 3 - תקנות לניהול הסיכונים של הבנקים שנקבעו על-ידי ועדת באזל, העוסקת בפיקוח ובקביעת סטנדרטים לפיקוח על בנקים בעולם.

הון פיקוחי

ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים: הון רובד 1 והון רובד 2, כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 202.

הון רובד 1

הון על בסיס מתמשך (going-concern capital) כולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף. כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 202.

הון רובד 2

הון בחדלות פירעון כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202.

חבות

כמשמעותה בהוראה 313 להוראות ניהול בנקאי תקין.

חוב

זכות חוזית לקבל כסף לפי דרישה או במועדים קבועים או הניתנים לקביעה, אשר מוכרת ככס במאזן של התאגיד הבנקאי (לדוגמא פיקדונות בבנקים, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, אשראי לציבור, אשראי לממשלה, וכו'). חובות אינם כוללים פיקדונות בבנק ישראל ואינם כוללים נכסים בגין מכשירים נגזרים.

חוב מותנה בביטחון

חוב שפירעונו צפוי להתבצע באופן בלעדי מתוך הביטחון, ואין מקורות זמינים ומהימנים אחרים לפירעונו.

כתבי התחייבות נדחים

כתבי התחייבות שהזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של התאגיד הבנקאי, למעט כתבי התחייבות אחרים ומאותו סוג.

מדד המחירים לצרכן

מדד המתפרסם על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ומודד את השינויים החודשיים במחירי מוצרים ושירותים, המהווים את "סל הצריכה" של משפחה ממוצעת.

מח"מ

משך חיים ממוצע - הממוצע המשוקלל של זמן פירעון הקרן ותשלומי הריבית של האגרת.

מכשיר נגזר

מכשיר פיננסי או חוזת עתידי שערכו נגזר מערכו של נכס בסיס כלשהו ושקיים שוק במסגרתו ניתן לקבוע את שווי.

מכשיר פיננסי

מכשיר פיננסי הוא כל חוזת היוצר נכס פיננסי בישות אחת והתחייבות פיננסית או מכשיר הוני בישות אחרת.

מניות פנטום

מכשיר התחייבותי המעניק תגמול במזומן המבוסס על שווי מניית החברה וזאת ללא הזכאות לקבל מניה בפועל.

מניות רדומות

מניות המוחזקות במישרין על-ידי החברה עצמה. ממניות אלה נשללו הזכויות בהון ובהצבעה בחברה.

מרווח Bid-Ask

המרווח בין מחיר הרכישה ומחיר המכירה המוצעים. זהו למעשה ההבדל בין המחיר הגבוה ביותר שקונה מוכן לשלם עבור נכס והמחיר הנמוך ביותר בו מוכר מוכן למכור אותו.

נגזר OTC

Over the counter - מכשיר נגזר מסוג שמוסדות פיננסיים מתקשרים לגביו במהלך העסקים הרגיל ושקיים שוק במסגרתו ניתן לקבוע את שווי.

ניהול המשכיות עסקית

גישה כלל-ארגונית הכוללת קווי מדיניות, תקנים ונהלים שתכליתם לשמור על קיומו של הבנק כישות פיננסית פעילה ואיתנה, ויכולתו להמשיך ולספק שירות מיטבי ללקוחותיו גם בעיתות חירום ושיבושים תפעוליים משמעותיים.

סינדיקציה

עסקה שבה מספר מלווים חולקים מתן הלוואה ללווה יחיד, אך כל מלווה מעמיד הלוואה בסכום מסוים ללווה ויש לו את הזכות להיפרע ממנו. לעיתים קרובות, קבוצות של מלווים ממנות יחד אותן הלוואות כאשר הסכום שהועמד גדול יותר מהנכונות של מלווה יחיד כלשהו להלוות.

פיקדונות לזמן קצוב

פיקדונות בהם למפקיד אין זכות וגם הוא אינו מורשה למשוך מהם במשך 6 ימים לכל הפחות מיום ההפקדה.

פיקדונות לפי דרישה

פיקדון שאינו פיקדון לזמן קצוב.

שוק פעיל

שוק בו עסקות בנכס או בהתחייבות מתקיימות בתדירות ובנפח מספיקים על מנת לספק מידע על התמחור על בסיס שוטף.

שעת חירום

תקופת הפעלת מערך משק לשעת חירום בהתאם להחלטת הממשלה, הכרזה על מצב מיוחד בעורף או הכרזת המפקח על שעת חירום.

תאגיד עזר

תאגיד שאינו עצמו תאגיד בנקאי שעיסוקיו הם רק בתחום הפעולה המותר לתאגיד בנקאי השולט בו, למעט עיסוקים שהתייחדו לתאגידים בנקאיים בהתאם לחוק.

B2B

Business To Business - פעילות עסקית של מכירת מוצר או מתן שירותים של ארגון אחד לארגון שני.

B2C

Business To Consumer - פעילות עסקית אשר בה מוכרים מוצרים או מספקים שירותים לצרכן הסופי.

B.O.T

Build Operate Transfer - הסדר מימון פרויקטיים ציבוריים בו גוף פרטי מקבל זיכיון מגוף ציבורי כדי לממן, לתכנן, לבנות ולהפעיל מתקן ציבורי לתקופה קצובה בסופה עוברת הבעלות על הפרויקט לממשלה.

CVA

Credit Valuation Adjustment - חישוב סיכון האשראי בנגזרים משקף את תוחלת ההפסד הצפוי לבנק במקרה בו הצד הנגדי לעסקה יגיע למצב של כשל אשראי.

Dodd-Frank

Dodd-Frank Act - תקנות פדרליות בארצות-הברית שאושרו בקונגרס ב-2010 במטרה להגביר את היציבות, השקיפות והיעילות במערכת הפיננסית בארצות-הברית ובפרט בשוק נגזרי ה-OTC. מכוח תקנות אלו הוקמו גופים ממשלתיים שתפקידם לפקח, לאכוף ולעקוב אחר הביצועים של גופים פיננסיים גדולים.

EMIR

European Market Infrastructure Regulation – רגולציה של האיחוד האירופי אשר אומצה בשנת 2012 במטרה להגביר את היציבות, השקיפות והיעילות בשוקי הנגזרים באיחוד האירופי, ובפרט בשוק נגזרי ה-OTC.

FATCA

Foreign Accounts Tax Compliance Act – חוק אמריקאי הנועד לשיפור אכיפת המס, קובע כי גופים פיננסיים מחוץ לארצות-הברית חייבים בדיווח לרשות המס האמריקאית על חשבונות המנוהלים אצלם ושייכים למי שחייב בדיווח גם אם הוא לא תושב ארצות-הברית.

FDIC

Federal Deposit Insurance Corporation – התאגיד האמריקאי הפדרלי לביטוח פיקדונות.

GRI

Global Reporting Initiative – תקן בינלאומי לדיווח בתחום הקיימות והאחריות התאגידית.

ICAAP

Internal Capital Adequacy Assessment Process – תהליך פנימי להערכת הלימות ההון ולקביעת האסטרטגיה להבטחת הלימות ההון של תאגידים בנקאיים. תהליך זה נועד להבטיח כי יוחזק על-ידי התאגידים הבנקאיים הון הולם שיתמוך בכל הסיכונים הגלומים בעסקיהם, וכן שיפותחו וינקטו על ידם תהליכים נאותים לניהול הסיכונים. התהליך משלב, בין היתר, קביעה של יעדי הון, תהליכי תכנון הון ובחינת מצב ההון במגוון תרחישי קיצון.

LDC

Less Developed Country – ארצות המסווגות על-ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.

LTV

Loan To Value Ratio – היחס בין סכום ההלוואה (לרבות מסגרת מאושרת שטרם נוצלה), לבין שווי הנכס המשועבד (לפי חלקו של התאגיד הבנקאי בשעבוד).

Middle Market

פעילות מסחרית המבוצעת עם עסקים בינוניים, לרוב בארצות-הברית.

MTM

Mark to Market – שערך של מכשיר נגזר בהתבסס על ציטוטים של מחירי שוק בשווקים רלוונטיים, ובהעדרם בהתבסס על שיטות הערכה חלופיות.

NPL

Non Performing Loan – אשראי פגום שאינו צובר ריבית.

VaR

Value at Risk – מודל סטטיסטי מקובל לכימות סיכוני שוק, המודל מעריך, על בסיס נתונים היסטוריים את ההפסד המירבי הצפוי בגין פוזיציה מסוימת או תיק מסוים, עבור אופק זמן ורמת מובהקות מוגדרים.

VOLCKER

Volcker Rule – חוק וולקר הוא דבר חקיקה אמריקאי החל על תאגידים בנקאיים מסוימים וכולל איסורים והגבלות הנוגעים לפעילות מסחר נוסטרו (proprietary trading) ולפעילות השקעה ו/או מתן חסות בקרנות מכוסות (covered funds) כהגדרתן בחוק וולקר.

א

איגוח 379,194,193,132,35

אנשים קשורים 359,358,307,290,289,279,278,272,271,129

375,374,372,362,360

אשראי לציבור 101,58,57,51,50,49,48,47,46,45,26,22,14,10

,212,210,207,206,204,180,152,151,150,123,120,118,110,107

,228,227,226,225,224,223,222,221,220,219,218,217,216,213

,242,241,240,239,238,237,236,235,234,233,232,231,230,229

,304,302,301,299,263,262,258,257,256,255,248,247,246,244

379,334,329,327,325,324,322,316,314,311,308,306

ג

גידור 195,142,141,138,132,122,116,106,81,75,61,45,41,24

198,197,196

ד

דיבידנד 175,167,166,154,132,128,111,109,108,31,30,14,10

371,344,274,264,254,253,179

ה

הון אנושי 366,318,296,288,268,4

הון מניות 354,352,271,140,109,108,34

היוון עלויות תוכנה 125

הלבנת הון 317,309,300,272,265,87,84,83,82,79,18

הלוואות לדירור 62,61,51,50,49,48,45,37,36,35,32,27,26,10

,222,221,218,217,216,214,212,206,184,179,151,150,120,118,89

304,303,299,297,269,239,236,224,223

הליכים משפטיים 191,85,83,19,9

הפרשה לירידת-ערך 265,157

הפרשה פרטנית להפסדי אשראי 226,225,119,89,63

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי 327,143,120,22,19

ו

ועדת שטרומ 313,312,308,306,301,265,87

ז

זכויות עובדים 168,167,166,165,164,163,139,127,110,101,24

263,174,173,172,171,170,169

ח

חובות פגומים 151,150,139,130,127,118,89,57,55,54,46,14,13

,233,232,228,227,226,225,223,222,213,212,210,207,206,204

329,246,239,238,237,236,235,234

י

ירידת-ערך 127,126,124,123,121,110,93,92,63

ה

מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה 216,215,214,129,101,79,40

299,298,269,268,219,218,217

מגזרי פעילות פיקוחיים 204,202,201,129,115,101,37,36,10,9

214,213,212,210,208,207,206

מדינות זרות 28

מדיניות חשבונאית 119,118,117,116,115,114,113,101,89,9,3

130,129,128,127,126,125,124,123,122,121,120

מדיניות ניהול סיכונים 42,41

מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים 182,126

מימון ממונף 63,62,10

מינוף 271,186,185,184,183,182,181,180,179,101,36,35,13,10

מסגרות אשראי 239,186,119,90,78,27

נ

נגזרים 68,66,64,58,57,56,51,50,49,48,44,30,27,21,20,11,10

,132,131,124,123,122,118,114,110,107,101,91,90,76,75,72,70

,244,242,241,240,238,237,200,199,198,197,196,195,184,133

,307,293,292,263,262,254,253,252,251,250,249,248,247,246

,334,333,332,331,330,329,326,325,324,322,317,316,315,314

379

נזילות 200,194,193,186,90,88,78,77,76,56,43,41,31,13,10,9

ניירות-ערך 49,48,45,41,36,34,29,28,26,25,24,20,14,12,10

,118,113,111,110,107,106,101,92,89,87,85,84,82,57,53,51,50

,151,150,149,148,147,146,145,144,142,141,131,125,123,121

,225,223,222,221,220,219,215,206,195,194,190,188,184,154

,246,241,240,236,235,234,233,232,231,230,229,228,227,226

,272,264,263,262,258,257,256,255,252,251,250,249,248,247

,317,316,305,291,290,289,287,286,282,280,279,278,276,275

379,350,349,346,331,329,325,324,322

נכסים אחרים 151,150,121,120,110,107,101,51,50,49,48,35

,232,231,230,229,228,227,226,225,223,222,221,220,219,161

,263,262,258,257,256,255,241,240,238,237,236,235,234,233

330,325,324,322

נכסי סיכון 213,212,210,207,206,204,180,38,35,33

ת

תגמול 19, 91, 114, 163, 164, 165, 166, 167, 172, 174, 179, 274, 277
 278, 279, 282, 283, 284, 286, 287, 298, 347, 348, 357, 360, 362
 363, 371, 374, 375, 376, 378, 380
תיק למסחר 28
תשלום מבוטס חניות 101, 108, 109, 110, 114, 127, 128, 135, 174,
 175, 176, 177, 178, 179, 259, 260, 263, 282, 284, 286, 287

ס

סיכון אשראי 9, 10, 14, 21, 22, 27, 28, 32, 33, 35, 41, 44, 45, 46, 47,
 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 88, 89, 90, 101, 115, 118, 119,
 120, 123, 130, 139, 150, 151, 152, 162, 180, 184, 199, 200, 221,
 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235,
 236, 237, 238, 239, 255, 256, 257, 258, 301, 307, 327
סיכונים אחרים 15, 41, 88
סיכון מוניטין 9, 15, 41, 83, 85, 88
סיכון מימון 77
סיכון נזילות 9, 13, 41, 77, 88, 200
סיכון סביבתי 9, 85
סיכון ריבית 31, 41, 63, 64, 88
סיכון שוק 9, 10, 35, 41, 63, 88, 90, 123, 200
סיכון תפעולי 9, 15, 33, 35, 41, 79, 80, 88, 180, 200

ע

עמלות 10, 13, 14, 20, 22, 23, 36, 37, 87, 101, 105, 118, 134, 135, 190,
 191, 192, 202, 206, 207, 208, 212, 213, 215, 216, 217, 218, 261, 265,
 269, 283, 291, 299, 301, 302, 304, 306, 308, 311, 314, 316, 321, 323,
 328, 329
ענפי משק 10, 27, 29, 44, 45, 49, 50, 52, 53, 58, 302

פ

פחת והפחתות 135
פיקדונות הציבור 14, 26, 29, 36, 37, 38, 39, 40, 101, 107, 131, 159,
 162, 194, 204, 206, 207, 210, 212, 213, 216, 217, 218, 241, 242,
 244, 247, 248, 255, 256, 257, 258, 260, 262, 289, 292, 293, 299, 301,
 302, 303, 306, 308, 309, 311, 312, 316, 317, 322, 324, 325, 331, 332,
 334

צ

צדדים קשורים 113, 256, 258, 259, 260

ר

רווח למניה 101, 105, 109, 129, 130, 132, 140, 321, 323

ש

שווי הוגן 21, 24, 30, 34, 64, 65, 66, 68, 70, 72, 74, 75, 90, 92, 101, 106,
 111, 116, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 133, 141, 142, 144, 145,
 147, 148, 149, 154, 170, 175, 194, 196, 197, 198, 199, 200, 240,
 241, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 260, 292, 293, 326